

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ
ΣΧΟΛΗ ΑΝΘΡΩΠΙΣΤΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ
ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΜΙΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
ΤΜΗΜΑ ΦΙΛΟΛΟΓΙΑΣ

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
ΑΡΧΑΙΑ ΚΑΙ ΝΕΑ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΦΙΛΟΛΟΓΙΑ
ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗ: ΝΕΑ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ ΚΑΙ ΦΙΛΟΛΟΓΙΑ

**«Τα ρηματικά πολυλεκτικά στο έργο του Κώστα Ταχτσή: αυτόματη ανεύρεση,
ηλεκτρονική καταγραφή, σχολιασμός»**

ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΗ ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

της

Ζωής Μ. Παπαδοπούλου

Διπλωματούχου του Τμήματος Φιλολογίας του Πανεπιστημίου Πελοποννήσου,
2014

Επιβλέπουσα Καθηγήτρια: Στυλιανή Μαρκαντωνάτου, Ερευνήτρια Α' Ινστιτούτο
Επεξεργασίας Λόγου

Συνεπιβλέποντες: Γεώργιος Ανδρειωμένος, Καθηγητής, Τμήμα Φιλολογίας,
Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου

Ουρανία Χατζηδάκη, Αναπληρώτρια Καθηγήτρια, Τμήμα
Αεροπορικών Επιστημών Τομέας Ηγετικής/Διοικητικής,
Ανθρωπιστικών Επιστημών και Φυσιολογίας Σχολή
Ικάρων

Καλαμάτα, Αύγουστος 2019

«Τα ρηματικά πολυλεκτικά στο έργο του Κώστα Ταχτσή: αυτόματη ανεύρεση,
ηλεκτρονική καταγραφή, σχολιασμός»

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Η ιδιοματικότητα αποτελεί ένα πρωτεύον φαινόμενο στη φυσική γλώσσα. Ξεκινώντας από απλές λέξεις, μπορεί να εμφανιστεί μέσα από ευρύτερες γλωσσικές δομές. Οι πολυλεκτικές εκφράσεις αποτελούν μια ετερογενή κατηγορία λεκτικών δομών με διαφορετικά σύνολα χαρακτηριστικών, που διακρίνονται από την ιδιοσυγκρασιακή συμπεριφορά τους. Εξάλλου, οι γλώσσες εμπλουτίζονται με νεολογισμούς σε καθημερινή βάση, γεγονός που καθιστά την καταλογογράφησή τους σε λεξικά και θησαυρούς ένα ιδιαίτερα σύνθετο εγχείρημα. Στη συγκεκριμένη διπλωματική εργασία έγινε προσπάθεια να μελετηθεί η παρουσία των ρηματικών πολυλεκτικών εκφράσεων στο έργο *Το Τρίτο Στεφάνι* του Κώστα Ταχτσή. Για την ολοκλήρωση του πονήματος πραγματοποιήθηκε χειρωνακτική επεξεργασία και επιπλέον αξιοποιήθηκε η σουίτα εργαλείων MWE Toolkit με σκοπό την αυτόματη ανεύρεση των ΠΛΕ. Ακολούθησε καταγραφή και συγκριτικός σχολιασμός των ευρημάτων.

Λέξεις – κλειδιά

πολυλεκτικές εκφράσεις, ρηματικές πολυλεκτικές εκφράσεις, επεξεργασία φυσικής γλώσσας, προφορικότητα, MWE Toolkit.

ABSTRACT

Idiomaticity plays an important role in natural language. Starting with simple words, it can appear through broader linguistic structures. Multiword expressions are a heterogeneous category of lexical constructions with different sets of attributes, distinguished by their idiosyncratic behavior. In this thesis we attempt to study the presence of verbal multiword expressions in the work *The Third Wedding* by Kostas Tachtsis. To complete the task, we performed manual processing along with the MWE Toolkit tool suite in order to automatically identify the MWEs. Finally, we created listings of the findings and conducted a comparative analysis.

Keywords

multiword expressions, verbal multiword expressions, natural language processing, orality, MWE Toolkit.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΠΕΡΙΛΗΨΗ	5
ABSTRACT	6
ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ	7
ΠΡΟΛΟΓΟΣ	9
ΕΙΣΑΓΩΓΗ	10
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1: ΠΟΛΥΛΕΚΤΙΚΕΣ ΕΚΦΡΑΣΕΙΣ	13
1.1 Η φύση των πολυλεκτικών εκφράσεων	13
1.2 Ιδιότητες των πολυλεκτικών εκφράσεων	14
1.2.1 Ιδιωματικότητα	14
1.2.2 Άλλες ιδιότητες	18
1.3 Ταξινόμηση των πολυλεκτικών εκφράσεων	19
1.3.1 Λεξικοποιημένες εκφράσεις	20
1.3.2 Καθιερωμένες εκφράσεις	22
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2: Η ΕΠΕΞΕΡΓΑΣΙΑ ΦΥΣΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ (NLP) ΚΑΙ Η ΠΡΟΚΛΗΣΗ ΤΩΝ ΠΟΛΥΛΕΚΤΙΚΩΝ ΕΚΦΡΑΣΕΩΝ	23
2.1 Επεξεργασία Φυσικής Γλώσσας – Natural Language Processing (NLP)	23
2.2 Μέθοδοι εντοπισμού - ταυτοποίησης των ΠΛΕ	25
2.2.1 Στατιστικές μέθοδοι	26
2.2.2 Γλωσσολογικές μέθοδοι	27
2.2.3 Υβριδικές μέθοδοι	28
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3: ΟΙ ΕΛΛΗΝΙΚΕΣ ΠΟΛΥΛΕΚΤΙΚΕΣ ΕΚΦΡΑΣΕΙΣ	29

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Η παρούσα διπλωματική εργασία εκπονήθηκε στα πλαίσια του μεταπτυχιακού προγράμματος «Νέα Ελληνική Γλώσσα και Φιλολογία», του τμήματος Φιλολογίας του Πανεπιστημίου Πελοποννήσου. Το θέμα της επελέγη ύστερα από το ενδιαφέρον που προέκυψε από την ενασχόλησή μου με το αντικείμενο της Υπολογιστικής Γλωσσολογίας και της Επεξεργασίας Φυσικής Γλώσσας σε συνδυασμό με την ιδιαίτερη εκτίμηση για το έργο του Ταχτσή. Στόχος της είναι η αυτόματη ανεύρεση, η ηλεκτρονική καταγραφή και ο σχολιασμός των ρηματικών πολυλεκτικών εκφράσεων στο έργο του Κώστα Ταχτσή *Το Τρίτο Στεφάνι*. Απώτερος σκοπός είναι η συμβολή στη μελέτη της ιδιαίτερης γλώσσας του συγγραφέα αλλά και των πολυλεκτικών εκφράσεων ως ένδειξη της προφορικότητας στο λόγο του.

Κατά την εκπόνηση της εργασίας οι δυσκολίες που προέκυψαν ήταν ποικίλες. Η διαδικασία χειροκίνητου εντοπισμού των πολυλεκτικών εκφράσεων και ο συνακόλουθος έλεγχός τους ήταν κοπιώδης και χρονοβόρος. Αρκετός χρόνος απαιτήθηκε και για την ψηφιοποίηση και διορθωση του αρχικού κειμένου. Επιπλέον, η έλλειψη βιβλιογραφίας σχετικά με την παρουσία των πολυλεκτικών εκφράσεων στην ελληνική λογοτεχνία αποτέλεσε σημαντικό περιορισμό για τη μελέτη.

Αισθάνομαι την υποχρέωση να ευχαριστήσω τους καθηγητές του μεταπτυχιακού προγράμματος με τους οποίους συνεργάστηκα και οι οποίοι έπαιξαν πολύ σημαντικό ρόλο στην εκπόνηση και πραγματοποίηση της εργασίας αυτής. Συγκεκριμένα, θα ήθελα να ευχαριστήσω την επιβλέπουσα καθηγήτρια της διπλωματικής εργασίας, κα Στέλλα Μαρκαντωνάτου, για την πολύτιμη καθοδήγησή της, την εμπιστοσύνη και την εκτίμηση που μου έδειξε. Θέλω να εκφράζω τις θερμές ευχαριστίες μου στον κ. Γιώργο Ανδρειωμένο και στην κα Ουρανία Χατζηδάκη, μέλη της επιτροπής αξιολόγησης της μεταπτυχιακής μου εργασίας. Τέλος, ευχαριστώ τη Βίβιαν Στάμου, μέλος του Ιδρύματος Λόγου, για τη βοήθεια που μού προσέφερε.

Η προσπάθειά μου αφιερώνεται στην κόρη μου Ιώ, για τη μεγάλη κατανόηση που έδειξε παρά το νεαρό της ηλικίας της και για την υπομονή της, τις ώρες που της έλειπε η μαμά της. Ευγνωμοσύνη χρωστάω και στους γονείς μου για την ανεκτίμητη στήριξη που μού προσέφεραν, για μια ακόμη φορά.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Αν και σε μια πρώτη ανάγνωση το ερώτημα του τί συνιστά «λέξη» φαίνεται σχετικά απλό, στην πραγματικότητα αποτελεί ένα εξαιρετικά πολύπλοκο ζήτημα. Είναι *το παιδί και τα παιδιά* δύο ξεχωριστές λέξεις, ή παραλλαγές μιας μόνο λέξης; Παραδοσιακά η λεξικογραφία και η γλωσσολογία τις αντιμετωπίζουν ως ξεχωριστές κλιτές μορφές του λεξήματος *παιδί*, καθώς οποιαδήποτε διαφορά στη σύνταξη / σημασία των δύο λέξεων είναι προβλέψιμη από τη γενική διαδικασία παραγωγής των ουσιαστικών στην ελληνική γλώσσα. Και ποιο είναι το καθεστώς της έκφρασης *παιδική χαρά*; Ένας ομιλητής ελληνικών που γνωρίζει τις λέξεις μεμονωμένα αλλά ποτέ δεν έχει εκτεθεί σε αυτήν τη έκφραση, θα ήταν δύσκολο να προβλέψει τη σημασία του "δημοσίου χώρου για την αναψυχή και το παιχνίδι των παιδιών".

Για να είναι εφικτή η ανάκτηση της σημασίας της έκφρασης αυτής πρέπει ο ομιλητής να έχει κάποια σχετική λεκτική μορφή στο προσωπικό, νοητικό του λεξικό η οποία να επιτρέπει την κωδικοποίηση της ιδιαίτερης σημασίας της. Εκφράσεις όπως αυτή, οι οποίες έχουν ιδιότητες μη προβλέψιμες από τις συνιστώσες λέξεις τους, αναφέρονται ως πολυλεκτικές εκφράσεις (ΠΛΕ). Οι ΠΛΕ είναι εκείνες των οποίων η δομή και το νόημα δεν μπορεί να παραχθεί από τις συστατικές τους λέξεις, όπως όταν αυτές είναι ανεξάρτητες (Jisha & Monoth, 2017). Μπορούν να ορισθούν αδρά ως ιδιοσυγκρασιακές ερμηνείες οι οποίες υπερβαίνουν τα όρια των λέξεων (Sag, Baldwin, Bond, Copestake, & Flickinger, 2002). Ένα άτομο εκφράζει περίπου 4,7 εκατομμύρια νέες και 21,4 εκατομμύρια παγιωμένες μεταφορές για διάρκεια ζωής εξήντα ετών (Barlow, Pollio, & Fine, 1977). Σύμφωνα με τον Jackendoff (1997) ο αριθμός των παγιωμένων εκφράσεων στο νοητικό λεξικό ενός φυσικού ομιλητή είναι σχεδόν παρόμοιος με εκείνον των απλών λέξεων. Δεδομένων των παραπάνω, και θεωρώντας ότι οι ΠΛΕ είναι χαρακτηριστικά ιδιοματικοί τύποι της γλώσσας, ο άτυπος κανόνας της συνομιλίας του Searle (1979) ορίζει πως *μιλά κανείς ιδιοματικά εκτός αν υπάρχει λόγος να μην το κάνει*.

Η εργασία διαρθρώνεται σε 6 κεφάλαια. Στο πρώτο κεφάλαιο αναπτύσσεται το θεωρητικό πλαίσιο των πολυλεκτικών εκφράσεων, με αναφορά στη φύση τους, τις ιδιότητές τους και τους τρόπους ταξινόμησής τους. Στο δεύτερο κεφάλαιο παρουσιάζεται συνοπτικά ο επιστημονικός κλάδος της Επεξεργασίας Φυσικής Γλώσσας, οι προκλήσεις που θέτουν οι πολυλεκτικές εκφράσεις καθώς και οι διάφορες μέθοδοι εντοπισμού τους. Στο τρίτο κεφάλαιο αναλύονται τα

χαρακτηριστικά και οι ιδιαιτερότητες των ελληνικών πολυλεκτικών εκφράσεων. Στο τέταρτο κεφάλαιο παρουσιάζονται τα διαθέσιμα εργαλεία για την αυτόματη εξαγωγή των πολυλεκτικών εκφράσεων. Στο πέμπτο κεφάλαιο γίνεται αναφορά στην προφορική διάσταση της ελληνικής γλώσσας γενικότερα αλλά και των χαρακτηριστικών προφορικότητας της ιδιαίτερης γλώσσας του Ταχτσή ειδικότερα. Τέλος παρουσιάζονται τα ευρήματα και τα συμπεράσματα από την έρευνα που πραγματοποιήθηκε.

Στο θεωρητικό πλαίσιο της εργασίας πραγματοποιήθηκε βιβλιογραφική ανασκόπηση της υφιστάμενης έρευνας. Όσον αφορά τη μελέτη σχετικά με την ελληνική γλώσσα και τον Ταχτσή, κύρια συμβολή στην έρευνα αποτέλεσε το έργο των Καζάζη, Κολλιοπούλου, Μαρκαντωνάτου, Τζιόβα και Φωτοπούλου. Σχετικά με τη μελέτη των πολυλεκτικών στη διεθνή βιβλιογραφία σημεία αναφοράς αποτέλεσαν οι Baldwin, Jisha, Kilgariff και Ramish. Το μεθοδολογικό πλαίσιο που ακολουθήθηκε περιέλαβε τόσο χειρωνακτική ανεύρεση και κατηγοριοποίηση των ρηματικών πολυλεκτικών εκφράσεων του έργου του Ταχτσή, όσο και αξιοποίηση της σουίτας εργαλείων MWE Toolkit. Στο τέλος ακολούθησε σύγκριση και επαλήθευση των αποτελεσμάτων και εξαγωγή συμπερασμάτων.

Η ανεύρεση και κατάταξη των πολυλεκτικών εκφράσεων πραγματοποιήθηκε σε τέσσερις φάσεις. Αρχικά έγινε ψηφιοποίηση του έργου *Το Τρίτο Στεφάνι* και στη συνέχεια κειμενική επεξεργασία μέσω προγράμματος οπτικής αναγνώρισης (OCR) του Ινστιτούτου Επεξεργασίας Λόγου με σκοπό την περαιτέρω διαχείρισή του¹. Απαραίτητη ήταν η χειρωνακτική διόρθωση των προϊόντων του OCR καθώς δεν μπορούσαν να παραχθούν αμέσως άρτια αποτελέσματα. Στη συνέχεια έγινε χειρωνακτικός εντοπισμός των πολυλεκτικών εκφράσεων και κατάταξή τους σε υπολογιστικά φύλλα Excel. Μετά την καταγραφή τους, ακολούθησε ενδεδειγμένος έλεγχος για να αποφευχθούν οποιασδήποτε φύσεως λάθη και καταλογογράφησή τους. Στην τρίτη φάση το ψηφιοποιημένο κείμενο κείμενο λημματοποιήθηκε με τα εργαλεία του ΙΕΛ/Ε.Κ. «Αθηνά» και υπέστη επεξεργασία με το MWE Toolkit με σκοπό την αυτόματη ανεύρεση των ΠΛΕ. Συγκεκριμένα, το MWE Toolkit τροφοδοτήθηκε με φραστικά σχήματα (patterns) και στα ευρήματα που ταίριαζαν στα εν λόγω φραστικά σχήματα εφαρμόστηκε το κριτήριο PMI. Έγινε σύγκριση των συνόλων των ΠΛΕ που εντοπίστηκαν με χειρωνακτικό τρόπο και των 500 πρώτων προτάσεων του MWE Toolkit βάσει του κριτηρίου PMI.

¹ Η εξαγωγή κειμένου από τις ψηφιοποιημένες εικόνες των βιβλίων έγινε με τη χρήση κατάλληλου λογισμικού που έχει αναπτυχθεί στο Ε.Κ. «Αθηνά» και αξιοποιεί το εργαλείο ABBYY FineReader 11.

Δεδομένου ότι οι ρηματικές πολυλεκτικές εκφράσεις συνιστούν μια κατηγορία πολυλεκτικών με ιδιαίτερη συντακτική, σημασιολογική και πραγματολογική συμπεριφορά, κρίθηκε απαραίτητος ο καθορισμός συγκεκριμένων κριτηρίων βάσει των οποίων αναγνωρίστηκαν και κατηγοριοποιήθηκαν οι εκφράσεις ως ρηματικές πολυλεκτικές. Πιο συγκεκριμένα οι ρηματικές ΠΛΕ στο *Τρίτο Στεφάνι* αναγνωρίστηκαν βάσει των εξής κριτηρίων:

- Σταθερό σύνολο λέξεων σε σταθερές συντακτικές σχέσεις
 - ο *Γίνε άντρας*, εδώ είναι σταθερό το ρήμα (γίνομαι) και το κατηγορούμενο (άντρας)
 - ο *Βάζω με το μυαλό μου*, εδώ είναι σταθερό το ρήμα (είναι κάποια μορφή του ρήματος βάζω), το όνομα και η κτητική αντωνυμία που πάντα συμφωνεί με το υποκείμενο σε αριθμό και γένος.

- Σημασία παρεκκλίνουσα από την υποτιθέμενη συνθετική σημασία της έκφρασης
 - ο *Καίγεται ο κόσμος*
 - ο *Ρίχνω στάχτη στα μάτια*

Πέραν της μελέτης που πραγματοποιήθηκε, η έρευνα θα μπορούσε να επεκταθεί σε ευρύτερο επίπεδο. Δεδομένου ότι οι πολυλεκτικές εκφράσεις στην ελληνική γλώσσα αποτελούν ένα πεδίο μελέτης όπου πολλά ερωτήματα παραμένουν ανοιχτά, κρίνουμε πως θα ήταν σημαντικό να αναπτυχθεί περαιτέρω η έρευνα στον κλάδο της νεοελληνικής γραμματείας γενικότερα και της λογοτεχνίας ειδικότερα. Η αξιοποίηση των εργαλείων της ΕΦΓ για τη μελέτη των πολυλεκτικών στη λογοτεχνία θα αποτελούσε σημαντική συμβολή στην κατανόηση των μηχανισμών και της χρήσης της γλώσσας μας. Επιπροσθέτως θα προωθούσε τη μελέτη και κατανόηση των ιδιαίτερων γλωσσολογικών χαρακτηριστικών των Ελλήνων συγγραφέων αλλά και των διαφόρων λογοτεχνικών περιόδων. Επιπλέον η μεθοδολογία που ακολουθήσαμε και το MWE Toolkit μπορούν να αξιοποιηθούν για μια πιο ενδελεχή ανάλυση του λόγου του Ταχτσή και άλλων συγγραφέων επεκτείνοντας τα κριτήρια τόσο ως προς το είδος των πολυλεκτικών όσο και ως προς τις υφολογικές διαφορές μεταξύ των συγγραφέων.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1: ΠΟΛΥΛΕΚΤΙΚΕΣ ΕΚΦΡΑΣΕΙΣ

1.1 Η φύση των πολυλεκτικών εκφράσεων

Μια πολυλεκτική έκφραση (ΠΛΕ) είναι ένα λέξημα αποτελούμενο από μια ακολουθία δύο ή περισσότερων λεξημάτων της οποίας οι ιδιότητες δεν είναι άμεσα παραγόμενες και προβλέψιμες από τις ιδιότητες των επιμέρους συστατικών της λεξημάτων ή από τον τρόπο συνδυασμού τους (Jisha & Monoth, 2017). Ο όρος *πολυλεκτική έκφραση* καλύπτει ένα εύρος γλωσσικών φαινομένων όπως ιδιωματικές εκφράσεις (κάλιο αργά παρά ποτέ), σύνθετα (παιδική χαρά), ορολογίες (κεντρική μονάδα επεξεργασίας) κ.τ.λ. Παρόλο που η χρήση των ΠΛΕ από τους φυσικούς ομιλητές μιας γλώσσας αποτελεί μια διαδικασία στο μεγαλύτερο μέρος της ασυνείδητη εντούτοις συνιστά σημαντική πρόκληση για τους μη φυσικούς ομιλητές και τις μηχανές επεξεργασίας της φυσικής γλώσσας, καθώς οι λεκτικές αυτές οντότητες δεν είναι μόνον αυθαίρετες και πολυάριθμες μα και σημαντικό στοιχείο φυσικότητας και ευφράδειας στο λόγο. Η μορφοσυντακτική δομή τους εμφανίζει διαφοροποιήσεις τόσο ανάμεσα σε διαφορετικές γλώσσες όσο και μεταξύ των διαφόρων ειδών πολυλεκτικών εκφράσεων της ίδιας γλώσσας και συνεπώς δημιουργεί μια ιδιαιτέρως θολή εικόνα. Το γεγονός αυτό φαίνεται και από την ποικιλία που παρουσιάζουν όσον αφορά το όνομά τους (Koliouroulou, 2019).

Μεγάλο είναι το τμήμα της βιβλιογραφίας που ασχολείται με την έρευνα των λεξικών και συντακτικών ιδιοτήτων των εκφράσεων με σκοπό να καθοριστούν οι παράμετροι βάσει των οποίων μπορούν να χαρακτηριστούν ως πολυλεκτικές. Η έρευνα αυτή μπορεί να χωριστεί σε τρεις ευρείες κατηγορίες. Η παραδοσιακή μέθοδος, διαδεδομένη στους λεξικογράφους, όπως αναφέρεται στον Ramisch, περιλαμβάνει έργα σχετικά με τις κανονικές μορφές έκφρασης, τις λεξικές τους ιδιότητες και τη δυνατότητά τους να θεωρηθούν ως ΠΛΕ (Ramisch, 2015). Η δεύτερη και πιο πρακτική, σύμφωνα με τον Schneider, περιλαμβάνει τις μελέτες σχετικά με την επισημείωση κειμένων όσον αφορά την ιδιωματική χρήση των εκφράσεων, με σκοπό τον εντοπισμό κάθε μοναδικής εμφάνισης των εκφράσεων – tokens (Schneider, Hovy, Johannsen, & Carpuat, 2016). Η αξιολόγηση όλων των εμφανίσεων των εκφράσεων σε σώματα κειμένων μεγάλου μεγέθους συνιστά ένα εξαιρετικά δύσκολο πόνημα. Επιπλέον, λίγα είναι τα

επισημειωμένα σώματα κειμένων όσον αφορά τις ΠΛΕ, μεταξύ των οποίων το DiMSUM (Schneider, Hovy, Johannsen, & Carpuat, 2016) και το PARSEME (Markantonatou, Ramisch, Savary, & Vincze, 2018) είναι τα πιο σύγχρονα και πιο καλά τεκμηριωμένα. Ο Cook ολοκλήρωσε ένα σύνολο αγγλικών ρηματικών πολυλεκτικών τύπου Ρήμα + Ουσιαστικό, κατηγοριοποιώντας εκφράσεις βάσει της ιδιοματικότητάς τους και της σταθερότητάς τους, όσον αφορά τις διαφορετικές τους εμφανίσεις (Cook, Fazly, & Stevenson, 2008). Η Fazly κατέταξε τα τεκμήρια της προαναφερθείσας έρευνας σε ιδιοματικές και κυριολεκτικές κατηγορίες (Fazly, Cook, & Stevenson, 2009). Ο Katz χρησιμοποίησε περιβαλλοντικά χαρακτηριστικά των εκφράσεων για να εντοπίσει την ιδιοματικότητα των πολυλεκτικών (Katz & Giesbrecht, 2006) ενώ το 2017 οι Scholivet και Ramisch προσπάθησαν να αποσαφηνίσουν γαλλικές εκφράσεις χρησιμοποιώντας το περιεχόμενό τους (Scholivet & Ramisch, 2017).

Παρόλο που η αναζήτηση κανονικών μορφών των πολυλεκτικών εκφράσεων αποτελεί ακόμη έναν ενεργό τομέα της γλωσσολογικής έρευνας, τον τελευταίο καιρό παρατηρείται έντονη δραστηριοποίηση στον τομέα της αυτόματης επισημείωσης των σωμάτων κειμένων για την ανεύρεση ΠΛΕ (Taslimipoor, Rohanian, Mitkon, & Fazly, 2018). Οι πιο σύγχρονες προσεγγίσεις περιλαμβάνουν το συνδυασμό των ανωτέρω μεθόδων μέσω της χρήση νευρωνικών – προηγμένων μηχανών μηχανικής μάθησης.

1.2 Ιδιότητες των πολυλεκτικών εκφράσεων

1.2.1 Ιδιοματικότητα

Οι δύο βασικές ιδιότητες των πολυλεκτικών εκφράσεων είναι αφενός η δυνατότητα τους να αποσυντίθενται σε λεξήματα και αφετέρου η ιδιοματικότητα (Jisha & Monoth, 2017). Σε πρώιμες προσεγγίσεις, η ιδιοματικότητα ισοδυναμούσε με την ανικανότητα σύνθεσης και θεωρήθηκε ως δυαδική έννοια, χωρίζοντας τη γλώσσα σε ιδιοματισμούς και μη-ιδιοματισμούς, με τους πρώτους να υπάγονται σε ένα περιθωριακό καθεστώς. Εντούτοις, η Wulff υποστηρίζει πως η ιδιοματικότητα είναι καλύτερα αντιληπτή ως ένα φαινόμενο (Wulff, 2008, p. 8):

- με πολυπαραγοντική φύση, που περιλαμβάνει εκτός της απλής σύνθεσης και παράγοντες όπως διάφορα είδη ευελιξίας.
- κλιμακωτό από τη φύση του, έτσι ώστε διαφορετικές δομές σε μια γλώσσα μπορεί να παρουσιάζουν ιδιοματικές διαφορές, δημιουργώντας ένα συνεχές που κυμαίνεται από απόλυτα μη ιδιοματικά φραστικά σχήματα έως καθαρούς ιδιοματισμούς.
- ένα χαρακτηριστικό που, λόγω της πανταχού παρουσίας του, δεν μπορεί να θεωρηθεί περιθωριακό αλλά αξίζει μια κεντρική θέση σε οποιαδήποτε γραμματική θεωρία.

Ο όρος ιδιοματισμός σχετίζεται με την «ικανότητα» του χρήστη να μιλήσει μια άπταιστη και κατάλληλη εκδοχή μιας γλώσσας, η οποία αναφέρεται επίσης και ως «φυσική επιλογή» (Grant & Bauer, 2004). Τα όρια μεταξύ ιδιοματισμών, συνεκφορών και πολυλεκτικών μονάδων είναι ασαφή και θεωρούνται ότι επικαλύπτονται σε κάποιο βαθμό σε ένα συνεχές σταθερών εκφράσεων. Δεδομένου λοιπόν ότι η ιδιοματικότητα είναι ένας όρος που προσπαθεί να συλλάβει τις ιδιοσυγκρασίες όλων πολυλεκτικών μονάδων σε ένα τέτοιο συνεχές, δεν καλύπτει πλέον μόνο τις πτυχές της μη συνθετικότητας, αλλά επίσης περιλαμβάνει και την τυπική σταθερότητα (Wulff, 2008). Αυτό αντικατοπτρίζεται στα κριτήρια Fernando και Flavell για την ιδιοματικότητα (Fernando & Flavell, 1981, σ. 17)

- η έννοια του ιδιοματισμού δεν είναι το αποτέλεσμα της συνθετικής λειτουργίας των μελών του.
- ένας ιδιοματισμός είναι μια μονάδα που είτε έχει ένα ομώνυμο κυριολεκτικό αντίστοιχο είτε τουλάχιστον μεμονωμένα συστατικά που είναι κυριολεκτικά, αν και η έκφραση ως σύνολο δεν ερμηνεύεται κυριολεκτικά.
- οι ιδιοματισμοί αποτελούν καθορισμένες εκφράσεις σε μια δεδομένη γλώσσα.
- οι ιδιοματισμοί είναι καθιερωμένοι.

Επιπλέον η ιδιοματικότητα δεν είναι πλέον ιδιότητα μόνο των καθαρών ιδιοματισμών: τόσο η μη συνθετικότητα όσο και η τυπική σταθερότητα μπορεί να εμφανιστούν σε διαφορετικό βαθμό σε μια δεδομένη πολυλεκτική έκφραση. Αυτό συνεπάγεται πως οι ιδιοματισμοί αποτελούν ένα υποσύνολο των συνεκφορών, με τη μη συνθετικότητα να είναι μια δευτερεύουσα παράμετρος όσον αφορά την ποικιλία των ιδιοματισμών (Wulff, 2008, p. 12). Οι ιδιοματισμοί και η ιδιοματικότητα συνδέονται αλλά δεν αποτελούν έννοιες ταυτόσημες. Μόνον εκείνες οι εκφράσεις που σταθεροποιούνται σε μια ορισμένη σειρά και με μια ορισμένη μορφή, μέσα από τη συμβατική χρήση, και κατέχουν ένα περιορισμένο σύνολο μεταβλητών, μπορούν να χαρακτηρίζονται ως ιδιοματισμοί. Είναι συμβατικοποιημένες πολυλεκτικές εκφράσεις που εκδηλώνουν συχνά, αλλά όχι πάντα, μη-κυριολεκτική σημασία (Fernando, 1996, p. 38). Η έρευνα σε διαφορετικούς κλάδους, όπως ο λόγος, η φρασεολογία και η ψυχολογολογική έρευνα έχει δείξει ότι η ιδιοματικότητα είναι καλύτερα κατανοητή ως μια κλιμακωτή και σύνθετη έννοια και ότι οποιαδήποτε πολυλεκτική έκφραση μπορεί να τοποθετηθεί σε ένα συνεχές συνεκφοράς-ιδιοματισμού, ανάλογα με την ιδιοματικότητά της (Wulff, 2008, p. 14). Σύμφωνα με τους Baldwin & Kim (2010) η ιδιοματικότητα μπορεί να κατηγοριοποιηθεί σε:

- *Λεκτική Ιδιοματικότητα.* Η λεκτική ιδιοματικότητα παρουσιάζεται όταν ένα ή περισσότερα συστατικά μια ΠΛΕ δεν αποτελούν μέρος του συμβατικού λεξικού μιας γλώσσας. Για παράδειγμα στην ΠΛΕ *αμέτι μουχαμέτι* καμιά συστατική λέξη δεν μπορεί να σταθεί αυτούσια στο λόγο. Η λεκτική ιδιοματικότητα οδηγεί αναπόφευκτα σε συντακτική και σημασιολογική ιδιοματικότητα, διότι δεν υπάρχει λεκτική γνώση που να συνδέεται άμεσα με τα μέρη από τα οποία να μπορεί να προβλεφθεί η συμπεριφορά της ΠΛΕ. Ως εκ τούτου, είναι μια από τις πιο ξεκάθαρες και προβλέψιμες ιδιότητες της πολυλεκτικότητας.
- *Συντακτική Ιδιοματικότητα.* Η συντακτική ιδιοματικότητα παρουσιάζεται όταν η σύνταξη της ΠΛΕ δεν παράγεται άμεσα από αυτή των συστατικών της, πχ. *by and large*. Επιπλέον συμβαίνει σε δομικό επίπεδο, σε κατηγορίες ΠΛΕ των οποίων οι συντακτικές ιδιότητες διαφοροποιούνται από αυτές των συνιστωσών λέξεών τους.

- *Σημασιολογική Ιδιωματικότητα.* Η σημασιολογική ιδιωματοκότητα αναφέρεται στο γεγονός ότι η σημασία των ΠΛΕ δεν εξάγεται από τη σύνθεση των σημασιών των μερών τους. Για παράδειγμα, *δίνω τόπο στην οργή* συνήθως σημαίνει *υποχωρώ* – σημασία που δεν θα μπορούσε να προβλεφθεί εύκολα. Υπάρχουν επίσης περιπτώσεις όπου οι σημασίες των επιμέρους τμημάτων είναι άμεσα κληρονομημένες, αλλά υπάρχει και πρόσθετο σημασιολογικό περιεχόμενο το οποίο δεν έχει εμφανή πραγμάτωση. Μια ενδιαφέρουσα πτυχή της σημασιολογικής ιδιωματοκότητας είναι ότι οι ΠΛΕ συχνότερης χρήσης θεωρούνται γενικά λιγότερο σημασιολογικά ιδιωματικές ή τουλάχιστον πιο εύκολα αποσυνθέσιμες (Keysar & Bly, 1995).
- *Πραγματολογική Ιδιωματικότητα.* Η πραγματολογική ιδιωματοκότητα είναι η συνθήκη κατά την οποία μια ΠΛΕ συνδέεται με ένα σταθερό σύνολο καταστάσεων ή ένα συγκεκριμένο πλαίσιο. Η φράση *στην υγεία μας* αποτελεί χαρακτηριστικό παράδειγμα πραγματολογικής ΠΛΕ. Οι πραγματολογικά ιδιωματικές ΠΛΕ είναι συχνά διαφορούμενες με, μη εγκατεστημένες, κυριολεκτικές μεταφράσεις.
- *Στατιστική Ιδιωματικότητα.* Η στατιστική ιδιωματοκότητα παρουσιάζεται όταν ένας συγκεκριμένος συνδυασμός λέξεων εμφανίζεται με σημαντικά υψηλή συχνότητα, σε σχέση με τις συστατικές λέξεις μιας ΠΛΕ ή με εναλλακτικές φράσεις της ίδιας έκφρασης. Η συχνότητα μπορεί να σχετίζεται με τη φωνολογία, τη σημασιολογία ή με συγκεκριμένους συνδυασμούς συστατικών λέξεων που να είναι περισσότερο ή λιγότερο συχνές. Η στατιστική ιδιωματοκότητα είναι απλώς μια παρατήρηση της σχετικής συχνότητας ενός δεδομένου συνδυασμού και αποτελεί ένα συνεχώς διαβαθμισμένο φαινόμενο. Επιπλέον σχετίζεται στενά με την ιδέα της καθιέρωσης (συμβατικοποίησης), όταν δηλ. ένας συγκεκριμένος συνδυασμός λέξεων καταλήγει να χρησιμοποιείται με τρόπο που να παραπέμπει σε ένα δεδομένο αντικείμενο.

1.2.2 Άλλες ιδιότητες

Σε αντίθεση με την ιδιωματικότητα όπου κάποιες μορφές της συνιστούν απαραίτητο στοιχείο των ΠΛΕ, άλλες ιδιότητες δεν αποτελούν ούτε απαραίτητη ούτε ικανή συνθήκη για να χαρακτηριστεί μια έκφραση πολυλεκτική (Hippisley, 2010, pp. 267-281). Παραδείγματα αποτελούν:

- *Διαγλωσσική ποικιλία.* Υπάρχει αξιοσημείωτη διαφοροποίηση των πολυλεκτικών εκφράσεων στις διάφορες γλώσσες. Σε ορισμένες περιπτώσεις, μπορεί να υπάρχει άμεση λεξικοσυντακτική αντιστοιχία με παρόμοια σημασιολογία, πχ. *παίρνω μέτρα, take measures*, άλλες να έχουν την ίδια σύνταξη αλλά να διαφέρουν λεκτικά ενώ άλλες να παρουσιάζουν λεκτική ομοιότητα αλλά συντακτική διαφοροποίηση. Υπάρχουν φυσικά πολλές ΠΛΕ που δεν έχουν άμεση ισοδύναμη μετάφραση σε μια δεύτερη γλώσσα ή που πραγματώνονται πολυλεκτικά σε μία γλώσσα αλλά μονολεκτικά σε μια άλλη (Baldwin & Kim, 2010).
- *Μονολεκτική παραφρασιμότητα.* Η μονολεκτική παραφρασιμότητα αναφέρεται στο γεγονός ότι ένας σημαντικός αριθμός πολυλεκτικών εκφράσεων μπορεί να παραφραστεί με μία μόνο λέξη. Επιπλέον, οι ΠΛΕ που εκφράζουν αποφάνσεις ή επιχειρήματα μπορεί μερικές φορές να είναι μονολεκτικά παραφράσιμες όπως ακριβώς και οι μη ΠΛΕ που αποτελούνται από πολλαπές λέξεις (Baldwin & Kim, 2010).
- *Παροιμιακός χαρακτήρας.* Ο παροιμιακός χαρακτήρας είναι η ικανότητα μιας ΠΛΕ να «περιγράφει και να επεξηγεί σιωπηρά μια επαναλαμβανόμενη κατάσταση ιδιαίτερου κοινωνικού ενδιαφέροντος χάρη στην ομοιότητα ή σχέση με ένα σενάριο που περιλαμβάνει οικεία και συγκεκριμένα πράγματα και σχέσεις» (Nunberg, Sag, & Wasow, 1994). Για παράδειγμα, οι ρηματικές δομές και οι ιδιωματισμοί είναι συχνά δείκτες πιο ανεπίσημων μορφών του λόγου, π.χ., *τα παίρνω* είναι μια ανεπίσημη μορφή του *εκνευρίζομαι*.

- *Προσωδία.* Οι ΠΛΕ μπορούν να έχουν ξεχωριστή προσωδία, δηλ. τονικά σχήματα των λέξεων, από τη συνθετική γλώσσα. Για παράδειγμα, όταν τα συστατικά στοιχεία δεν συμβάλλουν ισότιμα στη σημασιολογία του συνόλου, οι ΠΛΕ μπορούν να επισημανθούν προσωδιακά. Η προσωδιακή επισημανση μπορεί να συμβεί εξίσου με μη-ΠΛΕ. Η προσωδία σχετίζεται με τη σημασιολογία ενώ οι άλλες ιδιότητες είναι ανεξάρτητες από την ιδιοματικότητα (Baldwin & Kim, 2010).

1.3 Ταξινόμηση των πολυλεκτικών εκφράσεων

Η ταξινόμηση των πολυλεκτικών εκφράσεων συνιστά από μόνη της μια επιπλέον πρόκληση για τη γλωσσική θεωρία καθώς δεν υπάρχει γενική συναίνεση ως προς το τι θεωρείται πολυλεκτική έκφραση. Ο Burger χαρακτηρίζει τις φρασεολογικές μονάδες με τρεις ιδιότητες: πολυλεκτικότητα, σταθερότητα και ιδιοματικότητα, όπου η ιδιοματικότητα δεν χρειάζεται να είναι παρούσα σε όλες τις φρασεολογικές μονάδες (Sailer & Markantonatou, 2018). Ο Fleischer αντιμετωπίζει τη φρασεολογία ως μια ασαφή έννοια με την πολυλεκτικότητα να είναι το μόνο υποχρεωτικό κριτήριο και υποθέτει τρεις περαιτέρω πρωτότυπες ιδιότητες που καθορίζουν την έννοια αυτή, τη σταθερότητα, την ιδιοματικότητα και τη λεξικοποίηση (Sailer & Markantonatou, 2018). Οι Baldwin & Kim (2010) υποστηρίζουν πως πρέπει να καθοριστεί ένας κανόνας (σε οποιοδήποτε επίπεδο γλωσσικής περιγραφής ή χρήσης γλώσσας) και οτιδήποτε που αποκλίνει από τον κανόνα κατά τον ένα ή τον άλλο τρόπο, να ταξινομηθεί ως ΠΛΕ. Ο βαθμός παρατυπίας ή ιδιοματικότητας μιας ΠΛΕ μπορεί να παρατηρηθεί, αλλά θα είναι ένα καταφατικό ή αρνητικό σχόλιο ως προς το τι θεωρείται ως ΠΛΕ και τι όχι (Sailer & Markantonatou, 2018).

Η συντακτική ευελιξία είναι ένα κριτήριο ακόμη ταξινόμησης που έχει αξιοποιηθεί ευρέως για την ανάκτηση, καταλογογράφηση και ανάλυση μονάδων MWE. Είναι ιδιαίτερα δύσκολο να γίνει σαφής διαχωρισμός μεταξύ του τι είναι μια γραμματικά αποδεκτή μεταβολή μιας ΠΛΕ και τι είναι μια παραλλαγή που καθιερώνεται από κάποια ειδική ρητορική επίδραση όπως αυτό που ο Egan (2008) καλεί «εκτεταμένες» χρήσεις των ΠΛΕ. Σύμφωνα με τους Sag at al (2002) οι

πολυλεκτικές εκφράσεις μπορούν να ταξινομηθούν σε δύο βασικές κατηγορίες, στις λεξικοποιημένες και τις καθιερωμένες².

1.3.1 Λεξικοποιημένες εκφράσεις

Οι λεξικοποιημένες φράσεις έχουν τουλάχιστον εν μέρει ιδιοσυγκρασιακή σύνταξη ή σημασιολογία, ή περιέχουν λέξεις που δεν εμφανίζονται μεμονωμένα. Μπορούν να είναι περαιτέρω καταναμημένες σε σταθερές εκφράσεις, ημι-σταθερές εκφράσεις και συντακτικώς-ευέλικτες εκφράσεις, σε αδρά φθίνουσα σειρά λεξικής ακαμψίας:

- *Σταθερές Εκφράσεις.* Οι σταθερές εκφράσεις είναι πλήρως λεξικοποιημένες και δεν υφίστανται ούτε μορφοσυντακτική μεταβολή ούτε εσωτερικό μετασχηματισμό, π.χ *άντε γειά, άστα να πάνε*. Παρά το γεγονός ότι οι πολυλεκτικές μοιράζονται βασικές ιδιότητες με τις κανονικές συντακτικές φράσεις, μοιράζονται επίσης πολλές ιδιότητες και με τις τυπικές σύνθετες λέξεις. Όλες οι πολυλεκτικές εκφράσεις στην ελληνική γλώσσα παρουσιάζουν κάποιο βαθμό συντακτικής σταθερότητας ενώ ορισμένες είναι πιο περιορισμένες από άλλες όσον αφορά τον βαθμό πρόσβασης σε συντακτικές λειτουργίες (Koliourou, 2019). Η συχνότητα χρήσης ή ο βαθμός σημασιολογικής σύνθεσης αποτελούν πιθανές παραμέτρους που επηρεάζουν το διαφορετικό βαθμό συντακτικής σταθερότητας προσδιορίζοντας ποια δομή μπορεί να χαρακτηρίζεται από μια ελεύθερη σειρά λέξεων (Koliourou, 2019).
- *Ημι-Σταθερές Εκφράσεις.* Οι ημι-σταθερές εκφράσεις είναι λεξικά-μεταβλητές πολυλεκτικές εκφράσεις που έχουν αυστηρά καθορισμένη σειρά λέξεων και σύνθεση αλλά υφίστανται κάποιο βαθμό λεκτικής παραλλαγής όπως η κλίση, η ποικιλία στις αυτοπαθείς αντωνυμίες και η επιλογή προσδιοριστών. Εμφανίζουν μια σειρά μορφών συμπεριλαμβανομένων των μη αποσυνθέσιμων ιδιοματισμών και ορισμένων σύνθετων ονοματικών φράσεων και κύριων ουσιαστικών.

² Ορολογία που υιοθετείται από τον Bauer (1983).

- *Μη αποσυνθέσιμες εκφράσεις.* Οι Nunberg et al. (1994) εισήγαγαν την έννοια της «σημασιολογικής συνθετικότητας» σε σχέση με τους ιδιοματισμούς, ως μέσο περιγραφής του τρόπου που η γενική αίσθηση ενός συγκεκριμένου ιδιοματισμού σχετίζεται με τα μέρη του. Με βάση την παρατήρηση ότι αυτή η διαδικασία σημασιολογικής αποδόμησης ξεκινά με τον ιδιοματισμό και συνδέει συγκεκριμένα στοιχεία της συνολικής σημασίας με τα μέρη του, έχει οριστεί ως «σημασιολογική αποσύνθεση». Λόγω της αδιαφανούς σημασίας τους, οι μη-αποσυνθέσιμοι ιδιοματισμοί δεν υπόκεινται σε συντακτική μεταβλητότητα, π.χ. με τη μορφή της εσωτερικής τροποποίησης ή την παθητικοποίηση.
- *Αποσυνθέσιμοι ιδιοματισμοί.* Παρόλο που οι αποσυνθέσιμοι ιδιοματισμοί τείνουν να είναι συντακτικά ευέλικτοι σε κάποιο βαθμό, είναι ιδιαίτερος απρόβλεπτη η συντακτική ποικιλία που αντιστοιχεί σε κάθε έναν.
- *Συντακτικά-ευέλικτες εκφράσεις.* Οι συνθετικά ευέλικτες εκφράσεις παρουσιάζουν ένα πολύ ευρύτερο φάσμα συντακτικής μεταβλητότητας. Εμφανίζονται με τη μορφή ρηματικών δομών, αποσυνθέσιμων ιδιοματισμών και απολεξικοποιημένων ρημάτων.
- *Απολεξικοποιημένα ρήματα.* Τα απολεξικοποιημένα ρήματα είναι εξαιρετικά ιδιοσυγκρασιακές δομές, π.χ. *κάνω λάθος*, *παίρνω μέτρα* – είναι γνωστή η δυσκολία πρόβλεψης του συνδυασμού ενός απολεξικοποιημένου ρήματος με ένα δεδομένο ουσιαστικό. Οι δομές απολεξικοποιημένων ρημάτων υπόκεινται σε πλήρη συντακτική μεταβλητότητα, συμπεριλαμβανομένης της παθητικοποίησης, της εξαγωγής και της εσωτερικής τροποποίησης.

1.3.2 Καθιερωμένες εκφράσεις

Οι καθιερωμένες φράσεις αποτελούν συντακτικές και σημασιολογικές συνθέσεις αλλά εμφανίζονται με αξιοσημείωτα υψηλή συχνότητα σε δεδομένα πλαίσια. Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί ο *φωτεινός σηματοδότης*, όπου και το *φωτεινός* και το *σηματοδότης* διατηρούν απλές αισθήσεις και συνδυάζονται δομικά για την παραγωγή μίας συνθετικής ανάγνωσης (Sag, Baldwin, Bond, Copestake, & Flickinger, 2002). Είναι δυνητικά λεκτικές παραλλαγές μιας δεδομένης καθιερωμένης φράσης που παρατηρούνται με μηδενική ή αξιοσημείωτα χαμηλή συχνότητα ως αντι-συνεκφορές (Pearce , 2001). Παρατηρείται ότι στις καθιερωμένες φράσεις η συσχέτιση με την έννοια που δηλώνεται από αυτή την έκφραση μπορεί να γίνει τόσο ισχυρή ώστε να μειωθεί η αποσυνθεσιμότητα. Καθώς οι καθιερωμένες φράσεις είναι πλήρως συνθετικές, παρουσιάζουν πλήρη συντακτική μεταβλητότητα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2: Η ΕΠΕΞΕΡΓΑΣΙΑ ΦΥΣΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ (NLP) ΚΑΙ Η ΠΡΟΚΛΗΣΗ ΤΩΝ ΠΟΛΥΛΕΚΤΙΚΩΝ ΕΚΦΡΑΣΕΩΝ

2.1 Επεξεργασία Φυσικής Γλώσσας – Natural Language Processing (NLP)

Η σύγχρονη έρευνα στην Υπολογιστική Γλωσσολογία έχει ασχοληθεί ειδικά με τις πολυλεκτικές εκφράσεις και τις εφαρμογές της επεξεργασίας φυσικής γλώσσας (Ε.Φ.Γ) όπως η μηχανική μετάφραση (Machine Translation), η αναγνώριση ονοματικών οντήτων (Named Entity Recognition – NER), η παραγωγή και κατανόηση φυσικής γλώσσας, η οπτική αναγνώριση χαρακτήρων (Optical Character Recognition – OCR), η επισημείωση μερών του λόγου (part of speech tagging – POS), η επεξεργασία ερωτήσεων, η κατάτμηση προτάσεων ή αποσαφήνιση των ορίων της πρότασης, αναγνώριση ομιλίας, ομιλία, τμηματοποίηση θέματος και λέξης κλπ. Όλες οι προαναφερθείσες λειτουργίες οργανώνονται σε υποενότητες της ΕΦΓ όπως η ανάκτηση πληροφοριών (Information Retrieval – IR), η εξαγωγή πληροφοριών (Information Extraction – IE), η επεξεργασία ομιλίας (Speech Processing – SP) κ.λπ. Η πλειονότητα των δραστηριοτήτων αυτών πραγματοποιούνται με αναγνώριση και επισημείωση λέξεων με χρήση προκαθορισμένων ετικετών. Αυτό οδηγεί σε προβλήματα ταξινόμησης των λέξεων μέσω της αναγνώρισης των ορίων των φράσεων αντί της άμεσης αναγνώρισης ολόκληρων των φράσεων. Στην πράξη μιλάμε για προσθήκη μιας επιπλέον ετικέτας σε κάθε λέξη που υποδεικνύει τη θέση της λέξης και συχνά τη λειτουργία της μέσα σε μια φράση³.

Οι κύριοι στόχοι της ΕΦΓ σε σχέση με τις πολυλεκτικές εκφράσεις μπορούν να κατηγοριοποιηθούν ως εξής:

³ Η επισημείωση γίνεται βάζοντας στην αρχή της φράσης (B), στο εσωτερικό (I), στο το τέλος (E), μία λέξη (S) ή όχι μέσα σε μια φράση (O). Διαφορετικά σχήματα έχουν χρησιμοποιηθεί στη βιβλιογραφία, όπως τα προγράμματα IOB2, IOE1 και IOE2 (Veenstra & Sang, 1999) ή το σχήμα IOBES (Uchimoto, Ma, Murata, Ozaku, & Isahara, 2000) χωρίς σαφή υπεροχή. Η διαχείριση των πολυλεκτικών εκφράσεων πρέπει να γίνεται είτε πριν την εφαρμογή των διαδικασιών αυτών είτε κατά την εφαρμογή τους (Constant & Tellier, 2012).

1. Ο εντοπισμός και η εξαγωγή ΠΛΕ από δεδομένα σωμάτων κειμένων και η αποσαφήνιση της εσωτερικής τους σύνταξης. Εντοπισμός είναι η διαδικασία καθορισμού ατομικών εμφανίσεων των ΠΛΕ (τεκμήρια - tokens) σε ένα ρέον κείμενο. Η ταυτοποίηση των ΠΛΕ βάσει τεκμηρίων συνεισφέρει στο διαχωρισμό των διαφορετικών συμπεριφορών των εκφράσεων στις επιμέρους ξεχωριστές τους χρήσεις (Taslimipoor, Rohanian, Mitkon, & Fazly, 2018). Στην Ενότητα 2.2 αναφερόμαστε εκτενέστερα στο θέμα του αυτόματου εντοπισμού των ΠΛΕ σε κείμενα.
2. Η ερμηνεία τους. Η σημασιολογική ερμηνεία των ΠΛΕ εκτελείται συνήθως με δύο τρόπους. Είτε σε σχέση με ένα γενικευμένο σημασιολογικό απόθεμα (συμβατό τόσο με απλές λέξεις όσο και με πολυλεκτικές εκφράσεις, όπως το WordNet) είτε με βάση ένα σύνολο σημασιολογικών αλληλεπιδράσεων μεταξύ των συστατικών λέξεων (Baldwin & Kim, 2010).

Ο Ramish, θέλοντας να τονίσει τη σημασία των πολυλεκτικών εκφράσεων, παρουσιάζει μια λίστα διαδικασιών και εφαρμογών της ΕΦΓ που θα δώσουν γραμματικά λανθασμένα ή αφύσικα αποτελέσματα σε περίπτωση που δεν γίνει σωστός χειρισμός των ΠΛΕ (Ramisch, 2015, σσ. 4-7):

- Υπολογιστική λεξικογραφία
- Οπτική αναγνώριση χαρακτήρων (OCR)
- Μορφοσυντακτική ανάλυση
- Εξαγωγή πληροφοριών (IR)
- Εκμάθηση ξένων γλωσσών
- Υπολογιστική σημασιολογία
- Μηχανική μετάφραση (MT)

Οι πολυλεκτικές εκφράσεις συνιστούν μια από τις μεγαλύτερες προκλήσεις για τη γλωσσική θεωρία και ταυτόχρονα ένα μείζον πρόβλημα για την ανάπτυξη της τεχνολογίας επεξεργασίας φυσικής γλώσσας σε μεγάλη κλίμακα. Βασική αιτία αποτελεί το γεγονός ότι υπακούουν στους γραμματικούς κανόνες της γλώσσας αλλά παρόλο που μπορεί να προβλεφθεί η δομή τους, η

σημασιολογία ενός ευρύτατου υποσυνόλου των πολυλεκτικών είναι απρόβλεπτη ή απόλυτα σταθερή. Επομένως, συχνά αγνοούν τις τεχνολογικές εφαρμογές που αναπτύχθηκαν για τον εντοπισμό ελεύθερων συνδυασμών όπου προϋπόθεση είναι η έννοια μιας έκφρασης να μπορεί να προβλεφθεί από τη δομή της και τη σημασία των συστατικών της στοιχείων.

Επιπλέον, πολλές πολυλεκτικές πρέπει να αντιμετωπίζονται ως αυτόνομες μονάδες, δεδομένου ότι η διάσπαση στα μέρη τους θα προκαλούσε, για παράδειγμα, ανεπανόρθωτη υπερπαραγωγή σε συντακτικό επίπεδο ή απώλεια πληροφοριών σε σημασιολογικό επίπεδο, τόσο σε εργασίες ανάλυσης και όσο και παραγωγής. Ωστόσο, ο εντοπισμός τους αποτελεί μια ιδιαίτερα δύσκολη διαδικασία κυρίως λόγω της ελαστικής και ετερογενούς τους φύσης. Η μορφοσυντακτική τους δομή κυμαίνεται από σταθερή, π.χ. *παρά τρίχα*, έως και ιδιαίτερα μεταβλητή, π.χ. *τα παιζα/ες, τα παιζα τελείως* κ.τ.λ ενώ σε σημασιολογικό επίπεδο μπορούν να χαρακτηρίζονται από υψηλό βαθμό συνθετικότητας, π.χ. *παίρνω μέτρα*, έως πολύ χαμηλό, π.χ. *τρώω χυλόπιτα*. Συνέπεια αυτής της μεταβλητότητας είναι το γεγονός ότι οι ΠΛΕ αποτελούν πηγή σφαλμάτων όπως λανθασμένες προτάσεις και παράδοξες μεταφράσεις (Linardaki, Ramisch, Villavicencio, & Fotopoulou, 2010).

2.2 Μέθοδοι εντοπισμού - ταυτοποίησης των ΠΛΕ

Έντονη είναι η διχογνωμία των ερευνητών σχετικά με τη χρήση των συμβολικών και των στατιστικών μεθόδων στην επεξεργασία της φυσικής γλώσσας (NLP). Αν και ορισμένοι πιστεύουν ότι οι στατιστικές μέθοδοι κατέστησαν περιττή τη γλωσσική ανάλυση, οι Baldwin & Villavicencio (2002) υποστηρίζουν πως η σύγχρονη ΕΦΓ έχει ανάγκη καλύτερα γλωσσικά μοντέλα ενώ ταυτόχρονα, παρόλο που η σε βάθος επεξεργασία χρησιμεύει ως βάση για τη συνεχή ανάπτυξη προϊόντων σε πλήθος τομέων εφαρμογής (π.χ. αυτόματη απάντηση μέσω ηλεκτρονικού ταχυδρομείου), είναι ευρέως αποδεκτό ότι για να υπάρξει σε βάθος ανάλυση πρέπει να δοθεί λύση σε δύο μείζονα προβλήματα, αυτά της αποσαφήνισης και των πολυλεκτικών εκφράσεων.

Η ταυτοποίηση είναι η διαδικασία προσδιορισμού μεμονωμένων εμφανίσεων των ΠΛΕ σε ρέον κείμενο. Βασική πρόκληση αποτελεί η διαφοροποίηση μεταξύ της κυριολεκτικής χρήσης των συνδυαζόμενων λέξεων που συνιστούν τις ΠΛΕ καθώς αρκετές πολυλεκτικές εκφράσεις

μπορούν να έχουν τόσο μεταφορικό όσο και κυριολεκτικό νόημα, ανάλογα με το περιεχόμενό τους. Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί η έκφραση *πήρε τα παπούτσια του στο χέρι* όπου μπορεί να σημαίνει *έφυγε με άσχημο τρόπο, εκδιώχθηκε* αλλά να φέρει και την κυριολεκτική σημασία του. Συνεπώς η κατηγοριοποίηση και αποσαφήνιση της μεταφορικής και κυριολεκτικής χρήσης τους, είναι μεγίστης σημασίας για τον καθορισμό της σημασίας τους. Οι διαδικασίες αυτές περιλαμβάνουν την επισημείωση σωμάτων κειμένων ή την ταυτοποίηση των πολυλεκτικών εκφράσεων βάσει τεκμηρίων και καθοδηγούνται συχνά από parsers και εφαρμογές όπως η μηχανική μάθηση. Οι βασικές μέθοδοι ταυτοποίησης διακρίνονται αδρά σε στατιστικές, γλωσσολογικές και υβριδικές (Jisha & Monoth, 2017).

2.2.1 Στατιστικές μέθοδοι

- Pointwise mutual information – PMI. Ο δείκτης PMI ενός ζεύγους αποτελεσμάτων x και y που ανήκει σε διακριτές τυχαίες μεταβλητές ποσοτικοποιεί τη διαφορά μεταξύ της πιθανότητας σύμπτωσής τους, δεδομένης της κοινής κατανομής τους, έναντι της πιθανότητας σύμπτωσής τους, δεδομένων μόνο των μεμονωμένων κατανομών και της ανεξαρτησίας. Μαθηματικά ισοδυναμεί με:

$PMI(x, y) = \log \frac{P(xy)}{P(x)P(y)}$, όπου $P(xy)$ η πιθανότητα κοινής εμφάνισης των λέξεων x και y , $P(x)$ η πιθανότητα εμφάνισης της x στο σώμα κειμένων, $P(y)$ η πιθανότητα εμφάνισης της y στο σώμα κειμένων.

- Log-Likelihood Ratio – LLR. Ο δείκτης LLR είναι η αναλογία της πιθανότητας εμφάνισης των παρατηρήσεων, δεδομένης της μηδενικής υπόθεσης σε σχέση με μια εναλλακτική υπόθεση. Γενικά, είναι ο λόγος μεταξύ της πιθανότητας παρατήρησης ενός στοιχείου μιας συνεκφοράς (collocation), παρουσία του άλλου στοιχείου της, και της πιθανότητας παρατήρησης του ίδιου στοιχείου της συνεκφοράς, απουσία του άλλου. Η σειρά των λέξεων της υποψήφιας συνεκφοράς είναι άνευ σημασίας.

- Συντελεστής Phi (Phi-Coefficient). Στη στατιστική, ο δείκτης Phi είναι ένα μέτρο συσχέτισης για δύο δυαδικές μεταβλητές. Ο δείκτης Phi σχετίζεται επίσης με την κατανομή chi-square όπου:

$\phi = \sqrt{x^2 / n}$, όπου n είναι ο συνολικός αριθμός παρατηρήσεων και x^2 είναι η κατανομή chi-square (Chakraborty, 2014). Άλλες στατιστικές μέθοδοι είναι η μέτρηση συν-εμφάνισης, λειτουργία σημασίας, συχνότητα bigrams, t-score, συντελεστής dice, κ.τ.λ.

2.2.2 Γλωσσολογικές μέθοδοι

Αυτές οι μέθοδοι εξαρτώνται από τα χαρακτηριστικά της γλώσσας. Το σύνολο των χαρακτηριστικών αυτών είναι το μήκος της λέξης, τα αποδεκτά προθέματα και τα επιθήματα, τα χαρακτηριστικά των ψηφίων, η λέξη και η συχνότητα των περιφερειακών λέξεων, το περιβάλλον POS tag (Boukobza, 2009), κτλ.

- Ταυτοποίηση μέσω Part-of-speech tagger (POS), chunker ή parser. Ίσως η πλέον προφανής μέθοδος ταυτοποίησης των ΠΛΕ να είναι μέσω ενός part-of –speech tagger, chunker ή parser, στην περίπτωση που οι λεξικές πληροφορίες που απαιτούνται για την ταυτοποίηση των ΠΛΕ περιέχονται στα αποτελέσματα του parser (Baldwin & Villavicencio, 2002).
- Chunker ή Parser φραστικής δομής. Ομοίως, ένας συντακτικός αναλυτής φραστικής δομής (parser) μπορεί να χρησιμοποιηθεί για τον εντοπισμό δομών όπως ονοματικές ή ρηματικές πολυλεκτικές. Παρόλα αυτά δεν είναι εύκολη η διάκριση ανάμεσα στη μεταφορική και την κυριολεκτική χρήση ενός συγκεκριμένου συνδυασμού λέξεων καθώς δεν διαφοροποιούνται ως προς την επιφανειακή σύνταξη. Οι συντακτικοί αναλυτές βάθους (deep parsers) είναι σε θέση να κάνουν αυτή τη διάκριση καθώς έχουν λεξικές καταχωρήσεις για τις ΠΛΕ και τις αποσαφηνίζουν σε επίπεδο λεξικών στοιχείων. (Baldwin, Bender, Flickinger, Kim, & Oepen, 2004).
- Κυριολεξία vs Μεταφορά. Μια άλλη γενική προσέγγιση για την αναγνώριση μιας ΠΛΕ είναι το να αντιμετωπίζονται η κυριολεκτική και μεταφορική της χρήση ως διαφορετικές σημασίες

του ίδιου συνδυασμού λέξεων. Αυτό επιτρέπει την εφαρμογή τεχνικών αποσαφήνισης της σημασίας (Word Sense Disambiguation -WSD) στο πρόβλημα ταυτοποίησης. Βάσει των ευρημάτων από την έρευνα του WSD, οι εποπτευόμενες μέθοδοι τείνουν να είναι πιο ακριβείς, αλλά μειονεκτούν ως προς το γεγονός ότι, για να λειτουργήσουν, απαιτούν μεγάλο αριθμό επισημειωμένων κυριολεκτικών και ιδιωματικών περιπτώσεων μιας δεδομένης ΠΛΕ. Συνεπώς, οι μη εποπτευόμενες τεχνικές είναι ευρύτερα εφαρμόσιμες (Baldwin & Kim, 2010).

- Οι ΠΛΕ ως κανονικές μορφές ή συντακτικοί σχηματισμοί. Μια τελευταία προσέγγιση, που στοχεύει κυρίως σε σημασιολογικά ιδιοσυστατικές πολυλεκτικές εκφράσεις, είναι να θεωρηθεί ότι οι ΠΛΕ εμφανίζονται είτε σε κανονικές μορφές είτε μόνο σε συγκεκριμένους συντακτικούς σχηματισμούς και δεν δίνουν τις ίδιες συντακτικές παραλλαγές με τις κυριολεκτικές χρήσεις (Baldwin & Kim, 2010).

2.2.3 Υβριδικές μέθοδοι

Οι μέθοδοι αυτές περιλαμβάνουν το συνδυασμό ποικίλων γλωσσολογικών και στατιστικών εργαλείων. Η μέχρι στιγμής έρευνα έχει αποδώσει σημαντικά αποτελέσματα σχετικά με συγκεκριμένες ΠΛΕ, ιδιαίτερα όσον αφορά την αγγλική γλώσσα. Ωστόσο, οι προτεινόμενες μέθοδοι τείνουν να βασίζονται σε μεγάλο βαθμό σε υφιστάμενους πόρους, όπως είναι οι συντακτικοί αναλυτές (parsers) και οι λεξικοί πόροι, και να αφορούν συγκεκριμένους τύπους ΠΛΕ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3: ΟΙ ΕΛΛΗΝΙΚΕΣ ΠΟΛΥΛΕΚΤΙΚΕΣ

ΕΚΦΡΑΣΕΙΣ

3.1 Γενικά χαρακτηριστικά των ελληνικών πολυλεκτικών εκφράσεων

Οι ελληνικές πολυλεκτικές εκφράσεις ξεκίνησαν να απασχολούν την επιστημονική κοινότητα τον 20^ο αιώνα ενώ η ποικιλία όσον αφορά την ορολογία είναι, όπως και στο εξωτερικό, έντονη. Ονόματα που έχουν κατά καιρούς χρησιμοποιηθεί είναι *λεξικές φράσεις* (Anastassiadis-Symeonidis (1987); Ralli (1991), *πολυλεκτικά σύνθετα* (Ralli (1992); Ralli/Stavrou (1998) και *χαλαρά πολυλεκτικά σύνθετα* (Ralli (2005), (2007); Koliopoulou (2006), (2009). Η Κολιοπούλου (2019) υιοθετεί τον όρο *πολυλεκτική έκφραση* ως όρο γενικό και ανεξάρτητο θεωριών, όπως υποστηρίζουν και οι Huning & Schlucker (2015), για να αναφερθούν σε διαφορετικούς τύπους σύνθετων λεκτικών μονάδων της ελληνικής γλώσσας, που μοιράζονται μορφολογικά και συντακτικά χαρακτηριστικά σε διάφορες αναλογίες.

Οι Calzolari et al (2002) ορίζουν τις πολυλεκτικές εκφράσεις ως ακολουθία λέξεων που λειτουργεί ως ενιαία μονάδα σε κάποιο επίπεδο γλωσσικής ανάλυσης, με κάποια από τα ακόλουθα χαρακτηριστικά:

1. έχουν μειωμένη συντακτική ή/και σημασιολογική διαφάνεια
2. έχουν μειωμένη συνθετικότητα
3. είναι πιο παγιωμένες
4. παραβιάζουν τους γενικούς συντακτικούς κανόνες
5. έχουν υψηλό βαθμό εξειδίκευσης
6. έχουν υψηλό βαθμό συμβατικότητας

Τα γενικά χαρακτηριστικά των ελληνικών πολυλεκτικών εκφράσεων εμπίπτουν σε αυτές τις κατηγορίες. Οι ονοματικές ΠΛΕ είναι λιγότερο ετερογενείς σε σχέση με τις ρηματικές και είναι επομένως πολύ πιο εύκολο να κωδικοποιηθούν (Fotopoulou, Giannopoulos, Zourari, & Mini,

2008). Οι πιο συνηθισμένοι τύποι ελληνικών ονομαστικών ΠΛΕ που αναφέρονται στη βιβλιογραφία είναι⁴ (Αναστασιάδη-Σιμεωνίδη, 1987) :

- AJ-N: Στην περίπτωση αυτή έχουμε ένα επίθετο που ακολουθείται ένα ουσιαστικό και το οποίο αποτελεί το κεφάλι της φράσης, π.χ. φορητός υπολογιστής, ομφάλιος λώρος.
- N-N: Οι ΠΛΕ αυτού του τύπου αποτελούνται από δύο ουσιαστικά που είτε:
 - φέρουν το ίδιο βάρος και έχουν την ίδια πτώση, π.χ. κράτος μέλος, παιδί θαύμα ή
 - το δεύτερο είναι στη γενική πτώση και τροποποιεί το πρώτο, π.χ. σύννοδος κορφή, Υπουργείο Εξωτερικών.
- N-DT-N: Αυτές οι ΠΛΕ έχουν μια ονομαστική φράση που τροποποιεί ένα προηγούμενο ουσιαστικό, π.χ. κοινωνία της πληροφορίας, μέλο της Έριδος.
- N-P-N: Σε αυτή την περίπτωση έχουμε μια προθετική φράση που τροποποιεί ένα προηγούμενο ουσιαστικό, π.χ. φόνος εκ προμελέτης.
- P-N-N: Οι ΠΛΕ σε αυτή την κατηγορία είναι παρόμοιες με εκείνες στην προηγούμενη από την άποψη της γραμματικής τους σύνθεση, με τη μόνη διαφορά ότι ο τροποποιητής προηγείται του ουσιαστικού που τροποποιεί, π.χ. δια βίου μάθηση, κατά κεφαλήν εισόδημα.
- N-AJ-N: Οι ΠΛΕ σε αυτή την κατηγορία αποτελούνται από επιθετική φράση στη γενική πτώση που τροποποιεί ένα προηγούμενο ουσιαστικό, π.χ. ξέπλυμα βρώμικου χρήματος, εμπόριο λευκής σαρκός.
- N-CJ-N: Στην τελευταία αυτή κατηγορία υπάγονται φράσεις που αποτελούνται από δύο συνδεδεμένα ουσιαστικά, π.χ. σάρκα και οστά, τελεία και παύλα (Linardaki, Ramisch, Villavicencio, & Fotopoulou, 2010).

⁴ Όπου AJ αντιστοιχεί επίθετο, όπου N ουσιαστικό, όπου DT προσδιοριστής, όπου P πρόθεση και όπου CJ σύνδεσμος.

Πίνακας 1 Απεικόνιση της σημασίας της χρήσης των ΠΛΕ στο πλαίσιο πολύγλωσσων εφαρμογών, όπως η διαγλωσσική ανάκτηση πληροφοριών και η μηχανική μετάφραση⁵.

Greek source text	Result of MT	English reference text	Frequency
..., όπως αυτό ορίζεται από την ανθρώπινη οπτική γωνία	..., as this is fixed by the human optical corner	..., as seen from the human point of view	131
Το ξέπλυμα βρώμικου χρήματος αντιπροσωπεύει το 2 έως 5% ...	The rinsing of dirty money represents the 2 until 5% ...	Money laundering represents between 2 and 5% ...	21
Για τα εργοστάσια ατομικής ενέργειας η Ευρωπαϊκή Ένωση έχει αναλάβει δράσεις για την υψηλότερη ασφάλεια, ...	For the factories of individual energy the European Union has undertaken action for the higher safety, ...	Nuclear power stations in the European Union have the highest safety standards. ...	8

3.2 Διαφορές σύνθετων λέξεων, πολυλεκτικών εκφράσεων και συνεκφορών

Η παραγωγή σύνθετων λέξεων είναι μία από τις πιο παραγωγικές μορφολογικές διαδικασίες στην ελληνική γλώσσα. Ωστόσο, έχουν εισαχθεί νέες έννοιες στη γλώσσα τις τελευταίες δεκαετίες με τη μορφή πολυλεκτικών εκφράσεων ή φραστικών δομών που συναντώνται κυρίως σε εξειδικευμένα κείμενα ή εφημερίδες. Η εμφάνιση διαφόρων τύπων λεκτικών μονάδων, πέραν των σύνθετων λέξεων υποδεικνύει μια σιωπηλή διαδικασία γλωσσικής αλλαγής όσον αφορά την ονομασία των εννοιών, ειδικά αυτών που αποτελούν γλωσσικά δάνεια από τα αγγλικά (Koliouroulou, 2019).

Η παραγωγή σύνθετων λεκτικών μορφών μπορεί να θεωρηθεί ως το αποτέλεσμα μιας μορφολογικής λειτουργίας που βρίσκεται πιο κοντά στη σύνταξη από οποιοδήποτε άλλο μορφολογικό σχηματισμό. Αποτέλεσμα αυτής της εγγύτητας είναι η δυσκολία διαχωρισμού των σύνθετων λέξεων και των φράσεων, και ακόμη περισσότερο των ενδιάμεσων δομών που χαρακτηρίζονται από ποικίλες ιδιότητες διαφόρων τύπων δομών. Ωστόσο, η οριοθέτηση μεταξύ των τυπικών μονολεκτικών σύνθετων και των ενδιάμεσων δομών είναι σχετικά σαφής όσον

⁵ Παρουσιάζεται ένα σύνολο τμημάτων προτάσεων που έχουν ληφθεί από το ελληνικό μέρος του σώματος κειμένου Europarl μαζί με την αγγλική μετάφραση που έχει παραχθεί από ένα εμπορικό σύστημα μηχανικής μετάφρασης. Αυτή η εξέταση συμβάλλει στην κατανόηση της δυσκολίας που έγκειται στην αυτόματη μετάφραση χωρίς τη χρήση εκτεταμένων γλωσσικών πληροφοριών (Linardaki, Ramisch, Villavicencio, & Fotouroulou, 2010)

αφορά τα ελληνικά δεδομένα. Η δυσκολία συνίσταται στην οριοθέτηση μεταξύ των διαφόρων τύπων ενδιάμεσων δομών, την ανάλυση του βαθμού της δομικής σύνδεσης με τυπικά σύνθετα ή με συνηθισμένες συντακτικές φράσεις, καθώς και στην απόφαση σχετικά με το εάν αυτές οι δομές ανήκουν στη μορφολογία ή στη σύνταξη (Koliopoulou, 2019). Ιδιαίτερα εκτενής είναι η έρευνα σχετικά με τη διάκριση των σύνθετων λέξεων και των φράσεων που βασίζεται σε επιλεγμένα κριτήρια σχετικά με τις βασικές ιδιότητες μιας σύνθετης λέξης σε αντίθεση με αυτές μιας συντακτικής φράσης. Ανεξάρτητα όμως από τον καθορισμό συγκεκριμένων κριτηρίων, δεν υπάρχει συναίνεση ως προς έναν σαφή και συγκεκριμένο διαχωρισμό ανάμεσα σε σύνθετες λέξεις και φράσεις. Παραδείγματα τέτοιων ερευνών αποτελούν οι Borer (1988); Scalise (1992); ten Hacken (1994); Bisetto/Scalise (2005); Gaeta/Ricca (2009); Schlucker/Huning (2015).

3.2.1 Σύνθετες λέξεις

Μονολεκτικά σύνθετα απαντώνται τόσο στην ομιλούμενη όσο και στη γραπτή γλώσσα, σε διάφορα είδη κειμένων ενώ δεν είναι σπάνια η αυθόρμητη παραγωγή τους, η οποία σε ορισμένες περιπτώσεις μπορεί και να καθιερωθεί. Τα μονολεκτικά σύνθετα περιλαμβάνουν όλες τις κύριες γραμματικές κατηγορίες, δηλαδή τα ουσιαστικά, τα επίθετα και τα ρήματα. Αποτελούνται από συνδυασμούς στελεχών τα οποία σχηματίζουν μια φωνολογική λέξη και συνιστούν μια μορφολογική μονάδα που δεν επιδέχεται συντακτικής ανάλυσης.

(1) βουνοκορφή	βουν(ό) -ο- κορφή
(2) αγριοκάτσικο	άγρι(ος) -ο- κατσίκι
(3) σιγοτραγουδώ	σιγ(ά) -ο- τραγουδώ

Οι φράσεις αποτελούνται από λέξεις ενώ οι σύνθετες λέξεις αποτελούνται από στελέχη. Παρόλα αυτά απαντώνται σύνθετες λέξεις με συνθετικά άλλες λέξεις είτε στη μια είτε στην άλλη θέση του σχηματισμού (Koliopoulou, 2019).

- (1) Στέλεχος –Στέλεχος

Αλατοπίπερο αλάτ(ι) -ο- πιπέρ(ι)

- (2) Στέλεχος – Λέξη

Βορειοανατολικά βόρει(α) -ο- ανατολικά

(3) Λέξη – Στέλεχος

Βιβλιοπωλείο βιβλίο πουλάω

(4) Λέξη – Λέξη

Ασπρόμαυρο άσπρο μαύρο

3.2.2 Πολυλεκτικές εκφράσεις

Αντίθετα με τα τυπικά συνθετικά που συνιστούν μια μορφολογική λέξη στην οποία η σύνταξη δεν έχει πρόσβαση, οι πολυλεκτικές εκφράσεις στα ελληνικά είναι δομές με ποικίλες μορφολογικές ιδιότητες χωρίς ωστόσο να εμποδίζεται η πρόσβαση της σύνταξης στην εσωτερική τους δομή. Μπορούν να θεωρηθούν ως ενδιάμεσες δομές, δεδομένου ότι παρουσιάζουν παρόμοια συμπεριφορά με τις μονολεκτικές σύνθετες λέξεις, αλλά φέρουν και τυπικά χαρακτηριστικά των συντακτικών φράσεων. Οι μικτές τους ιδιότητες ποικίλλουν όχι μόνο μεταξύ των διαφορετικών τύπων ενδιάμεσων δομών αλλά ακόμη και μεταξύ των διαφόρων παραδειγμάτων του ίδιου τύπου.

Οι πολυλεκτικές εκφράσεις στην ελληνική γλώσσα μπορούν να έχουν ονοματική (παιδική χαρά), επιθετική (άσπρος σαν το πανί), ρηματική (τρώω χυλόπιτα) ή επιρρηματική (εν τούτοις) λειτουργία και αντίστοιχη δομή. Μοιάζουν με τις συντακτικές φράσεις, δεδομένου ότι τα συστατικά τους είναι φωνολογικές λέξεις και αντίθετα με τις μονολεκτικές σύνθετες λέξεις που αποτελούν μια ενιαία φωνολογική λέξη, ανεξάρτητα από τον τύπο των σύνθετων συστατικών. Επιπλέον, οι πολυλεκτικές εκφράσεις αποτελούνται από δύο ή περισσότερες, στην πλειοψηφία τους, κλιτές λέξεις. Τα μονολεκτικά σύνθετα σχηματίζονται συνήθως από στελέχη που συνδέονται με το στοιχείο - ο – και οι σχηματισμοί τους κλίνονται στο δεξί άκρο της δομής (Koliourou, 2019). Ο βαθμός σημασιολογικής αδιαφάνειας των πολυλεκτικών εκφράσεων είναι σε ορισμένες περιπτώσεις συγκρίσιμος με αυτόν των παραδοσιακών μονολεκτικών συνθετικών.

- Ονοματικές πολυλεκτικές
 - παιδί μάλαμα
 - μεγάλη οθόνη
 - τρίτος κόσμος

- Επιθετικές πολυλεκτικές
 - άσπρος σαν το πανί
 - μόνος κι έρημος σαν την καλαμιά στον κάμπο
 - πιο κόκκινη κι από παπαρούνα

- Ρηματικές πολυλεκτικές
 - εγώ κάνω κομμάτια κάποιον
 - κόβει το μάτι μου
 - εγώ πέφτω με τα μούτρα σε κάτι

- Επιρρηματικές πολυλεκτικές
 - ούτως ειπείν
 - εν ψυχρώ – στην ψύχρα
 - εκ γενετής – από γεννησιμιού μου

Οι Samaridi & Markantonatou (2014) κάνουν μια περαιτέρω κατηγοριοποίηση των ρηματικών πολυλεκτικών με βάση τις συντακτικές του ιδιότητες ως εξής:

- Σταθερό ρήμα, άκλιτο και χωρίς λεκτική παραλλαγή, π.χ *ας το καλό!*.
- Ρήμα και ελεύθερο υποκείμενο, π.χ. *Ο Βασίλης την πλήρωσε τελικά.*
- Απρόσωπο ρήμα, π.χ. *Έριξε καρεκλοπόδαρα χθες και έχει γούστο να μην έρθει τελικά.*
- Ελεύθερο υποκείμενο – συνδετικό ρήμα – συμπλήρωμα, π.χ. *Έμεινε ο Γιάννης ταπί και ψύχραιμος.*
- Ελεύθερο υποκείμενο – ρήμα – σταθερό αντικείμενο με κτητικό δεσμευμένο από το υποκείμενο, π.χ. *Άρπαξε ο Φώτης το ζύλο της χρονιάς του.*

- Ελεύθερο υποκείμενο – ρήμα – αντικείμενο – δευτερεύουσα πρόταση με ελεγχόμενο υποκείμενο, π.χ *Έκανε ο πατέρας της μαύρα μάτια να τη δει*.
- Ελεύθερο υποκείμενο – ρήμα – αντικείμενο, π.χ *Τράβηξε των παθών του τον τάραχο*.

Μια άλλη ιδιότητα που μερικές πολυλεκτικές εκφράσεις μοιράζονται με τις τυπικές σύνθετες λέξεις είναι η δυνατότητα παραγωγής νέων οντοτήτων. Τα μονολεκτικά συνθετικά, ανεξαρτήτως του τύπου και της λεκτικής κατηγορίας των συστατικών τους, μπορούν να γίνουν βάση για παραγωγική επιθηματοποίηση. Το πιο κοινό παραγωγικό επίθημα που προστίθεται σε μια σύνθετη βάση είναι το επιθετικό επίθημα -ικ (ος) (Koliouroulou, 2019).

- Τριτοκοσμικός
- Ψυχροπολεμικός

3.2.3 Συνεκφορές

Παρόλο που υπάρχει σαφής διάκριση μεταξύ των τυπικών σύνθετων λέξεων και των πολυλεκτικών εκφράσεων στα ελληνικά, το πλήθος των δομών που μοιράζονται κοινές ιδιότητες με τις σύνθετες λέξεις καθώς και με τις συντακτικές φράσεις δημιουργεί δυσκολία στη μεταξύ τους διαφοροποίηση και στην ταξινόμησή τους σε διακριτικούς τύπους. Ένας ευρέως χρησιμοποιούμενος ορισμός για τη συνεκφορά είναι *ένας αυθαίρετος και επαναλαμβανόμενος συνδυασμός λέξεων*, ή μια στατιστικά ιδιωματική πολυλεκτική έκφραση (κυρίως υψηλής συχνότητας) (Benson, 1990). Οι Fragos, Maistros & Skourlas (2019) την ορίζουν ως *έναν συνδυασμό λέξεων ή φράσεων που χρησιμοποιούνται μαζί με τρόπο που ακούγεται σωστός*. Οι συνεκφορές διαχωρίζονται από τους ιδιωτισμούς και τις μη συνθετικές φράσεις καθώς δεν είναι συντακτικά ιδιωματικές, και αν ακόμη παρουσιάζουν σημασιολογική ιδιωματικότητα, αυτή πραγματοποιείται μέσω μιας σχετικά διαφανούς διαδικασίας απεικόνισης ή μεταφοράς. Οι συνεκφορές λοιπόν αποτελούν υποσύνολο των πολυλεκτικών εκφράσεων (Baldwin & Kim, 2010).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4: ΕΡΓΑΛΕΙΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΥΤΟΜΑΤΗ ΕΞΑΓΩΓΗ ΠΟΛΥΛΕΚΤΙΚΩΝ ΕΚΦΡΑΣΕΩΝ

Η ωριμότητα ενός πεδίου έρευνας εξαρτάται όχι μόνο από τα θεωρητικά μοντέλα και τα πειραματικά αποτελέσματα, αλλά και από συγκεκριμένα εργαλεία και το διαθέσιμο λογισμικό βάσει των οποίων είναι δυνατή η αναπαραγωγή των αποτελεσμάτων, η δομή επεκτάσεων και η εκτέλεση συστηματικών αξιολογήσεων. Τα εργαλεία συνεπώς για την αυτόματη απόκτηση των πολυλεκτικών εκφράσεων είναι πολύ σημαντικά για την εξέλιξη του συγκεκριμένου ερευνητικού πεδίου. Παρακάτω γίνεται διάκριση και παρουσίαση δύο τύπων εργαλείων: αυτών τα οποία είναι ελεύθερα διαθέσιμα για την κοινότητα και αυτών που είναι είτε εμπορικά είτε διαθέσιμα σε περιορισμένα περιβάλλοντα (Benson, 1990).

4.1 Ελεύθερα διαθέσιμα εργαλεία

Μέχρι σήμερα τα υπάρχοντα ερευνητικά εργαλεία ακολουθούν τις κύριες τάσεις, χρησιμοποιώντας γλωσσική ανάλυση και στατιστικές πληροφορίες ως ενδείξεις για την ανεύρεση ΠΛΕ σε κείμενα. Ακολουθεί μια σύντομη αναφορά στα σημαντικότερα από αυτά.

- **LocalMaxs:** <http://hlt.di.fct.unl.pt/luis/multiwords/> Τα «Multiwords scripts» είναι η εφαρμογή αναφοράς του αλγόριθμου LocalMaxs. Εξάγει πολυλεκτικές εκφράσεις δημιουργώντας όλα τα πιθανά n-grams από μια πρόταση και στη συνέχεια περαιτέρω φιλτράροντάς τες με βάση τα τοπικά μέγιστα μιας προσαρμόσιμης κατανομής AM (Silva & Lopes, 1999).
- **Text::NSP:** <http://search.cpan.org/dist/Text-NSP> Το πακέτο N-gram Statistics (NSP) είναι ένα τυπικό εργαλείο για τη στατιστική ανάλυση των n-grams σε αρχεία κειμένου που αναπτύχθηκαν και διατηρήθηκαν από το 2003 (Pedersen, et al., 2011).

- **UCS:** <http://www.collocations.de/software.html> Το πακέτο εργαλείων UCS παρέχει ένα μεγάλο σύνολο εξελιγμένων κατανομών, επιπλέον των άλλων μαθηματικών διαδικασιών όπως η δοκιμή διασποράς, μοντέλα διανομής συχνοτήτων και μεθόδων αξιολόγησης (Ramisch, 2015).
- **jMWE:** projects.csail.mit.edu/jmwe Το εργαλείο jMWE στοχεύει στην ταυτοποίηση ΠΛΕ εντός ρέοντος κειμένου, σε επίπεδο λεξικού, γεγονός που το διαφοροποιεί αρκετά από τα άλλα εργαλεία εξαγωγής ΠΛΕ (Kulkarni & Finlayson, 2011).
- **Varro:** <http://sourceforge.net/projects/varro/> Το εργαλείο αυτό δεν στοχεύει ειδικά στην απόκτηση ΠΛΕ αλλά στον εντοπισμό κανονικοτήτων σε δενδροειδείς δομές. Εφαρμόζει μια βελτιστοποιημένη έκδοση του αλγορίθμου Apriori με πολλές προσαρμογές που επιτρέπουν την αποτελεσματική αναπαράσταση των δομών αυτών (Martens, 2010).

Υπάρχουν επίσης πολλές δωρεάν υπηρεσίες διαδικτύου και εργαλεία που μπορούν να μεταφορτωθούν για αυτόματη εξαγωγή όρων. Τα εργαλεία αυτά γενικά εξαρτώνται από την εκάστοτε γλώσσα και παραδίδονται σε εκδόσεις για τις μεγαλύτερες ευρωπαϊκές γλώσσες όπως η αγγλική, η ισπανική, η γαλλική και η ιταλική.

4.2 Εμπορικά Εργαλεία

Πολλά είναι και τα εμπορικά συστήματα αυτόματης εξαγωγής ορολογίας από εξειδικευμένα κείμενα. Καθώς ένα μείζον τμήμα της ορολογίας είναι πολυλεκτικό, αυτού του είδους το λογισμικό πραγματοποιεί την εξαγωγή των ΠΛΕ. Οι Déjean et al. (2002) περιέγραψαν μια μέθοδο που αναπτύχθηκε στη Xerox και χρησιμοποιεί μορφοσυντακτικά πρότυπα για μονογλωσσική αναγνώριση όρων. Αυτό το είδος τεχνικής έχει ενσωματωθεί στην ορολογία της Σουίτας Xerox (XTS). Παρόλα αυτά το λογισμικό δεν διατίθεται πλέον στο εμπόριο, δεδομένου ότι αποκτήθηκε από την εταιρεία εξαγωγής κειμένου Temis ενώ σήμερα αποτελεί μέρος του

πακέτου εξαγωγής πληροφοριών Luxid R⁶. Μια άλλη μεγάλη εταιρεία που ανέπτυξε ένα εργαλείο για την εξαγωγή ορολογίας είναι η Yahoo. Η υπηρεσία εξαγωγής όρων είναι ελεύθερα διαθέσιμη για έρευνα και περιορίζεται σε 5.000 ερωτήματα ανά ημέρα ανά διεύθυνση IP. Ωστόσο, σχετίζεται με σύντομα αγγλικά κείμενα και πιθανώς βασίζεται σε λεξικά όρων και χαρτογράφησης. Ο Fips parser, που αναπτύχθηκε στο Πανεπιστήμιο της Γενεύης, έχει χρησιμοποιηθεί για εξαγωγή συνεκφορών σε πολλές γλώσσες (Seretan & Wehrli, 2009). Το εργαλείο είναι σε θέση να εξάγει συνεκφορές από μονογλωσσικά σώματα κειμένων στα αγγλικά, τα γαλλικά, τα ισπανικά και τα ιταλικά, ενώ υπάρχει μια έκδοση για τα ελληνικά (Michou & Seretan, 2009). Τέλος, οι Samaridi and Markantonatou (2019) αναφέρουν την ανάπτυξη ενός συντακτικού αναλυτή για ΠΛΕ της Ελληνικής στο πλαίσιο της γραμματικής θεωρίας της LFG (<http://langsci-press.org/catalog/book/202>).

Οι μέθοδοι αναγνώρισης ΠΛΕ που στηρίζονται σε συντακτική ανάλυση έχουν το μειονέκτημα ότι αναγνωρίζουν μόνο τις ΠΛΕ που ήδη ξέρουν και έχουν καταχωρισμένες στα λεξικά τους, υπερέρχουν όμως των στατιστικών προσεγγίσεων σε ακρίβεια.

4.3 MWE Toolkit

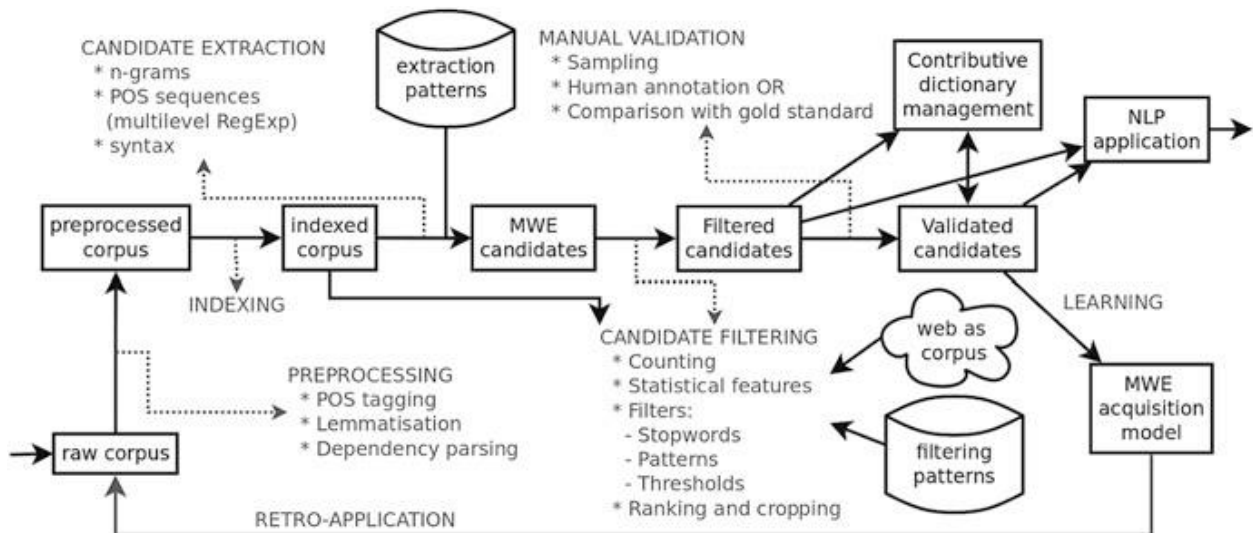
Το Multiword Expressions Toolkit – MWE αποτελεί μια νέα μεθοδολογία για την απόκτηση πολυλεκτικών εκφράσεων η οποία αναπτύχθηκε από τον Carlos Ramish (Ramisch, 2015). Στόχος ήταν η δημιουργία ενός πλαισίου που να καλύπτει όλα τα στάδια απόκτησης των ΠΛΕ με συστηματικό και ολοκληρωμένο τρόπο. Αποτελεί δηλαδή ένα περιβάλλον για την αναγνώριση ΠΛΕ σε σώματα κειμένων, ανεξάρτητα από τον τύπο και τη γλώσσα στην οποία ανήκουν. Αν και αρχικά σχεδιάστηκε να εξάγει την πολυλεκτική ορολογία από εξειδικευμένα σώματα κειμένων, το εργαλείο μπορεί επίσης να εκτελέσει αυτόματη ταυτοποίηση άλλων τύπων ΠΛΕ. Επιπλέον, παρέχει μια στοχευμένη λίστα από υποψήφιες ΠΛΕ, οι οποίες εξάγονται και φιλτράρονται βάσει κριτηρίων επιλεγόμενων από το χρήστη και από ένα σύνολο τυποποιημένων στατιστικών μέτρων συσχέτισης. Οι υποψήφιες ΠΛΕ εξάγονται είτε σε n-grams ή με συγκεκριμένα φραστικά σχήματα (μορφών επιφανείας, λημμάτων, POS tags). Για τη δημιουργία

⁶ <http://www.temis.com>

σωμάτων κειμένων το MWE Toolkit παρέχει τη δυνατότητα ενσωμάτωσης με τις μηχανές αναζήτησης. Για την αξιολόγηση προσφέρει δυνατότητες επαλήθευσης και επισημείωσης. Το MWE Toolkit επιτρέπει επίσης την εύκολη ενσωμάτωση σε ένα εργαλείο μηχανικής μάθησης για τη δημιουργία και την εφαρμογή των εποπτευόμενων μοντέλων εξαγωγής ΠΛΕ, εάν υπάρχουν διαθέσιμα επισημειωμένα δεδομένα (Ramisch, Villavicencio, & Boitet, 2010).

4.3.1 Αρχιτεκτονική δομή του MWE Toolkit

Όσον αφορά την αρχιτεκτονική του δομή, το mwetoolkit σχεδιάστηκε ως σύνολο σεναρίων Python τα οποία χειρίζονται τα ενδιάμεσα XML αρχεία που αντιπροσωπεύουν το σώμα κειμένων, τον κατάλογο των μοντέλων των ΠΛΕ, τον κατάλογο υποψήφιων ΠΛΕ και το λεξικό αναφοράς. Κάθε σενάριο εκτελεί μια συγκεκριμένη εργασία στη διαδικασία εξαγωγής των ΠΛΕ, από το ανεπεξέργαστο σώμα κειμένων μέχρι το φιλτραρισμένο κατάλογο των υποψήφιων ΠΛΕ. Η προεπεξεργασία με τη χρήση εξωτερικών εργαλείων θα πρέπει να περιλαμβάνει: α) σταθερή ομαδοποίηση δειγμάτων, β) λημματοποίηση και γ) επισημείωση μερών του λόγου. Τα βήματα β) και γ) είναι προαιρετικά, αλλά οι πληροφορίες λημμάτων και επισημείωσης μερών του λόγου αποτελούν σημαντικά στοιχεία για την ποιότητα των εξαχθέντων ΠΛΕ.

Εικόνα 1 Πλαίσιο για την απόκτηση ΠΛΕ από σώματα κειμένων, βασικές ενότητες σε μια πρωτοτυπική αλυσίδα απόκτησης - MWE Toolkit (Ramisch, 2015).

4.3.2 MWE Toolkit και ελληνική γλώσσα

Σύμφωνα με τον Ramish (2015), φαίνεται πως όσον αφορά την ελληνική γλώσσα, σημαντικό έργο έχει παραχθεί πάνω στη μελέτη των ιδιοτήτων των ΠΛΕ από τους Fotopoulou (1993), Moustaki (1995) και Fotopoulou (1997). Οι Φωτοπούλου κ.ά (2008) συνδυάζουν γραμματικά και στατιστικά μέτρα σε μια προσπάθεια εξαγωγής όσο το δυνατόν περισσότερων ΠΛΕ από μια συλλογή 142.000.000 λέξεων ελληνικών κειμένων, εξασφαλίζοντας συγχρόνως συνεκτικότητα των αποτελεσμάτων. Η εν λόγω συλλογή κειμένων είναι ένας συνδυασμός του Εθνικού Θησαυρού της Ελληνικής Γλώσσας <http://hnc.ilsp.gr> και του ελληνικού σώματος κειμένων που διατηρείται από το mwe Universit'e de Louvain. Παρόλα αυτά, τα εκδεδομένα αποτελέσματα σχετικά με μια καθαρά υπολογιστική διαχείριση των ελληνικών ΠΛΕ εξακολουθούν να είναι πολύ περιορισμένα.

Τέλος, η Linardaki et al. (2010) χρησιμοποιεί το mwetoolkit για να πραγματοποιήσει μια πρώτου επιπέδου εξαγωγή ΠΛΕ και να αξιολογήσει την αποτελεσματικότητα των μέτρων φιλτραρίσματος που εφαρμόζονται από τη δέσμη εργαλείων χρησιμοποιώντας κείμενα από τόσο σώματα κειμένων όσο και από τον παγκόσμιο ιστό. Για την διαδικασία της αξιολόγησης χρησιμοποιεί δεδομένα από δύο σώματα κειμένων: το ελληνικό τμήμα του *Europarl corpus* (EP) και του διαδικτύου (WWW). Τα δεδομένα από το EP χρησιμοποιούνται ως αρχική πηγή και το WWW ως μέσο επαλήθευσης. Για να πραγματοποιηθεί αυτό, το σώμα κειμένων υφίσταται μια προεργασία λημματοποίησης και επισημείωσης POS. Τα αποτελέσματα της έρευνας επιβεβαιώνουν πως τέτοιες μέθοδοι μπορούν πράγματι να εμπλουτίσουν τις πηγές της ΕΦΓ με πληροφορίες σχετικά με τις πολυλεκτικές εκφράσεις μα και να βελτιώσουν τα συστήματα επεξεργασίας που υποστηρίζουν την ελληνική γλώσσα.

4.4 Sketch Engine

Το Sketch Engine είναι ένα κορυφαίο εργαλείο σωμάτων κειμένων, τόσο με την έννοια του λογισμικού όσο και με την έννοια της διαδικτυακής υπηρεσίας. Είναι ένα ώριμο λογισμικό που μετρά περισσότερο από μια δεκαετία ζωής. Προσφέρει ένα ευρύ φάσμα λειτουργιών, με

εξέχουσες τη δυνατότητα πρόσβασης σε πολλαπλά σώματα κειμένων σε πολλές γλώσσες καθώς και τη δυνατότητα κατασκευής και συντήρησης νέων αυτοσχέδιων σωμάτων κειμένων. Η διαδικτυακή υπηρεσία περιλαμβάνει, όπως και το βασικό λογισμικό, μεγάλο αριθμό σωμάτων κειμένων, «προ-φορτωμένα» και «έτοιμα προς χρήση» καθώς και εργαλεία για τη δημιουργία, την εγκατάσταση και τη διαχείριση αυτοσχέδιων σωμάτων κειμένων (Kilgarriff, et al., 2014).

4.4.1 Βασικές Λειτουργίες του Sketch Engine

Το ίδιο το όνομα του λογισμικού προέρχεται από τη θεμελιώδη λειτουργία του, την παραγωγή word sketch. word sketches είναι αυτόματες, περιλήψεις σωμάτων κειμένων που παρουσιάζουν τη συμπεριφορά μιας λέξης σε πλαίσιο γραμματικής και συνεκφορών. Χρησιμοποιήθηκαν για πρώτη φορά στην παραγωγή του αγγλικού λεξικού του Macmillan και παρουσιάστηκαν στο Euralex 2002 (Kilgarriff & Rundell, 2002). Είναι ένα εργαλείο σωμάτων κειμένων το οποίο λαμβάνει ως καταχώρηση ένα σώμα κειμένων οποιασδήποτε γλώσσας (με κατάλληλη γλωσσική σήμανση) και στη συνέχεια παράγει, μεταξύ άλλων, word sketches για τις λέξεις της γλώσσας αυτής.

4.4.2 Word Sketch

Ως ένα σύστημα ερωτημάτων, επιτρέπει στο χρήστη να βλέπει word sketches (λεξικογραμματικές συνόψεις), όμοιες λέξεις, και sketch diff, καθώς και τις λειτουργίες CQS⁷. Τα word sketches είναι πλήρως ενσωματωμένα με τη διαδικασία των συνεκφορών: επιλέγοντας την επιθυμητή συνεκφορά σε ένα word sketch, ο χρήστης μπορεί να δει τις αντιστοιχίες της συνεκφοράς αυτής με το σώμα κειμένων καθώς και το πλαίσιο της συγκεκριμένης γραμματικής σχέσης (Kilgarriff, Rychlý, Smrž, & Tugwell, 2004). Το word sketch μπορεί να θεωρηθεί ως σχέδιο εισόδου λεξικού, όπου το σύστημα διατρέχει το σώμα κειμένων για να βρει όλα τα

⁷ Τα συστήματα Corpus Query Systems – CQS διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο στη λεξικογραφία των σωμάτων κειμένων. Είναι η τεχνολογία μέσω της οποίας ο λεξικογράφος προσεγγίζει το σώμα κειμένων. Κορυφαία CQSs επιτρέπουν στον λεξικογράφο μεγάλη ευελιξία στην αναζήτηση φράσεων, γραμματικής, προτύπων, ταξινόμησης των αντιστοιχίσεων σύμφωνα με ένα ευρύ φάσμα κριτηρίων αλλά και προσδιορισμού υπο-σωμάτων κειμένων με σκοπό την αναζήτηση μόνο σε προφορικό κείμενο ή μόνο σε μυθοπλασία.

επαναλαμβανόμενα σχέδια για τη λέξη και τα παρουσιάζει οργανωμένα, έτοιμα για περαιτέρω επεξεργασία και δημοσίευση.

καρδιά (noun)
Greek Web 2014 (eITenTen14) freq = 239.721 (122.31 per million)

object_of	subject_of	adj_subject_of	a_modifier	n_modifier
κλέβω + 1,495 9.46	κτυπάω + 1,136 10.30	γεμάτος 13 5.99	βαρύς + 1,294 8.66	κειμώνας + 769 8.76
κλέπει την καρδιά	πονάω + 120 8.15	η καρδιά είναι γεμάτη	με βαριά καρδιά	στην καρδιά του χειμώνα
ζεσταίνω + 592 8.90	κτυπάω 95 7.97	ανοικτός 12 5.71	τεχνητός + 342 7.69	καλοκαιρι + 663 8.23
αγγίζω + 477 8.85	σφιγγω 91 7.87	έτοιμος 9 4.39	τεχνητή καρδιά	στην καρδιά του καλοκαιριού
ραγίζω + 477 8.85	ραγίζω 75 7.77		κρύος + 223 7.69	άνθρωπος + 2,918 7.97
ανοίγω + 2,416 8.44	σταματάω + 186 7.72		με κρύα καρδιά	καρδιές των ανθρώπων
προστατεύω + 711 7.84	καρδιά του σταμάτησε		αγνός + 189 7.53	πόλη + 2,134 7.72
προστατεύει την καρδιά	σκιρτώ 66 7.62		αγνή καρδιά	στην καρδιά της πόλης
γεμίζω + 677 7.83	καρδιά μου σκίρτησε		ανοικτός + 947 7.49	άμυνα + 407 7.48
κατακτώ + 487 7.75	πάλλω 63 7.51		ανοικτή καρδιά	στην καρδιά της άμυνας
σφιγγω + 279 7.72	καρδιά πάλλεται		ραγισμένη + 104 7.49	πρωταθλητής + 273 7.38
κερδίζω + 1,080 7.63	προδίνω 61 7.45		ραγισμένη καρδιά	καρδιά του πρωταθλητή
χαλώ + 328 7.59	η καρδιά του τον πρόδωσε		καθαρός + 601 7.29	Ευρώπη + 901 7.29
καίω + 389 7.54	γεμίζω + 118 7.43		καθαρή καρδιά	στην καρδιά της Ευρώπης
πλημμυρίζω + 222 7.46	κοντεύω 58 7.23		τριφερός + 149 7.29	πρωτεύουσα + 272 7.15
ματώνω + 141 6.96	καρδιά μου κόντευε να σπάσει		τριφερή καρδιά	στην καρδιά της πρωτεύουσας
ξεριζώνω + 133 6.95	φτερουγίζω 51 7.23		μιός + 568 7.18	Αθήνα + 1,176 6.89
φωτίζω + 190 6.93	λακταράω 43 6.97		με μισή καρδιά	στην καρδιά της Αθήνας
μαλακώνω + 124 6.83	πάω 55 6.89		γερός + 164 7.15	δάσος + 264 6.88
ακούω + 586 6.77	η καρδιά μου πάει να σπάσει		γερή καρδιά	στην καρδιά του δάσους
σπαράζω + 108 6.74	πλημμυρίζω 49 6.86		παλλόμενη	πρόβλημα + 627 6.85
σπαράζει την καρδιά	ματώνω 41 6.86		παλλόμενη καρδιά	στην καρδιά του προβλήματος
σπάω + 225 6.69	καρδιά μου ματώνει		ραγισμένες	σκότος + 134 6.55
έσπασαν καρδιές			ραγισμένες καρδιές	καρδιά του σκότους

Εικόνα 2 Word Sketch για τη λέξη καρδιά, από το *Greek Web 2014 (eITenTen14)*

Η λειτουργία *Concordance* είναι το βασικό εργαλείο για την επεξεργασία ενός σώματος κειμένων. Παρουσιάζει τα περιεχόμενα του σώματος και δίνει πρόσβαση στα ακατέργαστα δεδομένα, με σκοπό την επεξεργασία των συνεκφορών.

The screenshot shows the Sketch Engine search results for the query 'ζεστή καρδιά'. The interface includes a search bar at the top with the query and a dropdown menu for 'Greek Web 2014 (eLTenTen14)'. On the left, there is a navigation menu with options like Home, Search, Word list, Word sketch, Thesaurus, Sketch diff, Corpus info, My jobs, User guide, Save, Make subcorpus, View options, KWIC, Sentence, Sort, Left, Right, Node, References, Shuffle, Sample, Filter, Sub-hits, and 1st hit in doc. The main area displays search results with a query frequency of 282 (0.14 per million) and 282 hits (0.14 per million). The results are listed in a table with columns for source, snippet, and frequency. The snippet shows the phrase 'ζεστή καρδιά' in red, indicating its frequency in the source text. The results are paginated, showing page 1 of 15.

Source	Snippet	Frequency
blogspot.g...	... τώρα, κύμα μανιασμένο, να τραγανίσουν τη ζεστή καρδιά σου, για το μεγάλο κρίμα που τους έκανες, να τους	
poreiathea...	... για τη δυνατότητα καταπολέμησής τους με ζεστή καρδιά , κιούμορ και κοινό νού[...]" </p><p> Τι έγραψε για μας ο	
marymary.g...	... να αποφύγεις τον αέρα. </p><p> Κρύα χέρια, ζεστή καρδιά ; Άσε μας καλέ κάτω! </p><p> Μην ξεχνάς να φοράς γάντια σε	
agrinet.gr...	... της θα σε φιλοξενήσουν με χαμόγελο και ζεστή καρδιά . </p><p> Η Agrinet Θράκης είναι μία μη κερδοσκοπική	
duathlon.g...	... προβλήματα. </p><p> Με κρύα πόδια, αλλά ακόμα ζεστή καρδιά να κυνηγήσω τον αγώνα με ότι μου είχε απομείνει	
erathlo.gr...	... πριν σβήσουν τα φώτα, με ζεστά ρούχα και ζεστή καρδιά , τα τραγούδια συνεχίζονται στον απόηχο του	
nara.gr	... από το κοινό της και έχει πείσει ότι έχει ζεστή καρδιά . Το φιλικό στοιχείο μεταξύ τους έχει εδραιώσει	
oriflame.c...	... και βιολέτας τυλίγονται γύρω από τη ζεστή καρδιά από musk. Η τέλεια ισορροπία ανάμεσα στο	
irabooks.g...	... αγάπη που πηγάζει από τις πλούσιες και ζεστές καρδιές , μιας αγάπης που δεν γνωρίζει σύνορα, ούτε από	
efiathanas...	... κάτω από κάθε στίχο να πάλλεται μια ζεστή καρδιά και ν' αγωνιά μια ευαίσθητη ψυχή- γεμάτη	
lovepeople...	... και εκπαιδευτικών, ανθρώπων με ζεστή τρυφερή καρδιά , γεμάτη αγάπη και προσφορά για τα παιδιά και το	
mcf.gr	... και... σε μία μόνο γειτονιά, που αναζητά ζεστές καρδιές για να προχωρήσει... </p><p> Παρασκευή 20 Δεκεμβρίου,	
opel.gr	... έξω. </p><p> Θερμαινόμενο τιμόνι </p><p> Ζεστά χέρια, ζεστή καρδιά </p><p> Το πόσο ωραία αίσθηση έχει το θερμαινόμενο	
pblogs.gr αξία του καυτού κορμιού σου και της ζεστής καρδιάς σου. Τώρα που έφυγες, όμως, αρχίζω να	
paramyths...	... Το γλυκό χαμόγελο της Έλένης και η ζεστή καρδιά του Δημήτρη ομορφαίνουν αυτές τις στιγμές. Είς	
doulepseto...	... υγεία του οργανισμού; </p><p> Κρύα πόδια, ζεστή καρδιά ; </p><p> Εάν τα πόδια σας είναι διαρκώς κρύα μπορεί να	
kefaloniap... Οι Ληξιοιριώτες τον υποδέχτηκαν με ζεστή καρδιά , ελπίδες , παράπονα και αιτήματα. </p><p> /Δείτε φωτο	
cyprusfash...	... ο άλλος έχει να του χαρίσει μια μεγάλη και ζεστή καρδιά , στα μάτια του Ικθύ θα μεταμορφωθεί στο πιο	
neotita.gr...	... της Ασίας". </p><p> Αγαπώ το βιβλίο. Είναι μια ζεστή καρδιά μέσα στο χεϊμόνα </p><p> Πολιτιστικές δράσεις και	
dailytripe...	... το οποίο φρόντισαν αυτοί που έχουν πάντα ζεστή καρδιά για την ομάδα, κρύα τσέπη και κουκούτα	

Εικόνα 3 Εμφανίσεις της συνεκφοράς ζεστή καρδιά από το Greek Web 2014 (eLTenTen14)

Επιπλέον περιλαμβάνεται ένας θησαυρός, βάσει του σώματος κειμένων και των διαφορών των word sketches, ο οποίος προσδιορίζει, για δύο σημασιολογικά συναφείς λέξεις, τις ομοιότητες και τις διαφορές όσον αφορά τη συμπεριφορά των λέξεων αυτών (Kilgarriff, Rychlý, Smrž, & Tugwell, 2004).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5: Η ΠΡΟΦΟΡΙΚΟΤΗΤΑ ΣΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗ

ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ ΚΑΙ Ο ΛΟΓΟΣ ΤΟΥ ΤΑΧΤΣΗ

5.1 Λόγος και προφορικότητα

Ο Ferdinand de Saussure (1857-1913), ο πατέρας της σύγχρονης γλωσσολογίας, υπογράμμισε τη σημασία του προφορικού λόγου και ανέδειξε την προσκόλληση που υπήρχε στη θεώρηση της γραφής ως την κυρίαρχη μορφή της γλώσσας, αποδίδοντάς της εν τέλει ρόλο δευτερεύοντα και συμπληρωματικό. Σήμερα το ενδιαφέρον των ερευνητών έχει στραφεί ξανά στον προφορικό χαρακτήρα της γλώσσας και των σχέσεων που αναπτύσσονται μεταξύ προφορικού και γραπτού λόγου και η επιστημονική κοινότητα έχει αποδεχτεί ευρέως πως η εγγραματοσύνη δεν αντικαθιστά την προφορικότητα⁸. Οι δύο έννοιες αλληλοσυνδέονται και αλληλοσυμπληρώνονται ενώ η μεταξύ τους σχέση δεν χαρακτηρίζεται πια από οξεία αντίθεση αλλά από πολυπλοκότητα και αλληλεξάρτηση. Από το Saussure μέχρι σήμερα η επιστήμη της γλωσσολογίας διήνησε τεράστια απόσταση αναπτύσσοντας εξελιγμένες τεχνολογικές εφαρμογές για την επεξεργασία της γλώσσας γενικότερα και της φωνητικής ειδικότερα.

Σύμφωνα με τον Ong (1997, pp. 47-55) υπάρχουν συγκεκριμένα χαρακτηριστικά της σκέψης και της έκφρασης που βασίζονται στην προφορικότητα. Πέραν της μνημοτεχνικής βάσης τους, η οποία είναι ιδιαίτερα εμφανής στους πρωταρχικά προφορικούς πολιτισμούς⁹, η σκέψη και η έκφραση μπορούν να είναι:

- *Παρατακτικές μάλλον παρά υποτακτικές*. Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί το επεισόδιο της Δημιουργίας στη *Γένεση* 1:15, που παρά την κειμενική του μορφή είναι έκδηλη η προφορική του δομή.

⁸ Υιοθετούμε τον όρο του Walter J. Ong *εγγραματοσύνη* ως δηλωτικό της συμμετοχής μιας κοινωνίας στις διαδικασίες της γραφής και της ανάγνωσης καθώς και σε ποικιλόμορφες πολιτισμικές καταστάσεις και πρακτικές όπως στην εξοικείωση με συνθετότερα συστήματα επικοινωνίας και κώδικες (Ong, 1997, σ. xi).

⁹ Ως πρωταρχικά προφορικό πολιτισμό ο Ong ορίζει τον πολιτισμό ο οποίος αγνοεί πλήρως τόσο τη γραφή όσο και τη δυνατότητα αυτής (Ong, 1997, p. 39).

- *Συσσωρευτικές μάλλον παρά αναλυτικές.* Τα στοιχεία που βασίζονται στην προφορικότητα προσιδιάζουν περισσότερο σε σύνολα μονάδων παρά σε απλές μονάδες, όπως παράλληλοι ή αντιθετικοί όροι ή φράσεις/προτάσεις. Η προφορική έκφραση κάνει χρήση ενός εύρους επιθέτων και λογοτυπικών προσδιορισμών και επιβάλλει τον γενναίο άντρα σε σχέση με τον άντρα, την πλανεύτρα θάλασσα σε σχέση με τη θάλασσα, την κακιά μάγισσα σε σχέση με τη μάγισσα.
- *Πλεονάζουσες ή πληθωρικές.* Σε αντίθεση με τον γραπτό λόγο, όπου η σκέψη ακολουθεί ένα είδος συνέχειας και η κειμενική γραφή επιδέχεται διανοητικούς περισπασμούς, ο προφορικός λόγος απαιτεί πιο αργούς ρυθμούς και εστίαση στην κεντρική θεματική. Ο πλεονασμός λοιπόν ή η επανάληψη εξυπηρετούν ακριβώς αυτό το σκοπό.
- *Συντηρητικές ή παραδοσιακές.* Για να επιτευχθεί η διατήρηση της αποκτηθείσας γνώσης είναι απαραίτητη η συνεχής επανάληψη. Δεδομένου λοιπόν ότι η γνώση αποκτιέται και διατηρείται δύσκολα, οδηγούμαστε σε μια συντηρητική νοοτροπία που εμποδίζει το διανοητικό πειραματισμό.
- *Κοντά στον κόσμο της ανθρώπινης ζωής.* Σε αντίθεση με τη διαδικασία της γραφής, όπου η γνώση είναι οργανωμένη και αποστασιοποιημένη από το ανθρώπινο βίωμα, στους προφορικούς πολιτισμούς είναι στενά συνδεδεμένη με τον κόσμο της ανθρώπινης ζωής.
- *Μεθεκτικές και συμμετοχικές μάλλον παρά αποστασιοποιημένες.* Για έναν προφορικό πολιτισμό η γνώση σημαίνει την επίτευξη στενής, μεθεκτικής, ταύτισης με το γνωστό (Havelock, 1963, pp. 145-6). Η γραφή αντίθετα συνεπάγεται το διαχωρισμό γνώστη και γνωστικού αντικειμένου, δημιουργώντας συνθήκες «αντικειμενικότητας» ήτοι προσωπικής αποστασιοποίησης.
- *Ομοιοστατικές.* Οι προφορικοί πολιτισμοί ζούν κατά βάση σ' ένα διαρκές παρόν αδιαφορώντας για τα παρελθοντικά γεγονότα με τα οποία έχει προ πολλού διακοπεί η σύνδεσή τους.

- *Περιστασιολογικές μάλλον παρά αφηρημένες.* Οι προφορικές κοινωνίες εκδηλώνουν την τάση να μεταχειρίζονται έννοιες σε περιστασιολογικά λειτουργικά πλαίσια αναφοράς με πολύ μικρό περιθώριο για το αφηρημένο, παραμένοντας κοντά στον ανθρώπινο καθημερινό βίωμα.

Ο Ong αντιμετωπίζει την προφορικότητα (ή αλλιώς την προφορική εκφορά του λόγου) ως φορέα μιας μοναδικής δυναμικής που εκδηλώνεται δευτερογενώς και στη γραφή. Θεωρεί πως η εκφορά του λόγου συνιστά μείζονα παράμετρο διαμόρφωσης της ψυχικής ζωής του ανθρώπου και χαρακτηρίζει τους προφορικούς πολιτισμούς «ζωντανότερους». Τα θεμέλια των λέξεων εντοπίζονται στον προφορικό λόγο ενώ η δημιουργικότητα της γλώσσας είναι άμεσα συνδεδεμένη με τα στοιχεία της προφορικότητας που αναπτύσσονται στο γραπτό λόγο, και από τα οποία προήλθε (Βιστωνίτης, 1998).

Η επιστήμη της φιλοσοφίας έχει αποδείξει πως η ανθρώπινη συνείδηση είναι διαρκώς εξελισσόμενη. Η σύγχρονη έρευνα που ασχολείται με τη μετάβαση από την προφορικότητα στην εγγραμματοσύνη αναδεικνύει ορισμένους από τους τρόπους με τους οποίους η εξέλιξη αυτή εξαρτήθηκε από τη γραφή. Η εξέλιξη της συνείδησης συνδέεται με την εσωτερικότητα, τον αυτοστοχασμό και την ικανότητα του ανθρώπου να εκφράζεται σχετικά με τον εαυτό του. Η γραφή αποτελεί έναν από τους κυριότερους παράγοντες που συνετέλεσαν σε αυτήν την εξελικτική διαδικασία. Ο προφορικός λόγος είναι το πρώτο μέσο έκφρασης της συνείδησης και σύνδεσης των ανθρώπων σε μια κοινωνία. Η γραφή στη συνέχεια εντείνει την αίσθηση του εαυτού και ενθαρρύνει μια πιο συνειδητή αλληλεπίδραση των ατόμων ▪ εγείρει τη συνείδηση. Η αλληλεπίδραση λοιπόν ανάμεσα στην προφορικότητα και στην εγγραμματοσύνη υπεισέρχεται στον πυρήνα της ανθρώπινης ύπαρξης (Ong, 1997, pp. 257-260).

5.2 Νεοελληνική λογοτεχνία και προφορικότητα

Ανάλογη πορεία ακολουθήθηκε και στην Ελλάδα καθώς η σύγκρουση εγγραμματοσύνης και προφορικότητας απασχόλησε και την ελληνική πνευματική ζωή τους τελευταίους δύο αιώνες, με τις επιπτώσεις της διαμάχης αυτής να έχουν εκδηλωθεί σε πλήθος πολιτιστικών φαινομένων και πνευματικών πρακτικών. Σύμφωνα με τον Τζιόβα (Tziouvas, 1989) τα ελληνικά λεξικά της

εποχής στερούνταν μιας βασικής έννοιας της κουλτούρας. Οι έννοιες της «υψηλής» και «χαμηλής» κουλτούρας είχαν αντικατασταθεί από τις έννοιες «γηγενής» και «ξένος» εννοώντας την προφορικότητα και τη ζωντάνια στην πρώτη περίπτωση και την κειμενικότητα και το αφηρημένο στη δεύτερη. Επιπλέον, η δομή των ελληνικών μυθιστορημάτων επηρεάστηκε από την τάση να περιγράφονται τα προφορικά αφηγήματα ως μοντέλα ύφους. Χαρακτηριστικό της προφορικότητας της ελληνικής λογοτεχνίας είναι και η αργή ανάπτυξη του μυθιστορήματος σε σχέση με την άνθηση της ποίησης. Ο φωνοκεντρισμός διατηρήθηκε περισσότερο στην Ελλάδα αφενός μεν λόγω της αργοπορημένης άφιξης της βιομηχανικής επανάστασης και των συνακόλουθων ταξικών διαχωρισμών αφετέρου δε λόγω της επιθυμίας να τονιστεί η συνέχεια μεταξύ αρχαίου και νέου ελληνικού πολιτισμού (Tziouvas, 1989).

Η λογοτεχνία στην Ελλάδα εξαλαμβάνονταν περισσότερο με όρους μιας συμβιωτικής σχέσης με τη ζωή (ως εμπειρία) και λιγότερο ως ένα κειμενικό κατασκεύασμα. Αυτό ενδεχομένως εξηγεί το λόγο που η έννοια της αλήθειας στην ελληνική λογοτεχνία ήταν άμεσα συνυφασμένη με τον ειλικρινή βίο και όχι με τη λογική. Αναλογικά έχει υποστηριχθεί πως στην προφορική παράδοση η αλήθεια στηριζόταν στην κοινή λογική σε σχέση με την εμπειρία ενώ στην λογοτεχνική παράδοση στα λογικά επιχειρήματα. Η ελληνική κοινωνία υποβάθμισε τα πολιτιστικά της χαρακτηριστικά που βασίζονταν στην κειμενικότητα και το γραπτό λόγο και υπερέτρεψε την ιδέα της ανθρώπινης αμεσότητας και του βιώματος, χαρακτηριστικά παράγωγα ενός προφορικού πολιτισμού (Tziouvas, 1989).

Στη δυση του 18^{ου} αιώνα η Ελλάδα παρουσίαζε πολύ διαφορετικά φραστικά σχήματα κοινωνικής διαστρωμάτωσης σε σχέση με τα ευρωπαϊκά δεδομένα. Με τη μεσαία τάξη να εμφανίζει μια ιδιαίτερος αργή εξελικτική πορεία και έλλειψη συνείδησης της ταυτότητάς της, η αντίθεση υψηλής (γραπτής) και κοινής (προφορικής) κουλτούρας πήρε τη μορφή αντιπαράθεσης μεταξύ της εθνικής ζωής και εθίμων από τη μια και του ξένου ευρωπαϊκού πολιτισμού από την άλλη, που συνεπαγόταν τόσο την πρόοδο όσο και τον κίνδυνο της διαφθοράς. Οι Έλληνες λογοτέχνες των αρχών του 20^{ου} αιώνα εξήραν το προφορικό, ζωντανό και γηγενές καταδικάζοντας οτιδήποτε ήταν ξενόφερτο, κειμενικό ή καλλιτεχνικά περίπλοκο. «Η φωνή και όχι η γραπτή λέξη διασφάλιζαν την ελληνικότητα του κειμένου» (Tziouvas, 1989). Η ελληνική κοινωνία των τελευταίων δύο αιώνων βασίστηκε περισσότερο σε μια φυσική προφορικότητα παρά σε μια ξενόφερτη κειμενικότητα.

Ένα επιπλέον χαρακτηριστικό της προφορικότητας της ελληνικής λογοτεχνίας αποτελεί και η έλλειψη αυστηρής γραμμικότητας και κλιμακωτής πλοκής που διέπει το ελληνικό μυθιστόρημα του 20^{ου} αιώνα, σήματος κατατεθέντος της πρωταρχικής προφορικής παράδοσης – του έπους. Η *Αργώ*, *Η ζωή εν τάφω* και *Το Τρίτο Στεφάνι* αποτελούν δείγματα μιας επεισοδιακής δομής παρά μιας αυστηρά, οργανωμένης πλοκής. Το σύγχρονο ελληνικό μυθιστόρημα προϋποθέτει την προφορικότητα της μνήμης περισσότερο από τις κατασκευές της φαντασίας, με αποτέλεσμα να κυριαρχεί μια διάχυτη χαλαρότητα και όχι η αυστηρή δομή της κειμενικότητας (Τζιονας, 1989). Οι ελληνική κοινωνία αντιπαθούσε και εξακολουθεί να αντιπαθεί την αφυδατωμένη πνευματικότητα, προτιμώντας τη λαϊκή παράδοση και τη ζωντανή γλώσσα. Αντιπροσωπευτικά παραδείγματα αποτελούν τα μυθιστορήματα του Νίκου Καζαντζάκη και του Παντελή Πρεβελάκη.

5.3 Ο Ταχτσής και ο λόγος του

Ο Κώστας Ταχτσής αποτελεί έναν από τους πρωτοπόρους της γενιάς του 60 που τόσο με το ιδιαίτερο έργο του όσο και με τις αντισυμβατικές επιλογές ζωής που έκανε, τάραξε τα λογοτεχνικά νερά της εποχής του. Το *Τρίτο Στεφάνι*, αυτοέκδοση του συγγραφέα στα 1962, συνιστά τομή στη γλώσσα του λογοτεχνικού κανόνα της περιόδου. Παρόλο που αρχικά δέχτηκε έντονη κριτική και θεωρήθηκε κείμενο *κοινότυπου και καθημερινού ύφους, αδέξιας διάρθρωσης και αρχιτεκτονικής* (Βαρίκας, 1975, σ. 150) και μεγάλης χρονικής σύγχυσης (Κοτζιάς, 1982, σ. 155), εν τούτοις, και ύστερα από την αγγλική μετάφραση που γνώρισε στα 1969, αναγνωρίστηκε ως ένα από τα ορόσημα της μεταπολεμικής μας λογοτεχνίας (Μητσάκα, 2010, σ. 35).

Χαρακτηριστικό του έργου είναι και η δήλωση του Γάλλου συγγραφέα και κριτικού Robert André πως *έτσι θα μιλούσε η ζωή, αν μιλούσε*¹⁰. Ο Γιώργος Μανιώτης χαρακτηρίζει τη γλώσσα του Ταχτσή στο *Τρίτο Στεφάνι* ως «καθημερινή, ρέουσα, ανθρώπινη και οικεία, χωρίς αφέλειες και υπεραισιοδοξίες, βουτηγμένη στα βάσανα και τους καημούς του κόσμου.» (Σέλλα, 2009). Στην ουσία αποτελεί τη συνάντηση του καθημερινού με τον επίσημο λόγο καθώς οι αφηγητές παλινδρομούν διαρκώς ανάμεσα στη δημοτική και την καθαρεύουσα. Η ιδιαίτερη αυτή μίξη

¹⁰ Στο οπιθόφυλλο του έργου, στην έκδοση του 1986, αναφέρεται η κριτική του Robert André στο περιοδικό *Quinzaine Littéraire* (τ.χ 33, Αύγουστος 1967), σχετικά με τη γαλλική μετάφραση του 1967 από τον Jacques Lacarrier.

λειτουργεί ως υπενθύμιση πως ο ιδιωτικός λόγος χαρακτηρίζεται από την ετερογλωσσία των θεσμών και της κοινής παραδοσιακής σοφίας (Τζιονας, 2003, p. 192). Ο Καζάζης είναι ο πρώτος που υπογραμμίζει την έντονη παρουσία πολυλεκτικών εκφράσεων στο *Τρίτο Στεφάνι* του Ταχτσή (Kazazis, 1979). Ο λογοτέχνης αξιοποιεί την καθημερινή, λαϊκή γλώσσα εμπλουτίζοντάς την με φανταχτερούς γραμματικούς τύπους ιστορικών χρόνων μεσοπαθητικών ρημάτων πχ *ανεμίχθην* και με πληθώρα πολυλεκτικών εκφράσεων όπως συνεκφορών, ιδιωματισμών, παγιωμένων εκφράσεων, αρχαίων ρητών και βιβλικών αναφορών, παροιμιών κ.τ.λ.

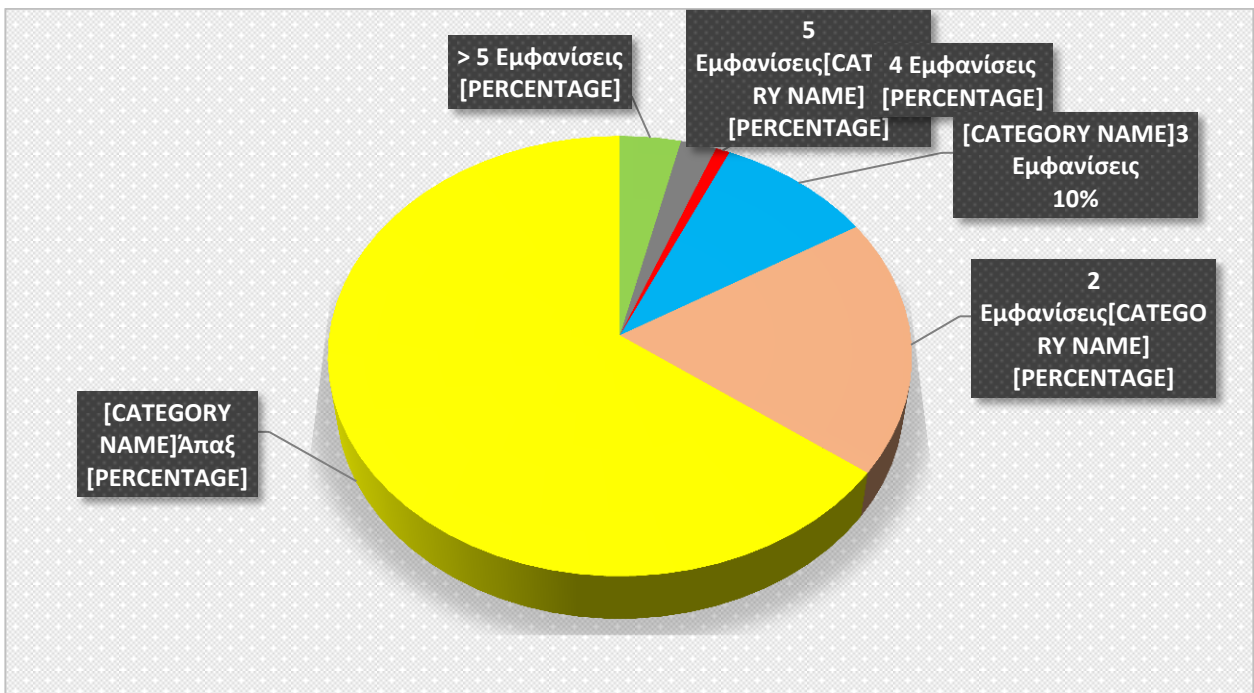
Ο Τζιονας (2003) υποστηρίζει επίσης πως η χρήση στερεοτυπικών εκφράσεων γίνεται με σκοπό όχι να διαφοροποιηθούν στυλιστικά οι πρωταγωνίστριες αλλά να επιβληθούν σε έναν παραδοσιακά ανδροκρατούμενο χώρο. Στην πραγματικότητα οι εκφράσεις αυτές αντιπροσωπεύουν μια διασύνδεση και επικοινωνία μεταξύ του δημόσιου και ιδιωτικού χώρου. Ο επίσημος λόγος δεν κυριαρχεί αλλά ενσωματώνεται στον ανεπίσημο και ιδιωτικό και επιτρέπει σε απλές, λαϊκές γυναίκες να χειρίζονται την επίσημη γλώσσα. Μέσω της χρήσης αυτού του ιδιότυπου γλωσσικού αμαλγάματος ο Ταχτσής προβάλλει την ετερογένεια, τη μη-καθαρότητα μα και την πολυπλοκότητα των ανθρώπινων σχέσεων.

Σύμφωνα με τον Kazazis (1979), παρόλο που οι λογιωτατισμοί και οι στερεοτυπικές εκφράσεις της καθαρεύουσας είναι συχνό φαινόμενο στη νέα ελληνική γλώσσα, η λογοτεχνική δημοτική έχει προσπαθήσει επισταμένα να τους αποφύγει. Ο Ταχτσής αποτελεί έναν από τους πρώτους που αντέδρασε στη δογματική και μερικώς μη ρεαλιστική γλώσσα των μαχητικών δημοτικιστών και τον οποίο ο Γεώργιος Σαβίδης συνεχάρη γιατί «απελευθέρωσε την ελληνική γλώσσα από την τυραννία της δημοτικής»¹¹. Παρόλα αυτά, η αμφιταλάντευση ανάμεσα στις λόγιες και λαϊκές εκφράσεις δεν αποτελεί λογοτεχνική απροσεξία από πλευράς Ταχτσή αλλά στην ουσία έναν καθρεφτισμό του γνήσιου νεοελληνικού λόγου. Η γλώσσα του Ταχτσή μπορεί να χαρακτηρίζεται από έλλειψη πειθαρχίας αλλά αναδεικνύει έναν έντονο γλωσσολογικό ρεαλισμό.

¹¹ Ο Kazazis χρησιμοποιεί τον όρο *μαχητικοί δημοτικιστές* ως δάνειο από τον καθηγητή Γεώργιο Μπαμπινιώτη, αναφερόμενος στο κίνημα δημοτικισμού του οποίου ηγείτο ο Μανόλης Τριανταφυλλίδης.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Από την χειρωνακτική αναγνώριση εντοπίστηκαν 465 ρηματικές πολυλεκτικές εκφράσεις. Στη συνέχεια παρουσιάζεται ένα διάγραμμα με τη συχνότητα εμφανίσεων των ΠΛΕ που εντοπίστηκαν. Οι πίνακες με τις ΠΛΕ, τις συχνότητες εμφάνισής τους και τα φραστικά σχήματα με τα οποία τροφοδοτήθηκε το MWE Toolkit, παρουσιάζονται αναλυτικά στο παράρτημα Ι.

Εικόνα 4 Συχνότητα Εμφανίσεων των ΠΛΕ

Τα φραστικά σχήματα με τα οποία τροφοδοτήθηκε το MWE Toolkit δίνονται στον Πίνακα 2. Τα φραστικά σχήματα αυτά περιγράφουν το σύνολο των εκφράσεων που εντοπίστηκαν χειρωνακτικά.

Πίνακας 2 Τα φραστικά σχήματα που δόθηκαν στο MWE Toolkit.

1	(Pt)+(Vb)+Vb+(At)+No+(Pn)
2	Vb+Cj+Vb
3	No+(Vb)+Vb
4	Pt+(Vb)+Vb
5	At+No+Pn+(Vb)+Vb
6	(Pt)+Pn+(Vb)+Vb+(Ad)+(At)+No+(Pn)
7	(Pt)+(Pn)+Pn+(Vb)+Vb Pn*+Vb*
8	(Vb)+Vb+(Ad)+AsPp+(At)+No+(Pn)
9	(Vb)+Vb+(At)+No+AsPp+No
10	(Pt)+(Vb)+Vb+(At)+Aj+(No)

Τα σύμβολα στο Πίνακα 2 σημαίνουν τα εξής:

No: όνομα

Vb: ρήμα

Pt: μόριο

Cj: σύνδεσμος

At: άρθρο

Pn: αντωνυμία

Ad: επίρρημα

AsPp: πρόθεση

Aj: επίθετο

AsPpSp: στον

Pp: πρόθεση

Τα φραστικά σχήματα επέστρεψαν 13,000 φράσεις που ταιριάζουν με αυτά. Στην συνέχεια εφαρμόστηκε το κριτήριο PMI το οποίο κατέταξε τα αποτελέσματα σε σειρά προτεραιότητας ως προς την τάση των συστατικών τους να συνεμφανίζονται. Μελετήσαμε τις πρώτες 500 φράσεις από αυτήν την λίστα (είχαμε εντοπίσει 465 ρηματικές ΠΛΕ στο *Τρίτο Στεφάνι*).

Πίνακας 3 Αποτελέσματα πό την εφαρμογή του MWE Toolkit στο *Τρίτο Στεφάνι*.

ΠΛΕ που αναγνωρίστηκαν και χειρωνακτικά και με το MWE Toolkit		Νέες ΠΛΕ που αναγνώρισε το MWE Toolkit	
Λήμμα ΠΛΕ	Εμφάνιση ΠΛΕ	Λήμμα ΠΛΕ	Εμφάνιση ΠΛΕ
Γίνομαι άνθρωπος	έγινε άνθρωπος	Δίνω δικαίωμα	έδινε το δικαίωμα
Δίνω στα νεύρα	έδινε στα νεύρα	Δίνω σημασία	έδινε σημασία
Κλείνω τα μάτια	έκλεινα τα μάτια	Δίνω φόλα	έδινε φόλα
Μου μπαίνει η ιδέα στο μυαλό	έμπαινε η ιδέα στο μυαλό	Πέφτει κάτι σε κάποιον	έπεσε στην οικογένεια
Έρχομαι ξεβράκωτος	ήρθαν ξεβράκωτοι	Πέφτουν λεφτά στα χέρια κάποιου	έπεφταν λεφτά στα χέρια
Μου έρχεται σκοτοδίνη	ήρθε σκοτοδίνη	Έρχεται στο μυαλό κάποιου	μου 'ρθε στο μυαλό
Τρώω το κεφάλι κάποιου	έφαγαν το κεφάλι	Έρχεται τρέλα σε κάποιον	ερχόταν τρέλα
Ψέλνω σε κάποιον τον αναβαλλόμενο	έψελναν τον αναβαλλόμενο	Φέρνω στο νου	έφεραν στο νου
Ένας θεός το ξέρει	ένας θεός το ξέρει	Έρχομαι στα συγκαλά μου	έλα στα συγκαλά σου
Μου έρχεται το αίμα στο κεφάλι	έρχεται το αίμα στο κεφάλι	Έρχομαι μούτρα με μούτρα	να έρθουμε μούτρα με μούτρα
Έρχεται η κουβέντα	ερχόταν η κουβέντα	Έρχονται τα πράματα	έρχονται τα πράματα
Έρχεται η ώρα κάποιου	να έρθει η ώρα τους	Έρχομαι στα μαχαίρια	να 'ρθουμε στα μαχαίρια
Έρχομαι στα χέρια	να 'ρθουμε στα χέρια	Έρχεται στο μυαλό	έρχονται στο μυαλό
Βάζει ο νους	είχε βάλει ο νους	Βγάζω μιλιά	είχε βγάλει μιλιά
Βάζω πείσμα	το χα βάλει πείσμα		

Το πείραμα που περιγράψαμε ήταν μια πρώτη εφαρμογή του MWE Toolkit σε λογοτεχνικό κείμενο της Ελληνικής. Ο Πίνακας 3 περιέχει τις ΠΛΕ που αναγνωρίστηκαν και χειρωνακτικά και από το εργαλείο (δύο αριστερές στήλες) και τις ΠΛΕ που δεν είχαν αναγνωριστεί χειρωνακτικά και αναγνωρίστηκαν από το εργαλείο. Βλέπουμε ότι και ο ομιλητής της γλώσσας δεν επιτυγχάνει εύκολα πλήρη αναγνώριση των ΠΛΕ, μάλλον επειδή ο βαθμός εξοικείωσης με

αυτές είναι μεγάλες ώστε να γίνονται αντιληπτές ως συνθετικές υπό συνθήκες. Αυτό είναι φαινόμενο που αναφέρεται και στην βιβλιογραφία, π.χ. Geeraert et al. (2018).

Από την άλλη, βλέπουμε ότι το εργαλείο αναγνώρισε πολύ λιγότερες ΠΛΕ από ό,τι ο άνθρωπος. Οι κύριες αιτίες γι' αυτό είναι:

1. Τα φραστικά σχήματα δεν εξάντλησαν το σύνολο των πιθανών δομών, πχ δεν υπάρχει φραστικό σχήμα που να επιτρέπει δύο κλιτικά στην αρχή της φράσης, πχ η ΠΛΕ του την είτε δεν θα αναγνωριστεί με το δεδομένο σύνολο φραστικών σχημάτων.
2. Πολλές ΠΛΕ εμφανίζονται μόνο μία φορά στο κείμενο και το κριτήριο PMI είναι γνωστό ότι δεν χειρίζεται καλά τα άπαξ λεγόμενα.

Προφανώς υπάρχουν σημαντικά περιθώρια βελτίωσης της προσέγγισής μας, με βελτίωση των φραστικών σχημάτων και χρήση και των άλλων κριτηρίων που παρέχει το MWE Toolkit.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Baldwin, T., & Kim, S. (2010). Multiword Expressions. Στο N. Indurkha, & F. Damerau (Επιμ.), *Handbook of Natural Language Processing* (2nd εκδ., σσ. 267-292). Boca Raton: CRC Press.
- Baldwin, T., & Villavicencio, A. (2002). Extracting the unextractable: A case study on verb-particles. *Proc. of the 6th Conference on Natural Language Learning*, (σσ. 98–104). Taipei, Taiwan.
- Baldwin, T., Bender, E., Flickinger, D., Kim, A., & Oepen, S. (2004). Road-testing the English Resource Grammar over the British National Corpus. *Proceedings of the 4th International Conference on Language Resources and Evaluation (LREC 2004) Lisbon, Portugal*, (σσ. 2047-2050). Lisbon, Portugal.
- Bannard, C., Baldwin, T., & Lascarides, A. (2003). A statistical approach to semantics of verb-particles. *MWE '03 Proceedings Of The ACL 2003 Workshop On Multiword Expressions: Analysis, Acquisition And Treatment*. 18, σσ. 65-72. Stroudsburg, USA: Association for Computational Linguistics.
- Barlow, J., Pollio, H., & Fine, H. (1977). Insight and figurative language in psychotherapy. *Psychotherapy: Theory, Research & Practice*, 14(3), 212-222.
- Bauer, L. (1983). *English Word-formation*. Cambridge:: Cambridge University Press.
- Benson, M. (1990). Collocations and general-purpose dictionaries. *International Journal of Lexicography*, 3(1), 23-34.
- Bisetto, A., & Scalise, S. (2005). The classification of compounds. *Lingue e Linguaggio*, 4(2), 319–332.
- Borer, H. (1988). On the morphological parallelism between compounds and constructs. (G. Booij, & J. Van Marle, Επιμ.) *Yearbook of morphology*, 45–65.
- Boukobza, R. (2009). Multi-Word Expression Identification Using Sentence Surface Features. *Proceedings of the 2009 Conference on Empirical Methods in Natural Language Processing, Singapore, 6-7 August 2009* (σσ. 468-477). Singapore: ACL and AFNLP.
- Calzolari, N., Fillmore, C., Grishman, R., Ide, N., Lenci, A., MacLeod, C., & Zampolli, A. (2002). Towards Best Practice for Multiword Expressions in Computational Lexicons.

- Proceedings of the Third International Conference on Language Resources and Evaluation (LREC 2002)*, (σσ. 1934–40). Las Palmas, Canary Islands.
- Chakraborty, T. (2014). Towards Identification of Nominal Multiword Expressions in Bengali Language. *Open Access Library Journal*, 1, 1-11.
- Constant, M., & Tellier, I. (2012). Evaluating the Impact of External Lexical Resources into a CRFbased Multiword Segmenter and Part-of-Speech Tagger. Στο N. Calzolari, K. Choukri, T. Declerck, M. Doğan, B. Maegaard, J. Mariani, . . . S. Piperidis (Επιμ.), *8th International Conference on Language Resources and Evaluation (LREC'12), May 2012, Istanbul, Turkey* (σσ. 646-650). European Languages Resources Association (ELRA).
- Cook, P., Fazly, A., & Stevenson, S. (2008). The VNC-Tokens Dataset. *Proceedings of the LREC Workshop: Towards a Shared Task for Multiword Expressions (MWE 2008)* (σσ. 19-22). Marrakech, Morocco: Association for Computational Linguistics.
- Déjean, H., Gaussier, E., & Sadat, F. (2002). An approach based on multilingual thesauri and model combination for bilingual lexicon extraction. *Proceedings of the 19th international conference on computational linguistics (COLING 2002), August 24 - September 01, 2002 Taipei, Taiwan*, (σσ. 1-7). Taipei, Taiwan.
- Egan, A. (2008). Pretense for the complete idiom. *Noûs*, 42(3), 381-409.
- Fazly, A., Cook, P., & Stevenson, S. (2009). Unsupervised Type and Token Identification of Idiomatic Expressions. *Computational Linguistics*, 35(1), 61-103.
- Fernando. (1996). *Idioms and idiomaticity*. Oxford, UK: Oxford University Press.
- Fernando, C., & Flavell, R. H. (1981). *On Idiom: Critical View and Perspectives*. Exeter, UK: University of Exeter.
- Fotopoulou, A. (1993). *Une classification des phrases à compléments figés en grec moderne: étude morphosyntaxique des phrases figées*. PhD thesis, Université Paris , Paris.
- Fotopoulou, A. (1997). L'ordre des mots dans les phrases figées à un complément libre en grec moderne. Στο I. Fenoglio , & Kliencksieck (Επιμ.), *La locution : entre lexicque, syntaxe et pragmatique. Identification en corpus, traitement, apprentissage* (σσ. 37-48). Paris: INALF.
- Fragos, K., Maistros, Y., & Skourlas, C. (2019, June 25). *Extracting Collocations in Modern Greek Language*. Ανάκτηση από ResearchGate:

https://www.researchgate.net/publication/228586448_Extracting_Collolocations_in_Modern_Greek_Language

- Gaeta, L., & Ricca, D. (2009). *Composita solvantur: Compounds as lexical units or morphological objects?* *Rivista di Linguistica*, 21(1), 45-68.
- Geeraert, K., Baayen, R., & Newman, J. (2018). "Spilling the bag" on idiomatic variation. Στο S. Markantonatou, C. Ramisch, A. Savary, & V. Vincze (Επιμ.), *Multiword expressions at length and in depth: Extended papers from the MWE 2017 workshop* (σσ. 1-33). Berlin: Language Science Press.
- Grant, L., & Bauer, L. (2004). Criteria for Re-defining Idioms: Are we Barking up the Wrong Tree? *Applied Linguistics*, 25(1), 38-61.
- Hacken, P. (1994). *Defining morphology. A principled approach to determining the boundaries of compounding, derivation and inflection*. Hildesheim: Olms.
- Havelock, E. (1963). *Preface to Plato*. Cambridge, Mass: Belknap Press of Harvard University Press.
- Hippisley, A. (2010). *Handbook of Natural Language Processing* (2nd εκδ.). (N. Indurkha, & F. J. Damerau, Επιμ.) Boca Raton: CRC Press.
- Hüning, M., & Schlücker, B. (2015). Multi-word expressions. Στο P. Müller (Επιμ.), *Word formation. An international handbook of the languages of Europe*. (σσ. 450-467). Berlin: De Gruyter.
- Indurkha, N., & Damerau, F. (Επιμ.). (2010). *Handbook of Natural Language Processing* (2nd εκδ.). Chapman and Hall/CRC Press.
- Jackendoff, R. (1997). *The Architecture of the Language Faculty*. Cambridge, MA, USA: MIT Press.
- Jisha, T., & Monoth, T. (2017). Identification of Multiword Expressions: A Literature Study. Στο T. Kalaiselvi (Επιμ.), *Computational Methods, Communication Techniques and Informatics. National Conference on, NCCCI 2017 Gandhigram, Tamilnadu, India, January 27-28, 2017* (σσ. 385-389). Madurai, India: Shanlax Publications.
- Katz, G., & Giesbrecht, E. (2006). Automatic identification of non-compositional multi-word expressions using latent semantic analysis. *Proceedings of the Workshop on Multiword Expressions: Identifying and Exploiting Underlying Properties* (σσ. 12-19). Sydney, Australia: Association for Computational Linguistics.

- Kazazis, K. (1979). Learnedisms in Costas Taktis's Third Wedding. *Byzantine and Modern Greek Studies*, 5(1), 17-27. doi:10.1179/030701379790206565
- Keysar, B., & Bly, B. (1995). Intuitions of the Transparency of Idioms: Can One Keep a Secret by Spilling the Beans? *Journal of Memory and Language*, 34(1), 89-109.
- Kilgarriff, A., Baisa, V., Bušta, J., Jakubíček, M., Kovář, V., Michelfeit, J., . . . Suchomel, V. (2014). The Sketch Engine: ten years on. *Lexicography*, 1(1), 7-36.
- Kilgarriff, A., & Rundell, M. (2002). Lexical Profiling Software and its lexicographic applications: a case study. *Proceedings of the 10th EURALEX International Congress, 13-17 August 2002*, (σσ. 807-818). København, Denmark.
- Kilgarriff, A., Rychlý, P., Smrž, P., & Tugwell, D. (2004). Itri-04-08 the sketch engine. *Information Technology*, 105-116.
- Koliopoulou, M. (2006). *Περιγραφή και ανάλυση των χαλαρών πολυλεκτικών συνθέτων της Νέας Ελληνικής (Description and analysis of the loose multi-word compounds of Modern Greek)*. M.A. Thesis, University of Patras, Patras.
- Koliopoulou, M. (2009). Loose multi-word compounds and noun constructs. (P. W. Linguistics, Επιμ.) *Morphology*, 59-71.
- Koliopoulou, M. (2019). Compounds and multi-word expressions in Greek. Στο B. Schlücker (Επιμ.), *Complex Lexical Units: Compounds and Multi-Word Expressions* (Τόμ. 9, σσ. 221-250). Berlin: De Gruyter, Incorporated.
- Kulkarni, N., & Finlayson, M. A. (2011). jMWE: a java toolkit for detecting multi-word expressions. Στο V. Kordoni, C. Ramisch, & A. Villavicencio (Επιμ.), *Proceedings of the ALC workshop on multiword expressions: from parsing and generation to the real world (MWE 2011), Portland* (σσ. 122-124). Portland: Association for Computational Linguistics.
- Linardaki, E., Ramisch, C., Villavicencio, A., & Fotopoulou, A. (2010). Towards the Construction of Language Resources for Greek Multiword Expressions: Extraction and Evaluation. Στο N. Calzolari, K. Choukri, B. Maegaard, J. Mariani, J. Odijk, S. Piperidis, . . . D. Tapias (Επιμ.), *Proceedings of the 7th International Conference on Language Resources and Evaluation (LREC) May 17-23, 2010*, (σσ. 31-40). Valleta, Malta.
- Linardaki, E., Ramisch, C., Villavicencio, A., & Fotopoulou, A. (2010). Towards the Construction of Language Resources for Greek Multiword Expressions: Extraction and

- Evaluation. *Proceedings of the LREC Workshop on Exploitation of multilingual resources and tools for Central and (South) Eastern European Languages*, (σσ. 31-40).
- Luxid R. (n.d.). Ανάκτηση από <http://www.temis.com/> και <http://www.temis.com/index.php?id=201&selt=1>
- Markantonatou, S., Ramisch, C., Savary, A., & Vincze, V. (2018). *Multiword expressions at length and in depth. Extended papers from the MWE 2017 workshop*. (S. Markantonatou, C. Ramisch, A. Savary, & V. Vincze, Επιμ.) Berlin: Language Science Press.
- Martens, S. (2010). Varro: an algorithm and toolkit for regular structure discovery in treebanks. Στο R. Huang, & D. Jurafsky (Επιμ.), *Proceedings of the 23rd international conference on computational linguistics (COLING 2010)—posters, Beijing* (σσ. 810–818). Beijing: The Coling 2010 Organizing Committee.
- Michou, A., & Seretan, V. (2009). A tool for multi-word expression extraction in modern Greek using syntactic parsing. *Proceedings of the demonstrations session at EACL 2009, Athens* (σσ. 45–48). Athens: Association for Computational Linguistics.
- Moustaki, A. (1995). *Les expressions figées είμαι/être prép C W en grec moderne*. PhD thesis, Université Paris, Paris.
- Nunberg, G., Sag, I., & Wasow, T. (1994). Idioms. Στο S. Everson, & S. Everson (Επιμ.). Cambridge: Cambridge University Press.
- Ong, J. (1997). *Προφορικότητα και εγγραματοσύνη. Η εκτεχνολόγηση του λόγου*. (Θ. Παραδέλλης, Επιμ., & Κ. Χατζηκυριάκου, Μεταφρ.) Ηράκλειο: Πανεπιστημιακές εκδόσεις Κρήτης.
- Pearce, D. (2001). Synonymy in Collocation Extraction. *Proc. of the NAACL 2001 Workshop on WordNet and Other Lexical Resources: Applications, Extensions and Customizations* (σσ. 41-46). Pittsburgh: Carnegie Mellon University.
- Pedersen, T., Banerjee, McInnes, B. T., Satanjeev, Kohli, S., Joshi, M., & Liu, Y. (2011). The n-gram statistics package (text::NSP): a flexible tool for identifying n-grams, collocations and word associations. Στο V. Kordoni, C. Ramisch, & A. Villavicencio (Επιμ.), *Proceedings of the ALC workshop on multiword expressions: from parsing and generation to the real world (MWE 2011), Portland* (σσ. 131-133). Portland: Association for Computational Linguistics.

- Ralli , A., & Stavrou, M. (1998). Morphology-syntax interface: A-N compounds vs. A-N constructs in Modern Greek. (G. Booij, & J. Van Marle, Επιμ.) *Yearbook of morphology 1997*, 43–263.
- Ralli, A. (1991). Λεξική φράση: Αντικείμενο μορφολογικού ενδιαφέροντος [Lexical phrase:.. *Μελέτες για την Ελληνική Γλώσσα (Studies in Greek)*, 205–221.
- Ralli, A. (1992). Compounds in Modern Greek. *Rivista di Linguistica*, 4(1), 143–174.
- Ralli, A. (2005). *Μορφολογία (Morphology)*. Athina: Patakis.
- Ralli, A. (2007). *Η σύνθεση λέξεων: διαγλωσσική μορφολογική προσέγγιση (Compounding: A cross-linguistic morphological approach)*. Athina: Patakis.
- Ramisch, C. (2015). *Multiword Expressions Acquisition. A Generic and Open Framework*. Switzerland : Springer International Publishing .
- Ramisch, C. (2015). *Multiword Expressions Acquisition: A Generic and Open Framework*. Springer.
- Ramisch, C., Villavicencio, A., & Boitet, C. (2010). Mwetoolkit: a Framework for Multiword Expression Identification. *Proceedings of the International Conference on Language Resources and Evaluation, LREC 2010, 17-23 May 2010*, (σσ. 662-669). Valletta, Malta.
- Ramish, C., Villavincencio, A., Moura, L., & Idiart, M. (2008). Picking them up and figuring them out: Verb-particle constructions, noise and idiomaticity. Στο A. Clark , & K. Toutanova (Επιμ.), *Proceedings of the Twelfth Conference on Natural Language Learning (CoNLL 2008)* (σσ. 49-56). Manchester, UK: Association for Computational Linguistics.
- Sag, I., Baldwin, T., Bond, F., Copestake, A., & Flickinger, D. (2002). Multiword Expressions: A Pain in the Neck for NLP. Στο A. Gelbukh (Επιμ.), *3rd International Conference, CICLing 2002 Mexico City, Mexico, February 17–23* (σσ. 1-15). Berlin: Springer.
- Sailer, M., & Markantonatou, S. (2018). *Multiword Expressions. Insights from a multi-lingual perspective*. (M. Sailer, & S. Markantonatou, Επιμ.) Berlin: Language Science Press.
- Samaridi, N., & Stella, M. (2014). Parsing Modern Greek verb MWEs with LFG/XLE grammars. *Proceedings of the 10th Workshop on Multiword Expressions (MWE 2014)* (σσ. 33–37). Gothenburg: Association.
- Scalise, S. (1992). Compounding in Italian. *Rivista di Linguistica*, 4(1), 175–200.

- Schneider, N., Hovy, D., Johannsen, A., & Carpuat, M. (2016). SemEval-2016 Task~10: Detecting Minimal Semantic Units and their Meanings (DiMSUM). *Proceedings of SemEval-2016* (σσ. 546–559). San Diego, California, USA: Association for Computational Linguistics.
- Scholivet , M., & Ramisch, C. (2017). Identification of Ambiguous Multiword Expressions Using Sequence Models and Lexical Resources. *Proceedings of the 13th Workshop on Multiword Expressions (MWE 2017)* (σσ. 167–175). Valencia, Spain: Association for Computational Linguistics.
- Searle, J. (1979). *Expression and Meaning. Studies in the Theory of Speech Acts*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Seretan , V., & Wehrli, E. (2009). Multilingual collocation extraction with a syntactic parser. *Lang Resour Eval Spec Issue Multiling Lang Resour Interoper*, 43(1), 71-85.
- Silva, J., & Lopes, G. (1999). A Local Maxima method and a Fair Dispersion Normalization for extracting multi-word units from corpora. *Proceedings of the 6th meeting on mathematics of language (MOL6), Orlando*, (σσ. 369-381). Orlando.
- Taslimipoor, S. (2018). Identification of multiword expressions: A fresh look at modelling and evaluation. Στο S. Markantonatou, C. Ramish, A. Savary, & V. Vincze (Επιμ.), *Multiword Expressions at length and in depth* (σσ. 299-317). Berlin, Germany: Language Science Press.
- Taslimipoor, S., Rohanian, O., Mitkov, R., & Fazly, A. (2018). Identification of multiword expressions: A fresh look at modelling and evaluation. Στο S. Markantonatou, C. Ramisch, A. Savary, & V. Vincze (Επιμ.), *Multiword expressions at length and in depth: Extended papers from the MWE 2017 workshop* (σσ. 299-317). Berlin: Language Science Press.
- Tziovas, D. (1989). Residual Orality and Belated Textuality in Greek Literature and Culture. *Journal of Modern Greek Studies*, 7(2), 321-335.
- Tziovas, D. (2003). *The Other Self. Selfhood and Society in Modern Greek Fiction*. (G. Nagy, & T. Power, Επιμ.) Lahnam, Maryland, USA: Lexington Books.
- Uchimoto, K., Ma, Q., Murata, M., Ozaku, H., & Isahara, H. (2000). Named entity extraction based on a maximum entropy model and transformation rules. *ACL '00 Proceedings of the 38th Annual Meeting on Association for Computational Linguistics Hong Kong*,

- October 03 - 06, 2000 (σσ. 326-335). Stroudsburg, USA: Association for Computational Linguistics.
- Veenstra, J., & Sang, E. (1999). Representing Text Chunks. *9th Conference of the European Chapter of the Association for Computational Linguistics, 8-12 June 1999, University of Bergen, Norway* (σσ. 173-179). Stroudsburg, USA: Association for Computational Linguistics.
- Vitti, M. (2003). *Ιστορία της Νεοελληνικής Λογοτεχνίας*. Αθήνα: Εκδόσεις Οδυσσέας.
- Wulff, S. (2008). *Rethinking Idiomaticity: A Usage-based Approach*. (M. Mahlberg, Επιμ.) London, UK: Continuum International Publishing Group.
- Αναστασιάδη-Σιμεωνίδη, Α. (1987). Η Νεολογία στην Κοινή Νεοελληνική. Επιστημονική Επετηρίδα της Φιλοσοφικής Σχολής του Α.Π.Θ., Παράρτημα 65. Θεσσαλονίκη.
- Βαρίκας, Β. (1975). *Συγγραφείς και κείμενα Α' 1961-1965*. Αθήνα: Ερμής.
- Βιστωνίτης, Α. (1998, Ιανουάριος 18). *Προφορικός και γραπτός κόσμος. Τα νεκρά λουλούδια των λέξεων*. Ανάκτηση από Το Βήμα: <https://www.tovima.gr/2008/11/24/books-ideas/proforikos-kai-graptos-kosmos-2/>
- Κοτζιάς, Α. (1982). *Μεταπολεμικοί πεζογράφοι*. Αθήνα: Κέδρος.
- Μακρή-Τσιλιπάκου, Μ. (2008). *Η διάσταση του ύφους στην Κοινωνιογλωσσολογία. Μελέτες για την Ελληνική Γλώσσα: Γλώσσα και Κοινωνία*. Θεσσαλονίκη: Ινστιτούτο Νεοελληνικών Σπουδών. (Ίδρυμα Μανόλη Τριανταφυλλίδη).
- Μητσάκα, Σ. (2010). *Αυτοβιογραφία ως μυθοπλασία/Μυθοπλασία ως αυτοβιογραφία: Κώστας*. Διατμηματικό μεταπτυχιακό πρόγραμμα, Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, Φιλοσοφική Σχολή, Τμήμα Ελληνικής Φιλολογίας, Θεσσαλονίκη.
- Σέλλα, Ό. (2009, Μάιος 3). *Ο Κώστας Ταχτσής γοητεύει ακόμη*. Ανάκτηση από Η Καθημερινή: <https://www.kathimerini.gr/356897/article/politismos/arxeio-politismoy/o-kwstas-taxtshs-gohteyei-akomh>
- Ταχτσής, Κ. (2009). *Το Τρίτο Στεφάνι*. Αθήνα: Εκδόσεις Γαβριηλίδη.
- Φωτοπούλου, Α., Ζουράρη, Μ., Μίνη, Μ. & Γ. Γιαννόπουλος (2009) *Αυτόματη Αναγνώριση και Εξαγωγή Πολυλεκτικών Ονοματικών Εκφράσεων από Σώματα Κειμένων*. Μελέτες για την Ελληνική Γλώσσα 29, σ. 620-33.

ΕΥΡΕΤΗΡΙΟ ΕΙΚΟΝΩΝ & ΠΙΝΑΚΩΝ

ΕΙΚΟΝΕΣ

Εικόνα 1 Πλαίσιο για την απόκτηση ΠΛΕ από σώματα κειμένων, βασικές ενότητες σε μια πρωτοτυπική αλυσίδα απόκτησης - MWE Toolkit (Ramisch, 2015).	39
Εικόνα 2 Word sketch για τη λέξη καρδιά, από το Greek Web 2014 (elTenTen14).....	42
Εικόνα 3 Εμφανίσεις της συνεκφοράς ζεστή καρδιά από το Greek Web 2014	43
Εικόνα 4 Συχνότητα Εμφανίσεων των ΠΛΕ.....	50

ΠΙΝΑΚΕΣ

Πίνακας 1 Απεικόνιση της σημασίας της χρήσης των ΠΛΕ στο πλαίσιο πολύγλωσσων εφαρμογών, όπως η διαγλωσσική ανάκτηση πληροφοριών και η μηχανική μετάφραση.	31
Πίνακας 2 Τα φραστικά σχήματα που δόθηκαν στο MWE Toolkit.....	51
Πίνακας 3 Αποτελέσματα από την εφαρμογή του MWEToolkit στο Τρίτο Στεφάνι.	52

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Ι

Πολυλεκτική Έκφραση	Φραστική Δομή	Εμφανίσεις	Σελίδα	Επιμέρους Συχνότητα	Συνολική Συχνότητα
Λέω με το νου μου	(Pt)+Vb+(Av)+(Aj +No)+Pp+At+No+ Pn	Κανένα απ' αυτά τα φρούτα που γνωρίζει η Ερασμία στην οσία Ευφημία, είπα με το νου μου , αλλιώς δε θα την έλεγε η Μαριέττα κοψού.	18	5	17
		Είπα λοιπόν με το νου μου : αχάριστα όντα!	159		
		Πρέπει να του κόψω μια για παντα αυτό το κακό ελάττωμα, είπα με το νου μου , πριν αρχίσει να παίρνει φόρα.	208		
		Είναι καιρός, είπα με το νου μου , να τη βγάλω πια απ' αυτή την καταθλιπτική σιωπή.	278		
		Μπρος γκρεμός και πίσω ρέμα, είπα με το νου μου .	295		
		Άσ' την, έλεγα με το νου μου , να νομίζει πως είναι κι αυτή μέλος της οικογένειας	20	11	
		Αλλ' επιτέλους ο Αντώνης είναι, άντρας μου, έλεγα με το νου μου , έχω καθήκον να κάνω υπομονή.	26		
		Θα την άκουσε, έλεγα με το νου μου , και μου ρχότανε να πάω μέσα να τη φάω με τα δόντια μου.	219		
		Τον έφαγε τον άνθρωπο η λάμια, έλεγα με το νου μου .	228		
		Τι κάθεσαι ευλογημενη και σκας την καρδιά σου για τέτοια πράματα, έλεγα με	232		

		το νου μου.			
		Τη δόλια κι αυτήν, έλεγα με το νου μου,	236		
		Μωρέ, τι διάβολο έχει και χτυπάει έτσι! έλεγα με το νου μου.	254		
		Για φαντάσου, έλεγα με το νου μου, τρώνε κι οι ποιητές κουνουπίδια!	262		
		Ο θεός να σε φυλάει από δημοσιογράφους, όταν ανοίζουν τη χαβούζα τους! έλεγα με το νου μου.	263		
		Ενώ τώρα, που είμαι ακόμα νέα και κάνω εγώ κουμάντο, μου ψήνει το ψάρι στα χείλη, έλεγα με το νου μου, σκεψου τι θα γίνει στan γερασω και πεσω στα χερια της.	265		
		ουφ, έλεγα με το νου μου.	305		
		Τι ζητάει αυτή εδώ, θα 'λεγε τόσην ώρα με το νου του βλέποντάς με εγκατεστημενη στο σπιτι τους	241	1	
Πέφτω στα χέρια κάποιου	Vb+ AsPpSp+No+(Pn)+ (At+No) (μερική κάλυψη)	Μα δε μ' άκουγε ούτε σ αυτό, όπως δε μ' είχε ακούσει στην Κορώνη κι ύστερα στην Αθήνα τον καιρό που είχε πέσει στα χέρια της Ερασμίας.	207	4	5
		Ενώ τώρα, που είμαι ακόμα νέα και κάνω εγώ κουμάντο, μου ψήνει το ψάρι στα χείλη, έλεγα με το νου μου, σκεψου τι θα γίνει στan γερασω και πέσω στα χερια της.	265		
		Ούτε στα χέρια τους μ' άρεσε να πέσω, μα ούτε και τον Πέτρο μπορούσα ν'	295		

		αφησω αμανάτι και να φύγω.			
		Αν έπεφτα στα χέρια της θα μ' έψηνε και θα μ' έτρωγε ζωντανή.	302		
		Απ' το πρωί είχαν ανοίξει τις αποθηκες τους στον κόσμο για να μην πέσουν τα τρόφιμα και τα άλλα εφόδια στα χέρια των Γερμανών.	237	1	
Ένας θεός ξέρει	At+No+(Pn)+Vb	Ένας θεός ξέρει.	14	3	5
		Ένας θεός ξέρει πώς κρατιέμαι κι εγώ στα λογικά μου.	269		
		Τώρα, όλες εκείνες οι θυσίες θαβόντουσαν μέσα σ' ένα μπαούλο με μπόλικη ναφθαλίνη, και τότε θα ξανάβγαιναν, αν θα ξανάβγαιναν ποτέ, ένας θεός ήξερε.	243		
		Αχ, ένας θεός το ξέρει τι είχα τραβήξει, και τραβούσα ακόμα, από κείνη τη γριά αγύρτισσα!...	21	2	
		Αλλά τι έξοδα έκαναν τότε οι άνθρωποι, και τι αγωνίες πέρασαν, και μαζί μ' αυτούς κι εγώ, ένας θεός το ξέρει!...	287		
Παίρνω αέρα	Vb+(Adv)+ At+No	εγώ έπαιρνα τον αέρα μου στην Κηφισιά, ή διάβαζα ή πήγαινα με τις φιληνάδες μου στον κινηματογράφο.	26	2	4
		ΤΗΝ ΑΛΛΗ ΜΕΡΑ κατά τις έντεκα ντύθηκα να πάω μια βόλτα να μάθω τα νεότερα της κυρα-Εκάβης και να πάρω λίγο και τον αέρα μου.	236		
		Πετάξου στο εμποράκι ν'	26	2	

		αγοράσεις δέκα πήχες μαύρο γκρογκρά για να πάρεις λίγο αέρα!			
		Έκλεισα το ραδιόφωνο που είχε αρχίσει κιόλας να μου δίνει στα νεύρα, ταισα το σκυλί, κι ανέβηκα στην ταράτσα να πάρω λίγο αέρα.	195		
Ανοίγω το στόμα μου	(Pt)+Vb+(Adv)+At +No+Pn	Ήξερα πως αν δεν τη ρωτούσα, δε θ' άνοιγε το στόμα της.	20	1	3
		και δεν άνοιξε ποτέ το στόμα της να πει λέξη.	20		
		Για το αν είχε όχι πολιτικές πεποιθήσεις, δεν άνοιξε ποτέ το στόμα του να μας πει τίποτα.	154	2	
Λέω λέξη	(Pt)+(Pn)+Vb+No	Ήξερα πως δε θα 'λεγε λέξη , αλλά θα συγχυζόταν ο άνθρωπος,	18	1	3
		και δεν άνοιξε ποτέ το στόμα της να πει λέξη,	20	1	
		Για την «προφητεία» —τα τρία στεφάνια— δεν του είπα λέξη.	33	1	
Έχω στην καμπούρα μου	(Pt)+(Pn)+Vb+(Pt) +(Adv)+(Pn)+At+ No+Pn	σου φάει την πρόικα σου, και σε παρατήσει, κι έχω όχι μόνο εσένα στην καμπούρα μου , μα και κανένα μπαστάρδικο.	13	1	2
		Ως τότε θα την έχω στην καμπούρα μου;	9	1	
Πατάω πόδι	(Pt)+Vb+No	Ήμουν πεισματάρικα και πάτησα πόδι. Πάτησα πόδι: "το Φώτη", είπα, "ή κανέναν!".	11 49	2	3
		Κι όταν μαθεύτηκε πως ο «κυρ-Αντώνης» μοίραζε στους φτωχούς λεφτά, είδα πως είχε έρθει η στιγμή να πατήσω πόδι.	25	1	
Βγάζω τα	(Pt)+Vb+At+No+P	Έκανα του κεφαλιού μου,	12	1	3

μάτια μου	n	κι έβγαλα τα μάτια μου			
		Ας πάει να βγάλει τα μάτια της και τι τζούφια της, σκέφτηκα.	103	2	
		Έχει την απαίτηση να τους αφήνω να βγάζουν τα μάτια τους μέσα στο σπίτι μου.	232		
Κάνω τη ζωή μαύρη	(Pt)+(Pn)+Vb+At+No+Aj	Σ' άφησε δηλαδή επίτηδες ο πατέρας σου πίσω, με την εντολή να μου κάνεις τη ζωή μαύρη;	13	2	3
		Δεν παραλείπει ευκαιρία να με συγχύσει και να μου κάνει τη ζωή μαύρη.	306		
		Και καθώς ήταν ανέκαθεν σκληρό κορίτσι, της έκανε τη ζωή μαύρη.	89	1	
Δίνω στα νεύρα	(Pt)+Pn+Vb+(At+No)+At+No	Ήταν κιτρινιάρα κι ύπουλη, μου 'δινε στα νεύρα.	26	3	3
		Έκλεισα το ραδιόφωνο που είχε αρχίσει κιόλας να μου δίνει στα νεύρα, ταισα το σκυλί, κι ανέβηκα στην ταράτσα να πάρω λίγο αέρα.	195		
		Αλλ' αυτό, για να πω τη μαύρη αλήθεια, όχι επειδή τον πτοεί η απόσταση, αλλ' επειδή του δίνει ο Σωτηρης στα νεύρα.	308		
Έχω στο μάτι κάτι	Vb+(Aj)+(At+No)+At+No+(At+No+Pn)	Είχαν όλες στο μάτι το κτήμα της Κηφισιάς.	41	3	3
		Με κατηγορούσε ότι υπέθαλπα τις σχέσεις τους, επειδή είχα το σπίτι στο μάτι.	102		
		Δεν είχα καμιά διάθεση να 'ρθει ο Νταβίκος να μας βρει με την κόρη του, να λέει ότι θέλουμε να του την ξεμυαλίσουμε επειδή	120		

		είχαμε στο μάτι το ρημάδι του.			
Κάνω σκηνή	(Pt)+Pn+Vb+(At)+(Aj)+No	Η μαμά, που δεν είχε ιδέαν ότι έβλεπα τον Αργύρη και στην Αθήνα, μου 'κανε μια τρομερή σκηνή	44	2	3
		Με την παραμικρη αφορμη του έκανε σκηνές:	158		
		Μα όπως και να το πάρει, τουλάχιστον αν είσ' εσύ μπροστά δε θα τολμήσει να μου κανει σκηνή.	275		
Σφίγγεται η καρδιά μου	Vb+(Aj)+At+No+Pn	Αντί να συνέλθω, σφιγγόταν περισσότερο η καρδιά μου.	131	1	3
		Καημένη κυρα-Εκάβη! σκέφτηκα και σφίχτηκε η καρδιά μου.	172	2	
		Σφίχτηκε η καρδιά μου στη σκέψη ότι ύστερ' απο τόσο κόσμο που είχε άλλοτε το σπίτι της, είχε καταντήσει τώρα να ζει μόνη της μ' ένα τσιρλόγατο.	279		
Αδειάζω τη γωνιά (σε κάποιον)	(Pt)+(Pn)+Vb+At+No	Του 'πα να μαζέψει τα πανιά του και να μ' αδειασει τη γωνιά.	55	3	3
		Τον ποίξο, το δείξο, τον караβανά, θα κάνω πέτρα την καρδιά μου και θα του πω να μου αδειάσει τη γωνιά!	162		
		ή βαφτίζεται και παντρεύονται, ή να μ' αδειάσουν τη γωνιά κι αυτή κι ο γιος μου.	216		
Γίνομαι βαπόρι	Vb+No	Όταν έμαθε ο Νταβίκος τα περί ειδυλλίου με την κόρη του, έγινε βαπόρι.	102	2	3
		Έγινε βαπόρι.	105		

		Γινόταν βαπόρι.	116	3	
Για να σκάσεις	Pr+Pt+Vb	Θα ζήσω και θα καζαντίσω για να σκάσεις!.	128	3	3
		Τη Βικτώρια θα πλακώνω για να σκάσεις!	266		
		“Όχι τίποτ' άλλο”, της λέω, «έτσι, για να σε κάνω να σκάσεις! ...	313		
Η ψυχή μου το ξέρει	(Cj)+At+No+Pn+Pn+Vb	Όσο για την Ελένη, μμ! μπορεί να ζει, αλλ' αν βασιλεύει η ψυχούλα της το ξέρει.	313	3	3
		Πόσο ακριβά έχω πληρώσει και πληρώνω ακόμα τις λίγες εκείνες ώρες ησυχίας, μόνο η ψυχή μου το ξέρει.	29		
		Αχ, τι τράβηξα εκείνα τα δυο χρόνια ώσπου να παντρευτώ τον Αντώνη, η ψυχή μου το ξέρει!	56		
Δεν δίνω πεντάρα	(Pt)+Vb+No	Μα δε δίνω πεντάρα τι θα σκεφτεί ο κόσμος.	231	2	3
		Αφού μου το επιτρέπει ο άντρας μου, δε δίνω πεντάρα τι θα πει η κόρη μου κι ο κόσμος.	310		
		τουλάχιστον έρχονται στιγμές που ξυπνάω και καταλαβαίνω πόσο σοφοί είναι οι άνθρωποι που δε δίνουν πεντάρα για τίποτα.	233		
Είμαι άνθρωπος	(Pt)+Vb+No	Αυτό που χει σημασία είναι να 'σαι άνθρωπος , κι αυτό πρέπει να το πετύχεις μόνος σου.	67	1	2
		Μα ο Μπάμπης δεν ήταν άνθρωπος να κρατήσει μαγαζί.	104	1	
Γίνομαι άνθρωπος	(Pt)+Vb+(Aj)+No	Αντί να μιλάς σε μενα, τη μανα σου, κατ αυτον τον τρόπο και να μου κάνεις	142	1	2

		λεονταρισμούς, άνανδρε, γιατί βρε δε γίνεσ' επιτέλους άνθρωπος να βοηθήσεις και μας, να πάψω να τρέχω και στις φυλακές;			
		Γίνε άνθρωπος , βρε σεσημασμένε λωποδύτη, να μπορείς ν' αγοράζεις πιατέλες, κι ύστερα σπάσε όσες θέλεις, νταβατζή!.	142	1	
Βρίσκω το μπελά μου	(Pt)+Vb+(Pn)+(Ad) +At+No+Pn	Ένώ ξέρετε εκ πείρας ότι κάθε φορά, μα κάθε φορά που αναμιχτηκατε στις υποθέσεις της Ελένης, βρήκατε πάντα το μπελά σας , πέστε μου, τα νύχια σας ζύνετε για καβγά;	137	1	2
		Δε μπορώ να καταλάβω γιατί να βρίσκω εγώ τώρα το μπελά μου.	310	1	
Γίνομαι λέαινα	(Adv)+Vb+No+(At +No+Pn)	Τότε γινόταν λέαινα.	158	1	2
		Λέαινα έγινε η κόρη μου και χίμηξε απάνω μου να με κατασπαράξει.	235	1	
Τρώω κάποιον	Pn+Vb+(At+No)	Τον έφαγε τον άνθρωπο η λάμια , έλεγα με το νου μου.	228	2	2
		Τον έφαγε κι ησύχασε.	228		
Ρουφάω το μεδούλι κάποιου	Pn+Vb+At+No	Στη Σαλονίκη θα ξαναβρεί τους μακαντάσηδες και τα παλιά του στέκια, θα ξενυχτάει, θα μπλέξει με κείνα τα γύναια του ρουφούσαν το μεδούλι.	197	2	2
		Ήταν ευχής έργο που τον είχαν κλείσει πάλι στη φυλακή και μάλιστα σε μια φυλακή που ήταν συγχρόνως σανατόριο, μακριά απ' τα ναρκωτικά, μακριά απ' τα βρομογύναικα που του	271		

		ρουφούσαν το μεδούλι, μακριά απ' τους Γερμανούς και το ΕΑΜ (ήταν ανακατεμένος και με το ΕΑΜ).			
Ανάβω και κορώνω	Vb+Cj+Vb+[At+(A j)+No]	Τέλος πάντων, όταν συνήλθε η θεία Κατίγκω και την πήρε ο θείος Στέφανος κι η Ειρήνη κι έφυγαν, άναψε και κόρωσε η πολιτική συζήτηση.	186	1	2
		Αλλ' ακούγοντας αυτό το τελώνιο της που παρίστανε τη χριστιανη, να εκστομίζει τετοια λόγια σε μια τόσο τραγικη περίσταση, άναψα και κόρωσα.	193	1	
Το ρίχνω σε κάτι	(Cj+Pt)+Pn+Vb+(A t+No)+At+No	Αν δεν το 'χε ρίξει ο Αντώνης στη θρησκεία, θα 'χε γλιτώσει απ' την τελευταία, κι ίσως μεγαλύτερη, απογοητευση της ζωής του, που εν τέλει τον σκότωσε.	29	2	2
		Το είχε ρίξει στο διάβασμα.	179		
Πέφτω στα πόδια κάποιου	Vb+(At+No)+(Adv +At+No)+AsPpSP +No+Pn	κι έπεσε ο σαχλός κι αυτός στα πόδια της	103	1	2
		Μ' όλο που είχα να τον δω χρόνια κι είχα χάσει την παλιά μας οικειότητα, πήγα κι έπεσα ακόμα μια φορά στα πόδια του.	109	1	
Το παίρνω πάνω μου	Pn+Vb+Adv+Pn	Το 'χα πάρει απάνω μου.	74	1	2
		Το πηρες πια απάνω σου. Έχεις την εντύπωση πως είσαι άτρωτη.	78	1	
Το λέω με την καρδιά μου	(Pt)+Pn+Vb+Pr+At +No+Pn	« Άντε», της λέω, στ' αυτά! Το ξέρω πως δεν το λες με την καρδιά σου.	197	1	2

		Εκείνη τη στιγμή δεν έκανε καθόλου αθέατρο», δεν το έλεγε μόνο με τα χείλια της, το 'λεγε με την καρδιά της.	269	1	
Μου κάνει καρδιά	(Pt)+Pn+Vb+(Pr)+No	Αλλ' ούτε να γυρίσω στο σπίτι άπρακτη μου 'κανε καρδιά , ούτε να κάτσω με κείνο το χιονιά έξω στο δρόμο να την περιμένω.	138	1	2
		Άλλοτε πήγαινε κάθε χρόνο στη Γερμανία και περνούσε τα Χριστούγεννα με κάτι ανίψια της, αλλ' αφότου εισέβαλε ο Χίτλερ στην Πολωνία δεν της έκανε πια καρδιά να πάει.	234	1	
Ματώνει η καρδιά μου	Vb+At+No+Pn	Και μάτωσ' η καρδιά μου.	144	1	2
		Παρ' όλο που όσο περνάν' τα χρόνια ματώνει όλο και πιο πολύ η καρδιά μου όταν το θυμάμαι, δε μπορώ ίσαμε σημερα να συγκρατήσω ένα πικρό χαμόγελο, όταν σκέπτομαι ότι κοντά σ' όλα τ' άλλα του ελαττώματα, ήταν και κομμουνιστής.	154	1	
Ρίχνω μια ματιά	(Adv)+(Pn)+Vb+At+No	Σου 'ριχνε μια ματιά από πάνω ίσαμε κάτω, σε μετρούσε με το μάτι, χωρίς μεζούρες, έπαιρνε το ψαλίδι, κι έκοβε.	61	1	2
		Πότε πότε εριχνα μια ματιά σε μια μέθοδο αγγλικής άνευ διδασκάλου.	237	1	
Ψήνω το ψάρι στα χείλη	(Pt)+Pn+Vb+At+N o+AsPpSP+No	Αν νόμιζε αυτός ο φωνακλάς, ο υποχόντριος, πως θα πήγαινα ν' ανοίξω σπίτι μαζί του για να μου ψήσει το ψάρι στα χείλη με τις ιδιοτροπίες του	140	1	2

		Ενώ τώρα, που είμαι ακόμα νέα και κάνω εγώ κουμάντο, μου ψήνει το ψάρι στα χείλη , έλεγα με το νου μου, σκεψου τι θα γίνει σταν γερασω και πεσω στα χερια της.	265	1	
Παγώνει το (χαμό)γέλιο στα χείλια μου	At+No+Vb+AsPpS p+No+Pn	Έβλεπα τα μούτρα της, κι αν τύχαινε να γελάω εκείνη τη στιγμή, το γέλιο πάγωνε στα χείλια μου.	26	1	2
		Πήγε να χαμογελάσει, μα το χαμόγελο πάγωσε στα χείλια του.	109	1	
Τρώω το κεφάλι μου	(Pn)+Vb+(Adv+Adv)+At+No+(Pn)	ο Ντίνος εξαφανιζόταν με δυο φίλους του —αυτούς που του φαγαν το κεφάλι	48	1	2
		Απ' την ημέρα εκείνη χρονολογείται ο κατήφορος που πήρε ο Ντίνος κι έφαγε τόσο γρηγορα το κεφάλι του.	52	1	
Σπάω το κεφάλι μου	Vb+At+No+Pn	Οι αστυνομικοί έσπαγαν το κεφάλι τους να διαλευκάνουν το μυστηριο.	152	2	2
		Ποια είν' αυτη, έσπαγα το κεφάλι μου.	263		
Πατώντας στα νύχια	Vb+(Adv)+ AsPpSp+No	Πατώντας ύστερα στα νύχια , βγηκα στην αυλή, απ' την αυλή στο δρόμο,	33	2	2
		Κι ύστερα έφυγε Κασσιανόπουλος, και για να μη μείνουμε εκειδά ως το πρωί, πεταχτηκα στο σπίτι και, πατώντας στα νύχια , βρηκα το υπνωτικό που παιρνε ο Αντώνης.	177		
Πέφτω με τα μούτρα	Vb+(At+NO)+Pr+ At+No	Θεός χωρέσ' τον, την εποχή εκείνη είχε πέσει με τα μούτρα στα θεία.	21	1	2

		Όταν το χώνεψε πως την είχε χάσει για πάντα γύρισε στην Αθήνα κι έπεσε στα ναρκωτικά με τα μούτρα , όχι όπως άλλοτε, για να ξεχνάει τον πόνο του, αλλά σαν άνθρωπος που πέφτει απ το τελευταίο πάτωμα μιας πολυκατοικίας με το κεφάλι για ν' αυτοκτονήσει.	270	1	
Κινάω να πάω	Vb+Pt+Vb	Μια μέρα κίνησα να πάω να τη γνωρίσω.	21	2	2
		Υπ' αυτο το πνεύμα κίνησα να πάω να γνωρίσω την οσία Ευφημία.	31		
Κόβει το μάτι μου	(Pn)+(At+No+Pn)+Vb+(Adv)+At+No+Pn	Την έκοψε αμέσως το μάτι μου , κι η πρώτη μου εντύπωση δεν άλλαξε,	20	1	2
		Το μάτι του έκοβε.	141	1	
Κάνω παρέα	(Pt)+Pn+Vb+No	Δε μπορούσε να καταλάβει πώς την έκανα παρέα.	15	1	2
		Η Ελένη είχε δεχτεί με μεγάλη προθυμία να μείνει να μου κάνει παρέα , αλλ' όχι για τα μαύρα μάτια.	301	1	
Ας όψεται	Pt+Vb	Ας όψεται εκείνο το τέρας, η Ερασμία, που την κατέστρεψε με τις κατηχήσεις της.	9	2	2
		Ας όψεται ο θεός Μαρκούσης.	42		
Μένω στο ράφι	Pt+Vb+AsPpSp+N ο	Θα μείνει δυστυχώς στο ράφι ,	10	1	2
		Μα η μαμά γκρίνιαζε πως μείνω στο ράφι.	49	1	
Αφήνω σε χλωρό κλαρί	Pt+Pn+Vb+(Pt+Vb)+Pr+Aj+No	Αλλ' όλους τους άλλους, ξένους και δικούς, δεν τους άφηνε σε χλωρό κλαρί.	19	1	2
		Κι άμα σε μάθουν, δε σ'	151	1	

		αφήνουν να σταθείς σε χλωρό κλαρί.			
Καταλαβαίνω την καρδιά κάποιου	Vb+(Adv)+At+No +Pn	και κανείς δεν είναι εις θέσιν να το ξέρει καλύτερα από μένα, που παρακολούθησα την ιστορία της ως το τέλος, που κατάλαβα την καρδιά της , όπως δεν την κατάλαβαν ούτε τα παιδιά της!...	16	2	2
		Για να το χωνέψω πως, εκτός απ το μακαρίτη το μαμπά, είχα χάσει τον μόνο άλλον άνθρωπο που κατάλαβε λιγάκι την καρδιά μου , που μ' έμαθε δυο- τρία πράγματα σ' αυτή τη ζωή.	305		
Κάνω γούστο	(Pn)+Vb+No	Την κοιτούσα και την έκανα γούστο.	17	1	2
		Έκανα γούστο την κωμική έκφραση αηδίας που 'παιρνε το πρόσωπό της, ο τρόπος που στράβωνε το στόμα της μ' ειρωνεία ανάμικτη με περιφρόνηση.	147	1	
Τρώω τα ψωμιά μου	Pn+At+Vb+At+No +Pn	Εγώ τα 'φαγα πια τα ψωμιά μου!	10	2	2
		Εγώ τα 'φαγα πια τα ψωμιά μου.	277		
Εννοώ να κάνω κάτι	(Pt)+Vb+Pt+Vb	Δεν εννούσα να τους αφήσω να ανακατευτούν ακόμα μια φορά στις υποθέσεις μου και τη ζωή μου,	11	1	2
		Του τόνισα επανειλημμενως ότι πρέπει να ναι σεμνός και να κάνει τον κουτο, αλλ' αυτός εννοεί να πουλήσει εξυπνάδα...	171	1	
Κρεμιέμαι	(Pt)+Vb+Pr+At+N	Όπου πήγαινα	11	1	2

από τη φούστα κάποιας	o+(Pn)	κρεμόντουσαν απο τη φούστα μου.			
		Ο άντρας στον οποίο πέφταν οι γυναίκες σαν τις μύγες να κρεμαστεί απ' τη φούστα της Βικτόριας!	216	1	
Κάνω του κεφαλιού μου	(Pt)+Vb+At+No+P n	Ήμουν αυτεξούσια και αποφασισμένη να κάνω του κεφαλιού μου	12	1	2
		Έκανα του κεφαλιού μου, κι έβγαλα τα μάτια μου	12	1	
Είμαι στο χώμα	(Vb+Pt)+Vb+(Ad) + AsPpSp+No	Είναι βαθιά στο χώμα	12	1	2
		Μια μέρα, εγώ μπορεί να 'μαι βαθιά στο χώμα, αλλ' εσείς που σαστε νέοι θα ζήσετε και θα το δείτε, που θα την παρατήσει σύζυγη και θα γυρίσει στη γυναίκα του και στα παιδιά του.	181	1	
Κακλο χρόνο να' χεις	Aj+No+Pt+Vb	Με ζηλεύει, που κακό χρόνο να' χει, τι αλλο να υποθέσει κανείς;	12	1	2
		Κακό χρόνο να 'χεις	23	1	
Κάνω τεμενάδες	(Pt)+Pn+Vb+(Cj)+ Aj+No	Και θα του κάνω και δέκα τεμενάδες.	13	1	2
		Όπου ακούγανε πως είσαι κυρία Λόγγου, σου 'καναν δέκα τεμενάδες.	79	1	
Πιάνω/ομαι κοροΐδο	(Pt+Cj+Pn)+Vb+(A d)+No	Φτάνει, βεβαίως, να μη σε πιάσει κοροΐδο,	13	1	2
		γιατί κάτι τέτοιες μυξοπαρθένες σαν κι εσένα πιάνονται συνήθως κοροΐδα, και σου φάει την πρόικα σου, και σε παρατήσει,	13	1	
Να μη βλέπω στα μάτια μου	Pt+(Cj+Pn)+Vb+A sPpSp	"και βγες έξω να μη σε βλέπω στα μάτια μου!	13	1	2
		Είχε μαλώσει κιόλας εκατό φορές με την πεθερά της και δεν "ήθελαν να τη δουν στα μάτια τους.	105	1	

Θα κάνω κάποιον κομματάκια	(Pr+Ad)+Pt+Pn+Vb+No	γιατί φόνισσα Κάστρω θα γίνω και θα σε κάνω κομματάκια!	13	1	2
		Όταν έμαθαν οι γονείς της τα χαμπάρια, κατέφθασαν απ' το χωριό μ' ένα τσεκούρι και παρά λίγο να τον κάνουν κομματάκια	38	1	
Τρώω κάποιον ζωντανό	Pr+(Pt)+Pn+Vb+N ο	δυστυχώς πέθαναν και μ' άφησαν με σένα τη στρίγγλα, για να με φας ζωντανή!	14	1	2
		Αν έπεφτα στα χέρια της θα μ' έβηνε και θα μ' έτρωγε ζωντανή.	302	1	
Γίνομαι μπαρούτι	Vb+No	Έγινα μπαρούτι, γιατί ξέρω ότι βρίζει την κυρά Εκάβη επίτηδες, για να με πικάρει.	14	2	2
		Όταν την είδα έγινα μπαρούτι.	24		
Κάνω τα στραβά μάτια	(Pt)+Vb+At+Aj+N ο	Κι όσο μεν έλειπε στο εξωτερικό κι ήταν καλά στην υγεία του, έκανα τα στραβά μάτια και τον ανεχόμουν.	54	1	2
		Της το 'λεγα της ευλογημένης να κάνει τα στραβά μάτια , μα δε μ' άκουγε.	233	1	
Λέω την αμαρτία μου	Pn+No+Pn+Pn+Vb	Να σου πω, βρε Νίνα μου, τη λυπήθηκα, μα δε μπορώ να πω και πως δεν ευχαριστήθηκα, την αμαρτία μου τη λέω.	264	2	2
		αλλά παρ' όλο που την αγαπούσα, την αμαρτία μου τη λέω , δεν τη θεώρησα ποτέ κοινωνικώς ίση μου.	266		
Λέω την αμαρτία μου	Pn+No+Pn+Pn+Vb	Πάει κι αυτός! έλεγα της θείας Κατίγκως.	273	1	2

		Πάει όπως πήγε κι ο Ντίνος, και τι κρίμα, δεν ήτανε κακό παιδί.	277	1	
Χαϊρι και προκοπή να μη δω	No+Cj+No+Pt+Cj+Vb	που χαϊρι και προκοπή να μη δουν εκείνοι που δεν μ'άφησαν να κάνω την έκτρωση	9	1	1
Δε βαριέσαι	Pt+Vb	Μα δε βαριέσαι!	9	1	1
Τέτοιος που είμαι	Pn+Cj+Vb	τέτοια που είναι;	9	1	1
Γυρνάω να κοιτάξω κάποιον	Pt+Vb+Pt+(Pn)+Vb+(Adv)	Ποιος άντρας θα γυρίσει , σας παρακαλώ, να την κοιτάξει ερωτικά , έτσι που ντύνεται...	9	1	1
Φορτώνομαι στην καμπούρα μου	(Pt)+(Pn)+Vb+AsPpSp +No+Pn	Θα τη φορτωθεί άλλος στην καμπούρα του.	9	1	1
Βασιέμαι καλά	Pt+Vb+(Adv)+Adv	Ποια γυναίκα στην ηλικία μου θα βασιόταν τόσο καλά , όσο βασιέμαι εγώ;	10	1	1
Πιάνω πουλιά στον αέρα	Vb+No+AsPpSp+No	Στην ηλικία της έπιανα πουλιά στον αέρα.	10	1	1
Είμαι άνθρωπος του κόσμου	Vb+No+At+No	Μπορεί να 'ταν παλιάνθρωπος, μπορεί να 'ταν αυτό που ήταν, αλλ' ήταν άνθρωπος του κόσμου.	10	1	1
Κάνω λούσα	Pt+Vb+At+No+Pn+No	Ας κάνουν οι κόρες μου λούσα!	11	1	1
Δίνω καιρό	Pt+Pn+Vb+At+No	Ας σωθώ εγώ τουλάχιστον, να της δώσω τον καιρό να μεγαλώσει λιγάκι,	11	1	1
Φέρνω κάποιον στο πιάτο	Pt+Pn+Pn+Vb+AsPpSp+No	Εγώ πρέπει να της τον φέρω στο πιάτο;	11	1	1
Κάνω τη στραβωμάρα	Pn+Vb+At+No	Πώς έκανα - θα μου πείτε - τη στραβωμάρα να πάω να πέσω πάνω στο Φώτη, αυτό είν' άλλη ιστορία.	11	1	1
Με πιάνει λύσσα	At+No+Pn+Vb	Η λύσσα την πιάνει κατά περιόδους.	12	1	1

Κλείνω την πόρτα στα μούτρα	Pn+Vb+At+No+At+No	Του κλείνει τις πόρτες στα μούτρα.	12	1	1
Βρίζω πατόκορφα	Pn+Vb+Adv	Κι όταν είμαστε μόνες μας, τον βρίζει πατόκορφα , κι αυτόν και το σόι του,	12	1	1
Δυο βήματα είναι	Aj+No+Vb	Δυο βήματα είναι.	12	1	1
Σβήνω τη φωτιά	Pt+Pn+Vb+At+No+Pn	Πήγαινε και βρες κανένα ναύτη ή κανένα στρατιώτη να σου σβήσει τη φωτιά σου.	12	1	1
Ορκίζομαι στα κόκκαλα κάποιου	Vb+At+No+Pn+No+Pn	κι ορκίζομαι στα κόκκαλα του πατέρα μου,	12	1	1
Δίνω καλό	Pt+Pt+Pn+Pn+Vb+Adv+Pn+At+No	θε μου, δε θα μου το δώσεις ποτέ αυτό το καλό;	13	1	1
Τρώω την προίκα κάποιας	Pn+Vb+At+No+Pn	και σου φάει την προίκα σου, και σε παρατήσει,	13	1	1
Έρχομαι στα χέρια	Pt+Vb+At+No	κι από κουβέντα σε κουβέντα, παρ' ολίγο να 'ρθουμε στα χέρια.	14	1	1
Φέρνω κάποιον σβούρα	Pt+Pn+Vb+No	Να την ακούσει, καταλαβαίνετε, ο Θόδωρος ότι λέει τη μάνα του πλύστρα, να την πιάσει απ' το τσουλούφι και να τη φέρει σβούρα.	15	1	1
Γελάω εις βάρος κάποιου	Pt+Vb+At+No+Pr+No+Pn	Αφήστε πια το πόσο θα γελούσε ο κόσμος εις βάρος μας.	15	1	1
Ξέρω την καρδιά κάποιου	Pn+Vb+At+No+Pn	Ποια ήξερε την καρδιά της;	15	1	1
Τρώω ψωμί και αλάτι	Pt+Vb+Adv+No+Cj+No	Καμιά φορά αμφιβάλλω αν την ήξερα ακόμα κι εγώ η ίδια, κι ας είχαμε φάει μαζί ψωμί κι αλάτι...	15	1	1
Ανοίγω το σπίτι μου	Vb+At+No+Pn	« Ανοίγεις το σπίτι σου σ' όποιον να 'ναι. »	17	1	1
Κι αύριο	Cj+Adv+No+Vb	Φτάνει πια, σκεπτόμουνα,	17	1	1

μέρα είναι		κι αύριο μέρα είναι.			
Περνάω κάποιον για κάτι	Pt+Pn+Vb+Pr+Pn+No	Αν με δει κανείς που δε με ξέρει, θα με περάσει για καμιά τσιγγάνα»	18	1	1
Γεμίζω το μάτι κάποιου	Pt+Pn+Vb+At+No	Κοψούδες έλεγε όλες τις γνωστές ή άγνωστες, που δεν της γέμιζαν το μάτι.	18	1	1
Ανεβάζω, κατεβάζω κάποιον κάτι	No+Pn+Vb+No+At+No	Κοψού την ανέβαζε, κοψού την κατέβαζε.	18	1	1
Μου κολλάει κάτι	Pn+Pn+Vb	Της το 'χε κολλήσει — ήταν η Κοψού με κεφαλαίο Κ.	18	1	1
Χαρά σε κάποιον/κάτι	No+Pr+No	Χαρά στα προσώπατα που θα τους βγάλουμε και γλυκό!	19	1	1
Κάτι/κάποιος είναι σε κακά χάλια	At+No+Vb+Pr+Aj+No	Η καρδιά του είναι σε κακά χάλια.	19	1	1
Κάνω χωρατά	Pt+Vb+Adv+Pn+N o+At+No	Και τον Αντώνη τον σεβόταν, κι ας έκαναν μαζί τού κόσμου τα χωρατά.	19	1	1
Δίνω αέρα	Pr+Pt+Cj+Pn+Vb+Adv+No	Όταν το 'λεγε, έκανα πως θύμωνα, για να μην της δώσω πολύ αέρα,	19	1	1
Μου κάθεται στο στομάχι	AsPpSp+No+Pn+V b	Στο στομάχι τής καθόταν.	19	1	1
Κλείνω τα μάτια στα στραβά	Vb+At+No+Pn+Pr+Aj+Pn+At+No	έκλεινα τα μάτια μου σ' όλα της τα στραβά και το ένα μάτι μου στους επισκέπτες, που άλλωστε την είχαν μάθει πια και δεν την παρεξηγούσαν.	20	1	1
Βλέπω κάποιον και μου ανακατεύονα τι τα άντερα	Pn+Vb+Cj+Vb+At+No+Pn	Την έβλεπε κι ανακατευόντουσαν τ' άντερά της.	20	1	1
Να πάρει ο διάβολος	Pt+Vb+At+No	Να πάρει ο διάβολος και τις γιορτές και το καλό τους,	20	1	1

Με πιάσουν τα διαόλια μου	Pt+Pn+Vb+At+No +Pn	πότε θα με πιάσουν τα διαόλια μου και θα κλείσω την πόρτα σ' όλο τον κόσμο!	20	1	1
Κλείνω την πόρτα	Pt+Vb+At+No	πότε θα με πιάσουν τα διαόλια μου και θα κλείσω την πόρτα σ' όλο τον κόσμο!	20	1	1
Τι μέρος του λόγου είναι κάποιος	Pn+No+At+No+Vb	Τι μέρος του λόγου είν' αυτή η κοψού;	20	1	1
Δεν μου αρέσουν τα πολλά λόγια	Pt+Pn+Vb+At+Aj+ At+No	Δεν της άρεσαν τα πολλά τα λόγια.	20	1	1
Λέω κάτι έξω από τα δόντια	Pn+Vb+Aj+No+Ad v+Pr+At+No	της είχα πει πολλές φορές έξω απ' τα δόντια	21	1	1
Χρωστάω τη φήμη μου σε κάτι	At+No+Pn+Pn+Vb	Τη φήμη της τη χρωστούσε πρώτον στ' ότι είχε να φάει κρέας σαράντα χρόνια, και δεύτερον στην ικανότητά της να προφητεύει το μέλλον.	21	1	1
Λέω τη μοίρα	Adv+Pr+Pt+Pn+Vb +At+No+Pn	Όχι για να μου πει τη μοίρα μου.	22	1	1
Έχω μούτρα να μιλάω	Vb+No+Pt+Vb	Είχε μούτρα να μιλάει για δικές μου αμαρτίες	22	1	1
Απ'τον καιρό που κατάλαβα τον κόσμο	Pr+At+No+Pn+Vb +At+No	Σκέφτηκα πως δεν ήταν σωστό, επειδή πέθανε, να κόψω μια συνήθεια που κρατούσαμε απ' τον καιρό που κατάλαβα τον κόσμο.	22	1	1
Αφήνω κάτι στα χέρια κάποιου	Vb+At+No+Pn+At +No+Pn+No+Pn	άφησε τις δουλειές του στα χέρια ενός ξαδέρφου του	22	1	1
Παίρνω κουράγιο	Pt+Vb+No	Θα τονωθεί το ηθικό του, σκέφτηκα, θα πάρει κουράγιο.	23	1	1
Μένω στον τόπο	Pn+Vb+At+No	φοβόμουνα μήπως πέσει και χτυπήσει σε καμιά πέτρα και μου μείνει στον τόπο	23	1	1

Με τσιμπάει μύγα τσε τσε	Pn+Vb+Adv+At+N o+No	σε τσίμπησε πάλι η μύγα τσε-τσε;	23	1	1
Μου γυρίζει το κεφάλι	Pt+Pn+Vb+Adv+A t+No	Όταν έλεγε κάτι, δεν του γύριζες εύκολα το κεφάλι.	24	1	1
Κάποιος/κάτι είναι το τέλος μου	Pn+Pt+Vb+At+No +Pn	Εσύ θα 'σαι το τέλος μου!	24	1	1
Κάνω θέλημα	Pt+Pt+Pn+Vb+At+ No	Μια σταλιά μπομπή να κάθεσαι και να μου χτενίζεσαι μια ώρα μπροστά στον καθρέφτη για να μου κάνεις ένα θέλημα!...	24	1	1
Βάζει ο νους μου κακά	Aj+At+Aj+Pn+Vb +At+No+Pn	Όλα τα κακά τα βαζ' ο νους μου καθώς ανέβαινα προς το κάστρο, εκτός απ' αυτό που 'χε συμβεί.	24	1	1
Με την ψυχή στο στόμα	Pr+At+No+ AsPpSp+No	Κόντευα να φτάσω στην κορφή με την ψυχή στο στόμα	26	1	1
Κιτρινίζω απ' το κακό μου	Vb+Pp+At+No+Pn	Όταν μ' έβλεπε να φοράω μεγάλα ντεκολτέ, κιτρινίζε απ' το κακό της.	27	1	1
Έχω ανάγκη από κάποιο μάτι	Vb+No+Pp+Pn+No	Στο μεταξύ είχε τυφλωθεί εντελώς κι είχε ανάγκη από κάποιο μάτι , για να μαθαίνει τι γίνεται και τι δε γίνεται μες στο σπίτι.	27	1	1
Κάνω τα χατήρια	Pt+Pn+Vb+Adv+A t+No+Pn	Η Μαριέττα, μ' όλο που την αγαπούσε και τη σεβόταν, δεν της έκανε πάντοτε τα χατήρια της.	27	1	1
Χύνω φαρμάκι	Vb+At+No+Pn	η Ερασμία απειποιήθη την προσφορά και με την ευκαιρία αυτή έχυσε το φαρμάκι της.	28	1	1
Σαν τα μούτρα μου	Pp+At+No+Pn	Δεν «ήθελαν να την κάνω άθρησκη σαν τα μούτρα μου ».	28	1	1

Στέκομαι σε κάποιον	Pn+Vb+Aj+Cj+Pp+No	Ο γιατρός δεν της έδινε παραπάνω από ένα χρόνο ζωή, κι η Ερασμία, δε μπορώ να μην τ' αναγνωρίσω, της στάθηκε καλύτερα κι από νοσοκόμα , καλύτερα κι από κόρη.	31	1	1
Με παίρνει η μυρωδιά από τη μύτη	Pn+Vb+At+No+At+No+Pr+At+No	Μόλις μπήκα στην αυλή με πήρε η μυρωδιά του μοσχολίβανου απ' τη μύτη.	31	1	1
Κόβεται η αναπνοή μου	Vb+At+No+Pn+	Κάθε φορά που λιβάνιζε η μαμά κοβόταν η αναπνοή μου , μα με τα χρόνια μου χε περάσει κάπως.	31	1	1
Με τα χρόνια μου περνάει	Pn+Vb+Adv	Κάθε φορά που λιβάνιζε η μαμά κοβόταν η αναπνοή μου, μα με τα χρόνια μου χε περάσει κάπως.	31	1	1
Πηγαίνω με τα νερά μου	Vb+Adv+(Adv)+Ppp+At+No+Pn	Η καλύτερη πολιτική, σκεφτόμουνα, είναι να κάνω πως πηγαίνω πότε πότε με τα νερά του , αλλιώς θ' αποξενωθούμε τελείως ο ένας απ' τον άλλον.	32	1	1
Κόβω το κεφάλι μου	Vb+At+No+Pn	Μόλις με είδε να μπαίνω, σα να με περίμενε (κόβω το κεφάλι μου πως ήταν ειδοποιημένη αποβραδής)	32	1	1
Καρφώνω κάποιον με τα μάτια	Pn+Vb+Pp+At+Aj+Pn+No	με κάρφωσε με τα μικρά της μάτια , βαθιά χωμένα μες στις κόγχες τους, και με φωνή που δεν έβγαине από ανθρώπινο στήθος αλλά σαν από ένα βαθύ ξεροπήγαδο, μου λέει:	33	1	1
Μου μπαίνει η ιδέα στο μυαλό	Pt+Pn+Vb+At+No+At+No	θα του 'μπαινε η ιδέα στο μυαλό και θα πήγαине στον τάφο μian ώρ' αρχύτερα.	34	1	1
Χάνω κάποιον	Pt+Pn+Vb+Adv	Άρχισα να φοβάμαι σοβαρά ότι μπορεί να τον έχανα γρηγορα	36	1	1

Βάζω στην άκρη	Vb+AsPpSp+No	Δεν περίσσευε ποτέ τίποτα για να βάλει στην άκρη.	37	1	1
Βάζω έναν κερατά στο κεφάλι μου	Pt+Vb+Aj+No+As PpSp+No+Pn	Έτσι, μ' όλο που δεν ήμουν σε ψυχική κατάσταση να αναρχίσω τη ζωή μου απ' την αρχή και να βάλω καινούριο κερατά στο κεφάλι μου , αναγκάστηκα να παραδεχτώ πως είχαν δίκιο.	40	1	1
Βιάζω το βήμα μου	Pt+Vb+At+No+Pn	Προς στιγμήν σκέφτηκα να βιάσω το βήμα μου να τον προλάβω να δω το πρόσωπό του,	41	1	1
Ό,τι τραβάει η ψυχή μου	Pn+Vb+At+No+Pn	Ό,τι τραβούσε η ψυχή μας το 'χαμε στα δικά μας κτήματα.	41	1	1
Ψωφάω για περιπέτεια	Vb+Pr+No	Ψωφούσαμε για περιπέτεια.	42	1	1
Όλα εδώ πληρώνονται	Pn+Adv+Vb	Όλα εδώ πληρώνονται	44	1	1
Η διαίσθησή μου με γελάει	At+No+Pn+Pt+Pn+ Vb+Adv	Η διαίσθησή μου δε με γελούσε ποτέ	45	1	1
Έτσι κι έτσι έχουν τα πράγματα	Adv+Cj+Adv+Vb+ At+No	«Πάψε να μας ζαλίζεις» μου λέει, « έτσι κι έτσι έχουν τα πράγματα. »	46	1	1
Ανοίγει η γη να με καταπιεί	Pt+Vb+At+No+Pt+ Pn+Vb	Κι έμεινα μόνη μου κάτω απ' το άγαλμα του Πλάτωνος, άναυδη, παρακαλώντας ν' ανοίξ' η γη να με καταπιει.	47	1	1
Πετάει η καρδιά μου	At+No+Pn+Vb+Ad v	Κι όσο γερνούσε, περισσότερο τα χαρτιά και λιγότερο τις γυναίκες, αν κι η καρδιά του πετούσε πάντα.	48	1	1
Ο θεός κι η ψυχή μου	At+No+Cj+At+No +Pn	Τι έκαναν, ο θεός κι η ψυχή τους.	48	1	1
Είναι στη βράση του κάτι	Vb+AsPpSp+No+P n	Την εποχή εκείνη ήταν στη βράση του το αργεντίνικο τανγκό	49	1	1

Το 'χω βάλει πείσμα	At+Vb+No	Το 'χα βάλει πείσμα.	50	1	1
Υπάρχει προηγούμενο με κάποιον	Cj+Pt+Vb+At+No +At+No	Αν δεν υπήρχε το προηγούμενο του Αργύρη, δεν ξέρω πώς θα αισθανόμουν, ούτε τι θέση θα 'παιρνα.	52	1	1
Ρίχνω τα βάρη σε κάποιον	Vb+At+No+At+No	'Υστερα το παραδέχτηκε, αλλ' έριξε τα βάρη στο Ντίνο.	52	1	1
Ποιο είναι το ποιόν κάποιου	Pn+Vb+At+Aj+No +Pn	Γιατί εγώ δεν κατέρχομαι βεβαίως στο επίπεδό της να κάτσω να της πω ποιο ηταν το πραγματικό ποιόν του.	52	1	1
Τίποτα δεν πιάνει	Pn+Pr+Aj+Pn+Pt+ Vb	Μα όταν είδε ότι τίποτ απ' όλα αυτά δεν έπιανε, αφού ξέραμε ότι εκείνος ανέβηκε στην ταρατσα κι ότι συνεπώς εκείνος θα ξύπνησε το Ντίνο, τότε έκανε την ακόμα μεγαλύτερη ατιμία	52	1	1
Αφήνω κάποιον στην πλάνη του	Pn+Vb+At+No+Pn	Την αφήνω στην πλάνη της.	54	1	1
Χώνω τη μύτη μου	Vb+At+No+Pn	Άρχισε η γκρίνια, οι καβγάδες, που γινότουσαν χειρότεροι, επειδή έχωναν τη μύτη τους η μαμά κι η Ερασμία οι οποίες, ειρίσθω εν παρόδω, έπαιρναν το μέρος του.	55	1	1
Μαζεύω τα πανιά μου	Pt+Vb+At+No+Pn	Του 'πα να μαζέψει τα πανιά του και να μ' αδειασει τη γωνιά.	55	1	1
Έχω κάποιον άξιο για κάτι	Pt+Pn+Vb+Aj+Pt+ Pn+Vb	“Δεν τον έχω άξιο να το κανει, πες του”, λέω της θειας του.	57	1	1
Μπαίνω στο πετσί κάποιου	Vb+Aj+Pt+Vb+At +No+Pn	Αυτή είναι η αλήθεια, μ' όλο που σα γυναίκα που είμαι μου είναι αδύνατον να μπω στο πετσί τους.	58	1	1

Κόβονται τα φτερά μου	Vb+At+No+Pn	Με την αρρώστια του Αντώνη κόπηκαν τα φτερά μας.	60	1	1
Βρίσκω το μάστορά μου	Vb+At+No+Pn	Επιτέλους, Ερασμία, βρήκες το μάστορά σου!	60	1	1
Μετρώω κάποιον με το μάτι	Pn+Vb+Pr+At+No	Σου 'ριχνε μια ματιά από πάνω ίσαμε κάτω, σε μετρούσε με το μάτι , χωρίς μεζούρες, έπαιρνε το ψαλίδι, κι έκοβε.	61	1	1
Περνάω την ώρα μου	Vb+At+No+Pn+Pr+Pn	Τελείωνε γρηγορα γρηγορα τις δουλειές της κι ερχόταν και περνούσε την ώρα της σε μας.	64	1	1
Παεί κάτι κακήν κακώς	Vb+Aj+No+Adv	Μα κι όσα έζησαν, πήγαν όλα —εκτός απ' την Αφροδίτη— κακήν κακώς.	64	1	1
Έχω καημό να κάνω κάτι	Vb+No+Pt+Vb+At+No+Pn	κι είχε καημό να σπουδάσει ένα του γιο αρχαιολόγο.	65	1	1
Καταφέρνω κάποιον	Pn+Vb	και τον κατάφερε η πατσαβούρα και της τα 'γραψε όλα στ' όνομά της.	66	1	1
Βγάζω την ουρά μου	Vb+At+No+At+No+Pn	την τελευταία στιγμή έβγαλε ο Μιλτιάδης την ουρά του.	66	1	1
Έρχομαι ξεβράκωτος	Pn+Vb+Aj	Και τώρα τους φτιάχνει ο Μεταξάς και πολυκατοικίες, τους τουρκόσπορους, που 'ρθανε ξεβράκωτοι και πιάσαν όλες τις καλύτερες δουλειές!	67	1	1
Ρίχνω κόκκαλα	Vb+Pn+No	ψήφιζε Βενιζέλο, επειδή έριχνε μερικά κόκκαλα και στους φτωχούς.	69	1	1
Άστ' τον κόσμο να λέει	Vb+At+No+Pt+Vb	Άστ' τον κόσμο να λέει , μου 'λεγε, πως τα ρούχα δεν κάνουν τον άνθρωπο.	69	1	1
Τα ρούχα δεν κάνουν τον άνθρωπο	At+No+Pt+Vb+At+No	Άστ' τον κόσμο να λέει , μου 'λεγε, πως τα ρούχα δεν κάνουν τον άνθρωπο.	69	1	1

Πετάω κοπλιμέντο	Pn+Vb+Cj+Pr+Pn+ No	Ο Γιάννης έμενε λίγο πιο κάτω, και κάθε φορά που περνούσε, μου πετούσε κι από κανένα κοπλιμέντο	70	1	1
Τρομάρα στα μπαντζάκια μου	No+At+No+Pn	"Τρομάρα στα μπαντζάκια σου", μου λέει η μάνα μου, θεός σχωρέσ' την.	71	1	1
Ασ' τ' αστεία στην άκρη	Vb+At+No+At+No	" Ασ' τ' αστεία στην άκρη , μου λέει την τελευταία φορά.	72	1	1
Θα δείξω σε κάποιον και την άλλη όψη του νομίσματος	Pt+Pn+Vb+Cj+At+ Aj+No+At+No	Τώρα θα σου δείξω και την άλλη όψη του νομίσματος!	75	1	1
Κατουριέμαι απ' τα γέλια	Pt+Vb+Pr+At+No	Παρολίγο να κατουρηθώ απ' τα γέλια!.	76	1	1
Τι χρωστάει ο άνθρωπος	Pn+Pn+Vb+At+No	Τι μας χρωστάν' οι άνθρωποι;	80	1	1
Πεθαίνω απ' το κακό μου	Pt+Vb+Pr+At+No +Pn	Πήγε να πεθάνει απ' το κακό του.	80	1	1
Δίνω και την ψυχή μου	Cj+At+No+Pn+Pt+ Vb	Ο άντρας μου ήταν βασιλικός ως το κόκαλο, και την ψυχή του έδινε για τον Κωνσταντίνο.	80	1	1
Βασιλικός ως το κόκαλο	Vb+Aj+Pr+At+No	Ο άντρας μου ήταν βασιλικός ως το κόκαλο, και την ψυχή του έδινε για τον Κωνσταντίνο.	81	1	1
Μαλώνω για ψύλλου πήδημα	Vb+Pt+Vb+Pr+No +No	Ένα ξέρω: ότι ενώ ως τότε ήμασταν το πιο αγαπημένο αντρόγυνο του κόσμου, ξαφνικά αρχίσαμε να μαλώνουμε για ψύλλου πήδημα.	82	1	1
Την παθαίνω	Pr+Pn+Pn+Vb	Τόσο αφελής κι εύπιστη ήμουνα. Γι' αυτό την έπαθα.	83	1	1
Βρίσκω το μάστορά μου	Pn+No+Vb+At+No	Κάτι λάκκον έχει η φάβα.	85	1	1

Τα 'ξερω απ έξω κι ανακατωτά.	Pn+Vb+Pr+Adv+Cj+Adv	Τα Νομικά μπορεί να μην τα γε τελειώσει, μα όλα τα δικολαβίστικα κόλπα τα 'ξερε απ έξω κι ανακατωτά.	95	1	1
Παεί κάτι αλάδωτο	Pt+Cj+Vb+Aj	Μόλις και μετά βίας προλάβαμε να φέρουμε τον παπά να το βαφτίσει για να μην πάει αλάδωτο.	96	1	1
Βλέπω χαϊρι	Pn+No+Vb+Pn+Pn+Vb	"Και συ", μου λέει, "τι χαϊρι είδες που μας έκανες;".	97	1	1
Χτυπάω την πόρτα στη μούρη	Pn+Vb+At+No+At+No	Σηκώνεται, μου χτυπάει την πόρτα στα μούτρα και φεύγει.	97	1	1
Με παίρνει το παράπονο	Pn+Vb+At+No	Κι όταν η Βικτόρια επέμενε, τον έπαιρνε το παράπονο.	98	1	1
Κουρδίζω κάποιον	Pn+Vb+Pt+Pn+Vb	Μόνο που ήξερε πως ήταν ζηλιάρα και τ' άρεσε να την κουρδίζει.	101	1	1
Δαγκώνω τη γλώσσα μου	Vb+At+No+Pn	Αλλ' αμέσως δάγκωσα τη γλώσσα μου.	102	1	1
Κούφια η ώρα	Aj+At+No	Κούφια η ώρα.	103	1	1
Με καις	Pt+Pn+Vb	Μη με καις...	103	1	1
Κάνω νάζια	At+No+Pn+Vb+No	Στην αρχή του 'κανε νάζια.	104	1	1
Ο μισθός τρέχει	At+No+Pt+Vb	Στη Δημαρχία ήξερε τουλάχιστον ότι θα 'βαζε τα μαυρομάνικα και θα καθόταν στο γραφείο του να μουτζουρώνει χαρτιά, και, βρέξει-χιονίσει, ο μισθός θα 'τρεχε.	105	1	1
Έχω κάποιον στο χέρι	Vb+Pn+Pn+Vb+At+No	Ήξεραν ότι τον είχαν στο χέρι.	107	1	1
Πλένω και σιδερώνω κάποιον	Pn+Pt+Pn+Vb+Cj+Pn+Pt+Pn+Vb	Ποιος θα τον πλένει και ποιος θα τον σιδερώνει;	108	1	1
Μου κόβονται τα	Pn+Vb+At+No	Κι ώσπου να μου εξηγήσει περί τίνος επρόκειτο, μου	109	1	1

ύπατα		κόπηκαν τα ήπατα.			
Πιάνω παράδες	Vb+Pn+No+Vb+At+No	Μ' όλο που ήξερα τι παράδες έπιανε η δικαιοσύνη όλων αυτών των τερατων	109	1	1
Χάνω το χρώμα μου	Vb+At+No+Pn	Μόλις μ'είδε, έχασε το χρώμα του.	111	1	1
Τρίβω κάποιον στην κασίδα μου	Pt+Pn+Vb+Adv+AsPpSp+No+Pn	Γιο ήθελε, ας τον τρίψει τώρα στην κασίδα του.	113	1	1
Σφίγγω τα λουριά	Pt+Vb+At+No+Pn	Ωσπου να βλέπαμε αν θα 'βρισκε ο Θόδωρος καλή δουλειά κι αν μπορούσε να μας βοηθήσει οικονομικά, έπρεπε να σφίξουμε τα λουριά μας.	115	1	1
Ψέλνω σε κάποιον τον αναβαλλόμενο	Pn+Vb+Pn+No	Μια μέρα είχε βγει στη σκάλα της υπηρεσίας μου 'ψελνε τον αναβαλλόμενο.	115	1	1
Κάνω τον κουφό	At+No+Vb+At+No	Στην αρχη έκανα τον κουφό.	115	1	1
Φέρνω κάποιον ως το λαιμό	Pn+Vb+Pr+At+No	Μ' είχε φέρει ως το λαιμό.	117	1	1
Μου πέφτουν τα μούτρα	Vb+At+No++Pn	Κι έπεσαν τα μούτρα μου.	118	1	1
Δεν με μαζεύει ούτε σκούπα ούτε φαράσι	Pt+Cj+Pn+Vb+Cj+No+Cj+No	Ήταν ανάγκη να πας να μπλέξεις μ' έναν άνθρωπο που μένει μες στο σπίτι μας, να μας πάρει είδηση η νοικοκυρά να μη μας μαζεύει ούτε σκούπα ούτε φαράσι;	121	1	1
Λύνεται ο αφαλός μου	Pr+Adv+Pt+Vb+At+No+Pn	Ωσπου να βρω τα σπέρτα ν' ανάψω τη λάμπα, παρά λίγο να λυθεί ο αφαλός μου.	124	1	1
Κοιτάω κάποιον λοξά	Pn+Vb+Adv+Adv	Την κοίταξα μόνο λοξά.	127	1	1
Ζω και	Pt+Vb+Cj+Pt+Vb	Θα ζήσω και θα	129	1	1

καζαντίζω		καζαντίζω για να σκάσεις!.			
Βγαίνει η ψυχή μου	Adv+Pt+Vb+At+N o+Pn	Πρώτα θα τον δεις να σαπίσει μέσα στα μπουντρούμια, κι ύστερα θα βγει η ψυχή σου!	131	1	1
Σώζω κάποιον απ' του χάρου τα δόντια	Pn+Vb+At+No+Pr +At+No+At+No	Κι αρχίζουμε τους πάγους και τις ενέσεις, πάγους, ενέσεις, και τη σώσαμε την κυρά απ' του χαρου τα δόντια.	133	1	1
Χάβω κάτι	Pt+At+Vb	Δεν το χαψε, κουτή δεν ήταν, μα δεν είπε τίποτα.	134	1	1
Βράζω από μέσα μου	Cj+Pr+Adv+Pn+V b	Τον περνάω στο δωμάτιο της Πολυξένης, αλλά από μέσα μου έβραζα.	136	1	1
Με τρώει ένα σκουλήκι	Pn+Vb+Aj+No+At +No	Μα εμένα μ' ετρωγε όλη μέρα ένα σκουλήκι.	137	1	1
Ξύνω τα νύχια μου για καυγά	At+No+Pn+Vb+Pr +No	Ένώ ξέρετε εκ πείρας ότι κάθε φορά, μα κάθε φορά που αναμιχτηκατε στις υποθέσεις της Ελένης, βρήκατε πάντα το μπελά σας, πέστε μου, τα νύχια σας ξύνετε για καβγά;	140	1	1
Κάνω κάποιον άνθρωπο	Pt+Pn+Vb+No	Αχ", της λέω, "τι καλά θα 'ταν αν μπορούσα να πάρω το αγόρι να της το μεγαλώσω, να το κάνω άνθρωπο, να την κοιτάξει στα γεράματα της, κι ας μη μου πει ποτέ της ευχαριστώ.	140	1	1
Φυσάω κάτι και δεν κρύνει	Pn+Vb+Cj+Pt+Vb	Το φυσούσα και δεν κρύνει.	141	1	1
Λέω τον πόνο μου	Pn+Vb+At+No+Pn	Τουλάχιστον στη Θεσσαλονίκη είχα τις φίλες μου, την Ντόμνα, τη Σοφίτσα, την κυρα-Μαριώ και πήγαινα και τους έλεγα τον πόνο μου.	141	1	1

Ανοίγουν τα μάτια μου	Adv+Vb+At+No+Pn	Εκεί είχα γνωρίσει τη μεγαλύτερη ευτυχία και τη μεγαλύτερη δυστυχία, εκεί άνοιξαν τα μάτια μου και κατάλαβα τι ψέμα είν' η ζωή!	141	1	1
Αδελφός να σου πετύχει	No+Pt+Pn+Vb	Αδερφός να σου πετύχει!	141	1	1
Μου πέφτει κάτι πολύ	Adv+Pn+Vb	Γ' ότι του παρέχω τώρα στέγη και του δίνω έστω κι αυτό το ξερό ψωμί, πολύ του πέφτει.	143	1	1
Να μου λείπει	Pt+Pn+Vb	Να μου λείπει!	143	1	1
Πιάνει ο αέρας	Pt+Cj+Pn+Vb+At+No	βρήκαμε ένα μέρος στο κατάστρωμα που να μην το πιάνει ο αέρας , κοντά στο φουγάρο, και στρώσαμε τις κουρελούδες μας.	148	1	1
Μένω πίσω στο νοίκι	Vb+Vb+Adv+At+No	Απ' την άλλη μεριά, παρ' όλη τη βοήθεια του Πρασινομάτη, είχαμε μείνει πίσω στο νοίκι , ο νοικοκύρης γκρίνιαζε.	149	1	1
Τρώω κάποιον και ησυχάζω	Pn+Vb+Cj+Vb	Ο Γιάννης ήταν το μήλον της Έριδος, τον φάγαμε κι ησυχάσαμε!	149	1	1
Παίρνω κάτι χαμπάρι	Pt+Pn+Vb+Vb+No	Πώς μου την είχε βουτήξει όταν μοιράζαμε τα έπιπλα και δεν το χα πάρει χαμπάρι , δεν έχω ιδέαν.	150	1	1
Σκοτώνομαι να περιποιούμαι κάποιον	Vb+Pt+Pn+Vb	Κι όσο μείναμε μαζί της σκοτώθηκε να μας περιποιείται.	151	1	1
Αλλάζω χρώμα	At+No+Vb+No	Η Φρόσω άλλαξε χρώμα , αλλά δεν τόλμησε να πει λέξη.	152	1	1
Ρίχνω πέτρα πίσω μου	Pt+Vb+No+Adv+Pn	Θα 'ριχνε πέτρα πίσω του , θα του δινόταν η ευκαιρία να ξεχάσει το παρελθόν και ν' αρχίσει μια καινούρια ζωή.	152	1	1

Δεν έχω τσίπα πάνω μου	Pt+Vb+Adv+Adv+No+Adv+Pn	Βρε παλιάνθρωπε”, του 'λεγα, "δεν έχεις πια καθόλου τσίπα απανω σου;	153	1	1
Κάτι κάνει φτερά	At+No+Vb+Pt+Vb+No	Άλλαξαν τις κλειδαριές, τα τόπια εξακολουθούσανε να κάνουνε φτερά.	153	1	1
Ούτε γάτα ούτε ζημιά	Cj+Cj+No+Cj+No	και το πρωί τον έβγαζε ο συνένοχός του μες στο καροτσάκι απ' την κυρία είσοδο, υπο τα όμματα του καταστηματάρχη, κι ούτε γάτα, ούτε ζημιά.	156	1	1
Πάει κάποιος χαμένος	Pt+Vb+Pt+Vb+Aj+Cj+Pr+Cj+Pn	Αυτός εδώ φαίνεται έξυπνος. Δεν κάνει να πάει χαμένος σαν και μας... ”	156	1	1
Δεν αφήνω ούτε αρσενικιά γάτα	Pt+Vb+Cj+Aj+No	Δεν άφηνε ούτ' αρσενικιά γάτα που λένε.	156	1	1
Κάνω τα γούστα κάποιου	Pn+Vb+At+No	Αυτές τ' άρεσαν, γιατί του καναν τα γούστα του.	157	1	1
Ξέρω τη γλύκα	Pt+Vb+At+No	“Αμ δεν ξέρεις τη γλύκα ”, της έλεγα, “Γι' αυτό μιλάς έτσι. ”	159	1	1
Δεν φαίνεται ψυχή	Pt+Vb+No+Adv	Στέλναμε τη Μαριέττα στο σπίτι της και γύριζε πίσω και μας έλεγε πως η πόρτα ήταν κλειδωμένη και δε φαινόταν ψυχή μέσα.	160	1	1
Γίνομαι θηρίο	Vb+No	Η κυρα-Εκάβη που τον καταριόταν η ίδια αλύπητα, γινόταν θηρίο όταν άκουγε τους άλλους να τον βρίζουν.	160	1	1
Γελώ με την καρδιά μου	Cj+Vb+Pt+Vb+Pp+At+No+Pn	Κι άρχισε να γελάει με την καρδιά του.	161	1	1
Παίρνουν καποιον τα κλάματα	Cj+Pn+Vb+At+No	Και την έπαιρναν τα κλάματα.	162	1	1

Έχω δερβέναγα στο κεφάλι μου	Pt+Vb+No+AsPpS p+No+Pn	Κατάλαβες κύριε, να μην τολμάω να κάνω μες στο σπίτι μου ό,τι θέλω, να 'χω δερβέναγα στο κεφάλι μου!	162	1	1
Κάνω την καρδιά μου πέτρα	Pt+Vb+No+At+No +Pn	Τον ποίξο, το δείξο, τον καραβανά, θα κάνω πέτρα την καρδιά μου και θα του πω να μου αδειάσει τη γωνιά!	163	1	1
Πληρώνω τα σπασμένα	At+No+At+No+At +No+Pn+Vb+Aj+ At+No+Pn	Τα σπασμένα της συλλήψεως του Δημήτρη τα πλήρωσε πρώτος ο αδερφός της ο Μιλτιάδης.	164	1	1
Η σταγόνα που ξεχειλίζει το ποτήρι	Vb+At+No+Vb+At +No+At+No+At+N o+Pn+Pt+Vb	Ο καβγάς αυτός υπήρξε η σταγόνα που 'κανε το ποτήρι της υπομονης του αδερφού της να ξεχειλίσει.	164	1	1
Χαλάω χατήρι	Pt+Pn+Vb+Adv+N o	Καημένε Αντώνη!... δε μου χαλούσε ποτέ χατίρι.	165	1	1
Πατάω πόδι κάπου	Pt+Vb+Vb+Adv+A t+No+Pn	σ αληθινό δικαστήριο δεν είχα πατησει ποτέ το πόδι μου.	166	1	1
Σβήνει το χαμόγελο από τα χείλη κάποιου	At+No+Vb+Pr+At +No+Pn	"Του πήγαινες πελάτες στο μαγαζί" —και το χαμόγελο έσβησ' απ' τα χείλια του — "του πουλούσες κλεμμένα ρολόγια;...".	166	1	1
Δαγκώνω τα χείλη μου	Vb+At+No+Pn	Ο Κασσιανόπουλος δάγκωνε τα χείλια του.	166	1	1
Παίρνω από συγγενή	Vb+Vb+Pr+At+No +Pn	Στη φυσιογνωμία δεν της έμοιαζε πολύ, είχε πάρει απ' τον πατέρα του.	170	1	1
Με κάνει κάτι να σκυλιάζω	Pn+Pn+Vb+Pt+Vb +Adv	Δεν απαντούσε ποτε απευθείας στον εισαγγελέα, τον αγνοούσε, κι αυτό τον εκανε να σκυλιάζει περισσότερο.	170	1	1
Το'χω μέσα μου	Pt+Pn+Vb+Adv+P n	Δεν το χω μέσα μου.	171	1	1

Πάω καλιά σαν κάποιον	Pt+Vb+No+Pn+Pp +At+No+Pn	Θα πάθεις καρκίνο και θα πας καλιά σου σαν τη μάνα μου!	172	1	1
Φέρνω τα μάτια μου γύρω	Vb+At+No+Pn+Ad v	Εφερε τα μάτια του γύρω σα να μας ζητούσε την άδεια ν' αποσυρθεί, κι εξαφανίστηκε σ' έναν απ' τους διαδρόμους.	172	1	1
Τσακώνω τα μάτια κάποιου	Vb+At+No+Pn	τσακωσα τα μάτια του να με κοιταζουν σα να σκεπτόταν:	173	1	1
Πέφτω έξω	Pt+Vb+Adv	Και δεν έπεσα έξω.	177	1	1
Βάζω γνώση	Pt+Pt+Vb+Adv+Pn +No	Δε θα βάλεις ποτέ σου γνώση;...	177	1	1
Τον παίρνω	Pr+Pt+Pn+Vb+Cj+ Pn+At+No	Γύρν' απ' την άλλη μεριά και κοιμησου, για να τον πάρω κι εγώ μια στάλα.	179	1	1
Στέκομαι στα πόδια μου	Pt+Vb+Cj+Pn+Adv +Adv+At+No+Pn	Παρ' όλο που την εποχη εκείνη δε στεκόμασταν και μεις καθόλου καλά στα πόδια μας , τη βοηθούσα όσο μπορούσα, έτσι, για την ψυχή του συχωρεμένου του Ντίνου.	180	1	1
Είδα κι έπαθα	Vb+Cj+Vb+Pt+Pn +Vb	Είδα κι έπαθα να την καθησυχάσω.	181	1	1
Παίρνω την ψυχή κάποιου	Vb+Pn+At+No	Εκεινού δώσ' του αστυνομικά μυθιστορήματα και πάρ' του την ψυχή.	182	1	1
Παρατάω κάποιον σύζυλο	Pt+Pn+Vb+No	Μια μέρα, εγώ μπορεί να 'μαι βαθιά στο χώμα, αλλ' εσείς που σαστε νέοι θα ζήσετε και θα το δείτε, που θα την παρατήσει σύζυλη και θα γυρίσει στη γυναίκα του και στα παιδιά του.	183	1	1
Μένω ξερός	Vb+No+At+No	. Έτρεμα και λαχταρούσα μην έρθουν ξαφνικά και μου πουν πως έμεινε ξερός στο δρόμο.	183	1	1
Βγαζω άχνα	Pt+Vb+No	Και γι' ανικανότητες και σου πα-μου πες δεν	184	1	1

		έβγαλα άχνα.			
Βάζω χέρι κάπου	Pt+Vb+No+At+No	Αρχίσαμε να βάζουμε χέρι στα λεφτά της Τράπεζας που φυλούσαμε ως κόρην οφθαλμού για ώρ' αναγκης.	185	1	1
Σούρνω σε κάποιον τα εξ' αμάξης	Vb+Cj+Pr+Pn+Cj+At+No+Pn+At+Pr+No	Εσουρε και σε μένα και στον πατριό της τα εξ αμάξης, όπως κάνει τώρα με το Θόδωρο.	186	1	1
Παίρνει το μάτι μου κίνηση	At+No+Pn+Vb+Vb	Το μάτι μου είχε πάρει μια ασυνήθιστη κίνηση έξω στο δρόμο:	186	1	1
Φταιί το κεφάλι μου	Vb+Adv+Cj+At+N o+Pn	Μπορεί να 'ταν άτυχη και να 'φταιγε κι ο άντρας της, αλλ' έφταιγε λιγάκι και το κεφάλι της, όπως άλλωστε της το 'λεγα αργότερα, στην Κατοχή, όταν συνέβησαν όσα συνέβησαν.	190	1	1
Λέω το μακρύ μου και το κοντό μου	Pn+Vb+At+Aj+Pn+Cj+At+Aj+Pn	Καθένας έλεγε το μακρύ του και το κοντό του.	191	1	1
Είμαι πτώμα απ' την κούραση	Vb+No+At+Aj+At+No+Pr+At+No	Ήταν πτώμα το καημενο το παιδί απ' την κούραση και το ξενούχι.	192	1	1
Τι έχουν να δουν τα μάτια μου	Pn+Vb+Pt+Vb+At+No+Pn	Τι έχουν να δουν τα μάτια σας, σε τι ανάποδα χρόνια γεννηθήκατε και σεις...	193	1	1
Αλλάζω πικρά λόγια	Pt+Vb+Aj+No	Δε μ' αρέσει ν' αλλάζω πικρά λόγια.	193	1	1
Μένω	Pr+Adv+Pt+Vb	Παρά λίγο να μείνω.	196	1	1
Μου κόβεται η ανάσα	Pn+Vb+Vb+At+No	Μου 'χε κοπεί η ανάσα.	196	1	1
Με το κεφάλι που έχω	Pr+At+No+Pn+Vb	Αλλά με την αρρώστια του, και με το κεφάλι που 'χει, στη φυλακή ήταν χίλιες φορές καλύτερα.	199	1	1

Έχω το κεφάλι μου ήσυχο	Vb+At+No+Pn+Aj	Ήξερα τουλάχιστον πού βρισκόταν, πήγαινα και τον έβλεπα όποτε ήθελα, είχα το κεφάλι μου ήσυχο.	199	1	1
Μυρίζομαι κάτι	At+No+Pn+Vb	Ήταν να γίνει πόλεμος κι ο κόσμος το μυριζόταν.	204	1	1
Λυπάμαι κάποιον μέσα απ' την καρδιά μου	Pn+Vb+Adv+Pr+At+No+Pn	Τη λυπάμαι μέσ' απ' την καρδιά μου.	205	1	1
Ο καημός κάποιου θα με φάει	At+No+At+No+Pt+Pn+Vb+Pn	Μόνον ο καημός του Δημήτρη μου θα με φάει εμένα!	205	1	1
Ψοφάω της πείνας	At+No+Pt+Vb+Vb	Χωρίς αυτές, και το σπίτι θα 'χα ξεκάνει και της πείνας θα 'χαμε ψοφήσει.	206	1	1
Τι βιολί είν' αυτό που άρχισες!	Pn+No+Vb+Pn+Pn+Vb	Τι βιολί είν' αυτό που άρχισαν!	207	1	1
Με την καρδιά κομμάτια	Pr+At+No+(Adv+Vb)+No	μ' ένα μωρό στην κοιλιά και με την καρδιά, όπως λένε, κομμάτια.	208	1	1
Ανοίγω την καρδιά μου	Cj+Pt+Pn+Vb+Adv+At+No+Pn	που δε μιλάνε ποτέ για τον εαυτο τους, που δε σ' ανοίγουν εύκολα την καρδιά τους.	210	1	1
Παίρνω φόρα	Cj+Vb+Pt+Vb+No	Πρέπει να του κόψω μια για παντα αυτό το κακό ελάττωμα, είπα με το νου μου, πριν αρχίσει να παίρνει φόρα.	213	1	1
Χρωστάω να κάνω καλό δε κάποιον	Pt+Vb+Pt+Vb+Cj+Pt+Vb+Aj+Pr+Pn	είμαστε απείθαρχοι, εγωιστές και κουτσομπόληδες, δε χρωστάμε να κάνουμε και να πούμε καλό για κανέναν.	214	1	1
Ο θεός να δώσει	At+No+Pt+Cj+Pn+Vb	Ο θεός να μην το δώσει να πω κι αυτό το ποτήρι!	214	1	1
Πίνω το ποτήρι	Pt+Vb+Cj+Pn+At+No	Ο θεός να μην το δώσει να πω κι αυτό το ποτήρι!	214	1	1

Πέφτω απ' τον ουρανό	Pp+At+No+Pn+Pn +Vb+Pr+At+No	“Να, γελάω”, του λέω, “που σκέπτομαι τι θα κάνει τόρα η κυρα-Εκάβη με τη νύφη που της έπεσ' απ' τον ουρανό... ”	214	1	1
Κάθομαι στ' αβγά μου	Pt+Vb+Cj+At+No +No+ AsPpSp+No+Pn	Φτάνει να 'ναι η Εβραία μυαλωμένη, και να κάτσει κι η κυρα-Εκάβη στ' αβγά της.	215	1	1
Πετάει ο νους μου	At+No+Pn+Vb+At +No+Pn	Και τη στιγμή που το 'λεγα ο νους μου πέταξε στα νιάτα μου , στον Αργύρη και στην Κηφισιά.	217	1	1
Βγάζω το ψωμί μου	Pt+Vb+At+No+Pn	και με τα υπόλοιπα ν' ανοίξουν κανένα μαγαζάκι να βγάσουν το ψωμί τους άνετα, να μαζευτώ κι εγώ μαζί τους να τους μεγαλώσω τα παιδιά τους.	217	1	1
Τι τα θες, τι τα γυρεύεις	Pn+At+Vb+Pn+At +Vb	“Τι τα θέλετε τι τα γυρεύετε, βρε παιδιά” , μας έλεγε η κυρα-Εκάβη	218	1	1
Κάνω κάποιον ζάφτι	Pn+Vb+Vb+Adv+ Adv+No	Τους Ιταλούς τους είχαμε κάνει λίγο-πολύ ζάφτι.	220	1	1
Είμαι στα καλά μου	Pr+At+No+Pt+Vb+ AsPpSp+Aj+Pn	“Απ' το πρωί δεν είναι στα καλά του” , της λέω την ώρα που την έβγαζα ως την εξώπορτα.	221	1	1
Είμαι στις μαύρες μου	Vb+Adv+AsPpSp+ Aj+Pn	Είναι πάλι στις μαύρες του.	221	1	1
Παίρνω πίκρα	Pt+Vb+At+No	Αλλ' εσύ, κυρά”, γυρίζει σε μένα, θα πάρεις μια πίκρα!	222	1	1
Αρχίζω τα τσιφούτικα	Vb+At+No	μου δίνει μια σπρωξιά, μπαίνει μέσα κι αρχίζουν τα τσιφούτικα.	222	1	1
Λυπάμαι κάποιον μέσα απ' την καρδιά μου	Pn+Vb+Adv+Pr+A t+No+Pn	Για να μαι ειλικρινής, τη λυπάμαι μέσ' απ' την καρδιά μου , αλλά τι χρωστάω εγώ;	227	1	1
Κλαίω και σκοτώνομαι	Cj+Adv+Vb+Cj+V b	Και τώρα κλαίει και σκοτώνεται. Δεν ξέρει τι	228	1	1

		να κάνει.			
Χώνω κάτι στα μάτια κάποιου	Pt+Vb+Pt+Pn+Vb+AsPpSp+No+At+N ο	Αναγκάστηκε να τρέξει άρον-άρον στην εφορία να πληρώσει και να πάει να τους χώσει την απόδειξη στα μάτια.	228	1	1
Δεν θέλω να βλέπω κάποιον στα μάτια μου	Adv+Cj+Adv+Pt+Vb+Pt+Pn+Vb+AsPpSp+No+Pn	Έτσι κι αλλιώς δεν ήθελα να τη βλέπω στα μάτια μου.	230	1	1
Μένει καιρός να σκεφτώ κάτι	Pt+Pn+Vb+Cj+No+Cj+No+Pt+Vb	που δε μου μενε ούτε καιρός, ούτε μυαλό να σκεφτώ τους πεθαμένους.	231	1	1
Βάζω νερό στο κρασί μου	Pt+Vb+No+AsPpSp+No+Pn	Ήλπιζα πως θα συνήθιζε ο αλάδατος στην ιδέα, και θα 'βαζε νερό στο κρασί του, αλλά πολύ φοβάμαι ότι τα όνειρά μου θα μείνουν όνειρα.	231	1	1
Σπάω τα κέρατά μου	Pt+Vb+At+No+Pn	Πρέπει, καταλαβαίνεις, να σπασει τα κέρατά του για να ταιίσει τη φύτρα του Νταβίκου.	231	1	1
Δίνω σημεία ζωής	Pt+Vb+Vb+No+No	κι από τότε, όπως ήταν επόμενο, δεν είχε δώσει σημεία ζωής.	232	1	1
Βγάζω απ' το καβούκι κάποιον	Pt+Pn+Vb+Pr+At+No+Pn	Κάνα-δυο φορές την έφερε η κυρα-Εκάβη σε μένα, αλλ' όλες μου οι προσπάθειες να τη βγάλω απ' το καβούκι της πήγαν χαμένες.	232	1	1
Κρατάω μούτρα	Pn+Vb+At+No+Pn+No+At+No	“Είναι τώρα δυο-τρεις μέρες”, μου λέει η κυρα-Εκάβη σα να 'χε διαβάσει τις σκέψεις μου, “που μου κρατάει η ομορφονιά κάτι μούτρα μια πηχη.	232	1	1
Σκάω την καρδιά μου	Vb+At+No+Pn	Τι κάθεσαι ευλογημενη και σκας την καρδιά σου για τέτοια πράματα, έλεγα με το νου μου.	233	1	1

Δεν δίνω πεντάρα	Pt+Vb+No+Pr+No	τουλάχιστον έρχονται στιγμές που ζυπνάω και καταλαβαίνω πόσο σοφοί είναι οι άνθρωποι που δε δίνουν πεντάρα για τίποτα.	233	1	1
Τα βάζω με κάποιον	Pn+Vb+At+No	Και λείπει και το μπαούλο της, κι ο θεός Δημήτρης κλαίει και τα 'χει βάλει με τη γιαγιά.	233	1	1
Τα θέλω και τα παθαίνω	Pn+Vb+Cj+Pn+Vb	Τα θέλει και τα παθαίνει	236	1	1
Βλέπω άσπρη μέρα	Pt+Cj+Vb+Adv+Aj+No	εμείς ποιον σταυρώσαμε και μας καταράστηκε ο θεός να μη δούμε ποτέ άσπρη μερα;	236	1	1
Δεν κλείνω μάτι	Aj+At+No+Pt+Vb+No	Κι ήμουνα τόσο ταραγμένη που όλη τη νύχτα δεν έκλεισα μάτι.	237	1	1
Γίνομαι μαλλιά κουβάρια με κάποιον	Pt+Vb+No+No+Pr+At+No+Pn	Ακόμα δεν ήρθαμε, θα με κάνεις να γίνω μαλλιά-κουβάρια με τη θεια μου!	240	1	1
Κάνω χωριό με κάποιον	Pt+Vb+No+Pr+At+No	Έτσι κι αλλιώς ηταν αδύνατον να κάνει χωριό με τη Βικτώρια.	241	1	1
Βγάζω στη φόρα τα άπλυτα κάποιου	Pt+Vb+At+No+Aj+At+Aj+Pn+No	Αντίθετα απ' την κυρα-Εκάβη, δε μ' άρεσε να κάθομαι να βγάζω στη φόρα όλα τα οικογενειακά μας άπλυτα.	242	1	1
Το ρίχνω στο αστείο	Vb+Pn+AsPpSp+Nο	“Ο Τάκης”, πετάχτηκα εγώ ρίχνοντάς το στ' αστείο πριν αρχίσει η θεία Κατίγκω την κλαπούρα.	244	1	1
Τα λέω σε κάποιον ένα χεράκι	Cj+Pn+Pn+Vb+At+No	όπως δικαιολογήθηκε η θεία Κατίγκω όταν της τα 'πα ένα χεράκι , αλλά για να κάνει ο κύριος Τάκης το κομμάτι του στους φίλους του τους Κολωνακιώτες.	248	1	1

Αρπάξει το μάτι μου	Aj+Pn+Pn+Vb+At+No+Pn	Όλ' αυτά τ' άρπαξε το μάτι μου με μια πλάγια ματιά που τους έριξα καθώς περνούσα.	250	1	1
Ρίχνω πλάγια ματιά σε κάποιον	Pr+At+Aj+No+Pn+Pn+Vb	Όλ' αυτά τ' άρπαξε το μάτι μου με μια πλάγια ματιά που τους έριξα καθώς περνούσα.	250	1	1
Μου περνάει από το μυαλό η ιδέα	Pt+Pn+Vb+Vb+Pr+At+No+At+No	Άσε που την εποχη εκείνη δε μου είχε καν περάσει απ' το μυαλό η ιδέα ότι μπορούσα να ξαναπαντρευτώ.	250	1	1
Κλάει η καρδιά μου	Vb+At+No+Pn	Συλλογιζόμουνα τις αμέτρητες χιλιάδες των Ελλήνων που πέθαιναν απο ασιτία κι έκλαιγε η καρδιά μου	251	1	1
Μου έρχεται το αίμα στο κεφάλι	Pn+Vb+At+No+At+No	Τα θυμάμαι και μου ρχεται το αίμα στο κεφάλι.	254	1	1
Κόβω τη φόρα σε κάποιον	Pn+Vb+At+No	Ήταν κι αυτός χηρος, κι η Κλειώ ήθελε να μας παντρέψει, μα εγώ της έκοψα τη φόρα κι άρχισα να του φέρομαι ψυχρά.	254	1	1
Ψαρεύω κάποιον	Pr+Pt+Pn+Vb	Τον τελευταίο καιρό η ιδέα ότι ο Φιόρε "ήταν κατάσκοπος σταλμένος για να μας ψαρεύει μου είχε γίνει έμμονη.	263	1	1
Ο Θεός να σε φυλάει	At+Vb+Pt+Pn+Vb+Pr+No	Ο θεός να σε φυλάει από δημοσιογράφους, όταν ανοίζουν τη χαβούζα τους! έλεγα με το νου μου.	264	1	1
Ανοίγω τη χαβούζα μου	Cj+Vb+At+No+Pn	Ο θεός να σε φυλάει από δημοσιογράφους, όταν ανοίζουν τη χαβούζα τους! έλεγα με το νου μου.	264	1	1
Λύνομαι στα γέλια	Pt+Vb+AsPpSp+N ο	η κυρα-Εκάβη τη Σπανούδη, να λύνεται στα γέλια, άρχισα να σκέπτομαι μηπως την είχα υποτιμησει λιγάκι.	264	1	1

Το ίδιο μου κάνει	At+Pn+Pn+Vb	“Όποια και να ταν το ίδιο μου κάνει! » μου λέει χαμογελώντας φιλάρεσκα.	265	1	1
Τρώω κάποιον με τα δόντια μου	Pt+Pn+Vb+Pr+At+No+Pn	Θα με φάει με τα δόντια της.	268	1	1
Έχω κάποιον στο νου μου	Pn+Vb+Aj+AsPpS p+No+Pn	Όλες εκείνες τις μέρες την είχα πολύ στο νου μου.	268	1	1
Έχω κάποιον ψωμοτύρι	Pn+Vb+No	Της αρέσει να τη βρίζω, δε μπορεί να ζήσει χωρίς καβγά, τον έχει ψωμοτύρι , με προκαλεί.	268	1	1
Φτύνω αίμα	Vb+Vb+No+Pn+N ο	Τόλμησες, παλιάνθρωπε, και σήκωσες χέρι πάνω σ αυτή τη μάνα που χει φτύσει αίμα τσα χρόνια για σένα	268	1	1
Κάνω πόλεμο νεύρων σε κάποιον	Pn+Vb+No+At+No	Μας κάνει πόλεμο των νεύρων.	269	1	1
Περνάω φουρτούνες	Pt+Vb+Pn+No	Δεν είναι κρίμα να περάσεις τόσες φουρτούνες και να πας χαμένη τώρα που κοντεύεις να φτάσεις στο λιμάνι;	269	1	1
Πάω χαμένος	Pt+Vb+Aj	Δεν είναι κρίμα να περάσεις τόσες φουρτούνες και να πας χαμένη τώρα που κοντεύεις να φτάσεις στο λιμάνι;	270	1	1
Σπάνε τα νεύρα κάποιου	At+No+Vb+Vb	Ολονών μας τα νεύρα έχουν σπάσει.	271	1	1
Πέφτω σε κάτι με τα μούτρα	Vb+At+No+Pr+At+No	Όταν το χώνεψε πως την είχε χάσει για πάντα γύρισε στην Αθήνα κι έπεσε στα ναρκωτικά με τα μούτρα	271	1	1
Ρίχνω στάχτη στα μάτια	Pr+Pt+Pn+Vb+No+AsPpSp+No	Πιάσαμε κουβέντα για την ηλιθιότητα και τη στενοκεφαλιά των αντρών,	281	1	1

		και τα πονηρά μέσα στα οποία αναγκάζονται να καταφεύγουν οι γυναίκες για να τους ρίχνουν στάχτη στα μάτια.			
Γλιτώνω κάποιον απ' τα δόντια του χάρου	Pn+Vb+Pr+At+No +At+No	Τρεις φορές τον είχαν για τουφέκι, τη μια τον είχαν πάει κιόλας στο Σκοπευτήριο έξω στην Καισαριανή και τρεις φορές τον γλιτώσαμε απ' του χάρου τα δόντια.	287	1	1
Τρώω μια ζωή	Vb+At+Aj+No	Έφαγα μια ολόκληρη ζωή χωρίς να καταλάβω τι θα πει ευτυχία..	288	1	1
Χτυπάω κάποιον στα νεύρα	Vb+At+Aj+No+At +No	Και μόνο με το να 'ναι ζωντανός, χτυπωσε την κυρα-Εκάβη στα νεύρα.	288	1	1
Τα λέω χύμα	Pn+At+Vb+Adv	κάθε φορά που πηγαινε να μου τους δικαιολογήσει, ξεσπάθωνα και του τα 'λεγα χύμα.	288	1	1
Είμαι μες στα πράγματα	Vb+Adv+At+No	Αλλ' ενώ ο Πέτρος που ήταν άντρας, κι ήταν μες στα πραματα , κι ηξερε τι του γινόταν, ήταν διαλλακτικός ...	288	1	1
Ξέρω τι μου γίνεται	Vb+Pn+Pn+Vb	Αλλ' ενώ ο Πέτρος που ήταν άντρας, κι ήταν μες στα πραματα, κι ηξερε τι του γινόταν , ήταν διαλλακτικός ...	291	1	1
Βγαίνω από τα ρούχα μου	Vb+Pr+At+No+Pn	Δε θα μου πεις εμένα για τη Γαλλική Επανάσταση”, του φώναζα βγαίνοντας απ' τα ρούχα μου όταν άρχιζε τις σοφιστείες του.	291	1	1
Δεν το λέω ούτε του παπά	Cj+Cj+Pn+Vb+Cj+ At+No	« Άντε, περάστε”, μας λέει, «αλλά μην το πείτε ούτε του παπά...».	292	1	1
Γλεντάω τη ζωή μου	Pt+Vb+At+No+Pn	Απ' τα μάτια της καταλάβαινες πως είχε γλεντήσει κι εξακολουθούσε να	295	1	1

		γλεντάει τη ζωή της.			
Καίγεται ο κόσμος	Adv+Vb+At+No	Εδώ καίγεται' ο κόσμος!" της λέω.	301	1	1
Ξεφωνίζω από τη λύσσα μου	Pt+Vb+Pr+At+No+Pn	Μου 'ρχότανε να ξεφωνίσω απ' τη λύσσα μου.	303	1	1
Πιάνω τη κουβέντα	Vb+At+No	Πιάσαμε την κουβέντα.	303	1	1
Μου μένει κάτι	Pr+Pt+Pn+Vb+Pn	Για να της μένει κάτι όταν θα 'κλεινα τα μάτια μου.	303	1	1
Κλείνω τα μάτια μου	Cj+Pt+Vb+At+No+Pn	Για να της μένει κάτι όταν θα 'κλεινα τα μάτια μου.	303	1	1
Ξεκοκαλίζω κάτι	Pt+Pn+Vb	Το μόνο που μας έμενε ήταν το σπίτι, μα η έπρεπε να το ξανανοικιασω και να εξακολουθήσω να ζω σαν πρόσφυγας σ' ένα δωμάτιο ή να το πουλίσω και να το ξεκοκαλίσουμε.	305	1	1
Χωνεύω κάτι	Pr+Pt+Pn+Vb	Για να το χωνέψω πως, εκτός απ το μακαρίτη το μπαμπά, είχα χάσει τον μόνο άλλον άνθρωπο που κατάλαβε λιγάκι την καρδιά μου, που μ' έμαθε δυο- τρία πράγματα σ' αυτή τη ζωή.	305	1	1
Σπάω τα μούτρα μου	Vb+Adv+At+No+Pn	Παρ' όλη της την εξυπνάδα, "ήταν ανίκανη ν' αντιμετωπίσει την πραγματικότητα ψύχραιμα και λογικά, κι έσπαγε συνεχώς τα μούτρα της.	308	1	1
Προσγειώνομαι	Vb+Pt+Vb	Έχεις αδύνατα νεύρα, προσπάθησε να προσγειωθείς".	308	1	1
Λέω τη μαύρη αλήθεια	Pr+Pt+Vb+At+Aj+No	Αλλ' αυτό, για να πω τη μαύρη αλήθεια , όχι επειδή τον πτοεί η απόσταση, αλλ' επειδή του δίνει ο Σωτηρης στα νεύρα.	308	1	1

Που λέει ο λόγος	Pn+Vb+At+No	αλλ' ούτε και για να περάσουμε δεκαπέντε μέρες, έστω και στο Κόρθι που λέει ο λόγος.	313	1	1
Βγάζω του κόσμου τα λεφτά	Pn+Vb+At+No+At+No	αντί να διαλέξει ένα σοβαρό επάγγελμα, να γίνει γιατρος η μηχανικός που βγάζουνε του κόσμου τα λεφτά , θέλει, σώνει και καλά, να γίνει ζωγράφος!	313	1	1
Ζω και βασιλεύω	Vb+Cj+Vb	Ενώ η Ελένη ζει και βασιλεύει!	313	1	1
Βάζω κάποιον στο ίδιο σακί με κάποιον άλλο Είμαι γερό κόκαλο	Vb+At+No+Pn+At+Pn+No+Pr+At+N ο	Αλλ' ακόμα και να βασιλεύει, τι βάζεις τον εαυτό σου στο ίδιο σακί με την Ελένη;	313	1	1
	Vb+Aj+No	Είμαι γερό κόκαλο.	234	1	1
Πίνω πικρό ποτήρι	Pr+Vb+Cj+Pn+Aj+No	Ελπίζω να μη μου το δώσει ο θεός να πιω κι άλλο πικρό ποτήρι.	235	1	1
Κάνω δρόμους	Pr+Vb+Pn+No+Pn+Vb+Adv	Αλλά απ' το '39 κι εδώθε η υγεία της δεν της επέτρεπε πια να κανει τους δρόμους που έκανε άλλοτε.	234	1	1
Ποιος είδε το θεό και δεν τον φοβήθηκε!	Pn+Vb+At+No+Cj+Pt+Pn+Vb	ποιος είδε το θεό και δεν τον φοβήθηκε!	235	1	1